

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΝ
ΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΒΟΣΚΟΤΟΠΩΝ

ΥΠΟ
MARVIN KLEMME

ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΠΙ ΤΩΝ
ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΩΝ ΒΟΣΚΟΤΟΠΩΝ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1955

ΑΘΗΝΑΙ - ΕΛΛΑΣ

ΕΥΣΤΑΘΕΙΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗΝ
ΤΩΝ
ΒΑΣΙΚΩΝ ΔΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΒΟΣΚΟΤΩΝΩΝ

ΥΠΟ

MARVIN KLEMME

ΕΙΣΙΧΘΕΝΣ ἑκ τῶν

ΔΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΒΟΣΚΟΤΩΝΩΝ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1955
ΑΘΗΝΑΙ - ΙΣΑΛΑΣ

ΠΙΝΑΚ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Σελίς

1 - 4

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

A. ΔΑΣΟΧΟΝΙΑ

I.	Ταξινομήσις τῆς γῆς	5
II.	Πολλὰ καὶ χρήσις γῆς	6
III.	Ἀναδασώσεις	10
IV.	Δασικά φυτῶρια	13
V.	Εἶδη Δασικῶν δένδρων Ἰθαγενῆ τῶν Ηΐα	14
VI.	Υλοτομία καὶ Πρίσις	15
VII.	Προστασία ἐναντίον πυρκαϊῶν	18
VIII.	Ὅρεινῃ διευθέτησις χειμάρρων	20

B. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΙΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΒΟΣΧΟΤΩΝ

I.	Διαχείρισις Δασικῶν Βοσκοτόπων	26
II.	Διαχείρισις Βοσκῶν ἐπὶ μὴ Δασικῶν Ἐκτάσεων	27
III.	Νομοθεσία καὶ Ὁργάνωσις	28
IV.	Σχέδιον Διαχειρίσεως Βοσκοτόπων	32
V.	Βελτίωσις Βοσκοτόπων	37
VI.	Βελτίωσις τῆς Χωρίδος τῶν Βοσκοτόπων	41
VII.	Ἡ θέσις τῆς αἴγδος ἐν Ἑλλάδι	46
VIII.	Σωτεχνία	48

Γ. ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ, ΠΡΟΣΑΠΙΚΟΝ & ΕΚ ΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

I.	Ὁργάνωσις	53
II.	Προσπικόν	55
III.	Ἐκπαίδευσις	58

ΣΥΜΒΑΣΗΙΣ ΔΙΑ ΤΩΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΩΝ
ΤΩΝ
ΜΑΛΔΙΒΙΚΩΝ ΑΔΕΣΩΝ ΚΑΙ ΒΟΣΚΙΟΤΗΤΩΝ
ΤΗΣ
MARVIV KLEIΘE

ΠΙΣΤΕΥΣΗ

Αί επικρατούσαι εἰς τὰς ὄρεινὰς περιοχὰς τῆς Ἑλλάδος συνθηκαὶ εἶναι τοιαῦται ὥστε δύνανται εὐκόλως νὰ ὀδηγήσουν τὸν μέσον παρατηρητὴν εἰς κλάνην. Ὅταν ἴδῃ διὰ πρώτην φοράν τὰ ἄγρια ὄρη καὶ τὰς διαβρώσεις κλαγιάς τῶν λόφων εἶναι ἔτοιμος νὰ συμπεράνῃ ὅτι τίποτε δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φυτρώσῃ ἐκ' αὐτῶν. Κατόπιν ὅμως ἐπισταμένης ἐξετάσεως ὁ ἀρμόδιος εἰδικὸς ἀνακαλύπτει ταχέως ὅτι ἡ φαινομενικῶς ἀχρηστος αὕτη γῆ εἶναι περισσύτερον εὐφορος ἀπὸ ὅτι ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται. Ἀκόμη καὶ μεταξὺ τῶν βράχων δύναται τις νὰ εὑρῇ ἐκκληκτικῶς γόνιμον ἔδαφος. Πέγα μέρος τῆς γῆς ταύτης δὲν εἶναι βεβαίως κατάλληλον διὰ Γεωργικὴν παραγωγὴν ἀλλ' εἶναι κατάλληλον διὰ τὴν δημιουργίαν ἐπιμεταλλιστῶν δασῶν καὶ διὰ τὴν καλλιέργειαν ὀπωροφόρων δένδρων καὶ εἰς τινὰς περιπτώσεις διὰ τὴν ἀνάπτυξιν ὄρεινῶν βοσκῶν.

Ἀρχικῶς, ἔξαιρέσει τῶν ὑπ' Ἀλπικῶν περιοχῶν, τὸ πλεῖστον τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος ἐκαλύπτετο ὑπὸ πυκνῶν δασῶν βρυός, ἔξυδος, πεύκης καὶ ἐλάτης. Ἰσχυρὸν ἐκίσθη μερικὰ ἄλλα εἶδη δένδρων ἀλλὰ τὰ ἀνωτέρω ἦσαν τὰ κυριότερα. Αἱ κοιλάδες καὶ αἱ πεδιάδες ὑπῆρχαν γεωλογικῶς κατὰ τὸ πλεῖστον καλαιαί κοῖται λιμνῶν. Καὶ πολλοὺς αἰῶνας κρῖν καλλιεργηθῶν, αἱ γαῖαι αὗται ἐχρησίμευον ὡς χειμεριναὶ βοσκαὶ διὰ τὰ ποιμνία. Ἰστολογίζεται ὅτι μέχρι τοῦ ἔτους 1825 ὅτε ἡ Ἑλλάς ἀνε- κτήσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν της, τὰ 40% περίπου τῆς συνολικῆς ἐπιφανείας τοῦ ἔδαφους της ἐκαλύπτετο ὑπὸ δασῶν. Ἀυστυχῶς λόγω τῆς συστηματικῆς καὶ ἀνευ οὐδενὸς ἐλέγχου

όλοταμίαι των δένδρων, του έμπρησμοῦ τῶν δασῶν ὑπὸ τῶν βοσκῶν καὶ τῆς ἀνεξελέγκτου βοσκήσεως ὑπὸ τῶν κτηνοτροφικῶν ζῴων, αἱ ἐκτεταμμένα δασώδεις περιοχαὶ περι-
ωρίσθησαν εἰς μικρὸν ποσοστὸν τῶν ἀρχικῶς ὑφισταμένων.

Ἡ συνολικὴ ἐπιφάνεια τῆς Ἑλλάδος ἀνέρχεται εἰς 132.500.000 στρέμματα πε-
ρίπου (33.125.000 ἑκτάρ). Κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀφίξεως τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀποστο-
λῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ συνολικὴ ἐπιφάνεια τοῦ ἐδάφους τῆς γῆρας κατενέμετο κατὰ
προσέγγισιν ὡς ἑξῆς:

	<u>Ἐἰς στρέμματα</u>	<u>Ποσοστὸν</u>
Γεωργίας	32.700.000	24,68%
Δάση	19.900.000	15,02%
Φυσικαὶ βοσκαί	75.500.000	56,98%
Ποταμοί, λίμναι, ἔλη, κλπ.	4.400.000	3,32%
Συνολικὴ ἐπιφάνεια	132.500.000	100,00%

Δόγω ὑφιστάμενης ἐκτάσεως ἔργων ἀξιοποιήσεως καὶ ἀναδάσσεως οἱ ἄνω ἀριθμοὶ
ἠπέστησαν μεταβολὰς τινὰς ἀλλ' εἶναι εἰσὶτι ἀκριβεῖς διὰ νὰ ἀύσουν μίαν εἰκόνα τῆς
κατανομῆς τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους.

Καθ' ὅλην τὴν ὄρεινὴν Ἑλλάδα ὑπάρχουν χιλιάδες ἐγκαταλειμμένων κατὰ τὸ
μῆλλον ἢ ἦτον μικρῶν τεμαχίων ἀροσίμου γῆς. Ἀρχικῶς τὸ πλεῖστον τῆς γῆς ταύτης
ἐκαλύπτετο ὑπὸ δασῶν. Ἡ δι' ἐκχεραστικῆς δημιουργίας τῶν ἐδαφῶν τούτων ἤρχισεν
ἀπὸ τὸν χρόνον τῆς Τουρκοκρατίας ὅτε χιλιάδες κατοίκων διὰ νὰ ἀποφύγουν τὸν Τουρ-
κικὸν ζυγὸν ἐγκατέλειπον τὰς πεδιάδας καὶ ἀνήρχοντο εἰς τὰ ὄρη. Διὰ νὰ οὖναι
νὰ προσπορίζονται τὰ κρῆς τῶν ζῴων ἐξεχέρωσαν βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον τὰ μικρὰ
ταῦτα τεμάχια ἐδάφους καὶ ἤρχισαν καλλιεργουντες ταῦτα κατὰ κρητόγονον τρόπον.
Ἡ γὰρ μέρος τῶν ἐδαφῶν τούτων ἐβαθμιώθη ἀλλὰ κατὰ τρόπον οὐχὶ ἱκανοποιητικόν.

τά τήν ἔξωσιν τῶν λούρκων ἐκ τῆς γῆς τό πλεῖστον τῶν ἀγροτῶν τούτων κατήλθεν
εἰς τὰς πεδιάδας ἐγκαταλείποντάς τās ἄνω τεμάχια γῆς εἰς τοὺς βοσκούς. Οἱ τίτλοι
τῶν γαιῶν αὐτῶν εὐρίσκονται εἰς χεῖρας τοῦ Δημοσίου, ἀλλ' αἱ τοκικαὶ συνθήκαι ἢ
ἀγραφος νόμος ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς ἀπογόνους τῶν ἀρχικῶν κατόχων νά ἀκαιτήσουν
δικαιώματα κατοχῆς ἢ δικαιώματα χρήσεως. Ἐάν ὁ νομεύς καλλιεργήσῃ τό τεμάχιον
ὅπου εἶχῃ καί ὡς ἔτυχεν ἔστω καί ἄπαξ εἰς τό διάστημα ὀκτώ ἢ δέξια ἔτων, τοῦτο
αἰνεται ἄρκετόν νά τοῦ δίδῃ τό δικαίωμα κατοχῆς ἐπ' αὐτοῦ. Καί ἐάν ἀκόμη ὁ νόμος
προβλέπει ὅτι τά ἐδάφη ταῦτα ἀποτελοῦν ἐθνικήν ἰδιοκτησίαν, τό τοικικόν αἴσθημα
εἶναι τόσο ἐθνοῦχόν ὅπερ τοῦ νομεύς ὥστε αἱ τοκικαὶ ἄρχαί διστάζουν νά ἐπιβάλ-
ουν τό κῆρος τοῦ νόμου.

Τό πρόβλημα τοῦτο τῆς ἰδιοκτησίας κατακλύδει μεγάλας τήν ἐφαρμογήν τοῦ
προγράμματος ἀναδιαστέως καί διαχειρίσεως βοσκοτόπων. Ἔναι γεγονός ὅτι εἰς πολλά
ἐθνικά κοινοτήτας κτερεῖ νά ἐπιδιωχθῇ πρότερον ἢ λύσις τοῦ προβλήματος τοῦτου πρὶν
ἀναληθῆ ἢ προστάθεια διὰ τήν ἐκιδίωξιν μιᾶς πραγματικῆς ἀναπτύξεως τῆς κοινότη-
τος. Ἐκ τῶν ὑφισταμένων σήμερον συνθηκῶν οἱ διάφοροι νομεῖς τῶν ὡς ἄνω γαιῶν
δέν πρότερον τίποτε διὰ τήν ἀξιοποίησιν των, παρεμποδίζουν τήν ὑπηρεσίαν δασῶν
ἢ ἄλλας κρατικῆς ὑπηρεσίας νά προβοῦν αὐταί εἰς τήν ἀξιοποίησιν. Κατὰ πᾶσαν
πιθανότητα δεόν νά ληρθοῦν νομοθετικά μέτρα διὰ τήν ὀριστικήν ἀποσπῆνισιν τῆς
καταστάσεως ταύτης.

Ἔναι γενικῶς δεκτόν ὅτι τό γῶν περίπου τῆς ἐπιφανείας τῆς Ἑλλάδος εἶναι
ὑπερῶν. Ἐλάχιστον ποσοστὸν τῆς ἐπιφανείας ταύτης εἶναι κατάλληλον πρὸς καλλιέρ-
γειαν καί διό νά καλλιεργηθῇ ἀκαιτεῖται πρότερον νά γίνῃ βασιμῶς τοῦ ἐδάφους
(κεφούλια). Μεγά μέρος τῆς ἐπιφανείας ταύτης δεόν νά δενδροφυτευθῇ ἢ νά κρησιμο-
ποιηθῇ ὡς βοσκή τῶν προβάτων, κτηνῶν καί αἰγῶν.

λόγω της ελλογίστου γεωργικής καλλιέργειας εις τό παρελθόν, της άνευ ελέγ-
κοταμίας, των συνεχών πυρκαϊών υασιν, και της υπερβοσκήσεως, προεκήθη σο-
διάρθρωσις του έδάφους του μεγαλυτέου μέρους των όρεινών περιοχών της χώρας.
θρωσις αυτή καταστρέφει όχι μόνον τά όρεινά έδάφη αλλά προσενεϊ και μεγάλας
εις τά γόνιμα άρδύσιμα έδάφη των πεδιάδων. Χιλιάδες στρεμμάτων κατακλύ-
ται κατ'έτος υπό της ίλθος, χαλικών και λίθων και εις ύριστιένιας τοκοθεσίας σι-
δρομικαί γραμμικί, όηθόσαι όδοί, και άκόμη διδύκληρα χωρία κατακλύζονται υπό
των ύλών. Κολοσσαία ποσά χρημάτων έδαπανήθησαν και δαπανώνται διά την διευ-
σιν των καταστρεπτικων τούτων χειμάρρων εις τάς πεδιάδας. Το πρόβλημα όμως
ταί να λυθη μόνον εις τά όρη, διά της καλύψεως του έδάφους διά δένδρων, θάμνων
χόρτων.

Πρό πάσης έναρξεως έφαρμογής ενός προγράμματος έγγείου βελτιώσεως των
έδαφών της Ελλάδος όκαιτεϊται κατά πρώτον να γίνει πλήρης ταξινοήσις
έδαφών. Η ταξινοήσις αυτή δεόν όπως ενεργηθη κατά κοινότητα ή κατά λεκά-
δοροροής. Η γη δεόν να ταξινομηθη υπό έπομην καταλληλότιτος, ήτοι εάν είναι
τάλληλος διά δάσος, βοσκήν ή γεωργικήν καλλιέργειαν. Εάν δέν λάβη χώραν μία
καίτη ταξινοήσις κανέν πρόγραμμα έγγείου βελτιώσεως δέν δύναται να τεθη εις
έφαρμογήν.

Άλλος σημαντικόν έπίσης είναι τό θέμα κοία ύπηρεσία ή ύπηρεσία θά
καλύψουν την έφαρμογήν του προγράμματος. Η ανάπτυξις των όρεινων περιοχών της
χώρας παρουσιάζει άκείριαν προβλημάτων. Ταυτα άφορούν τά δάση, την γεωργίαν,
την ποστεργίαν, τον άγώνα κατά της διαβρώσεως του έδάφους, την προστασίαν των λε-
κανών άποροροής και άκόμη την διαχείρισιν της θήρας και την ψυχαγωγίαν του κοινού.
Ερως πρόληψιν συγκρίσεως και άποροροήν δικλών προσκαθειών δεόν όπως ληφθη νομοθετική
πρόνοια καθορίζουσα τά καθήκοντα και τάς άμοιόβιτητας εκάστης ύπηρεσίας κατά την
έφαρμογήν του προγράμματος.

A. AEGIONIA

ΔΑΣΟΛΟΓΙΑ

Έως έτονίσαιμεν άνωτέρω, είκοσι σχεδόν έκατομμύρια στρεμμάτων ή σχεδόν 15% της συνολικής έπιφανείας του έδάφους, υπάγεται εις την κατηγορίαν των δασών. Εξ αυτών μόνον 3.200.000 περίπου στρέμματα δύνανται νά θεωρηθούσιν ως οίκονομικά ήγηλά δάση κατάλληλα διά παραγωγήν τεχνικού ξύλου. Μέγα μέρος των έκμεταλλευόμενων τούτων δασών ανήκει ^{εις το άριστόν ή μέρος} εις τας κοινότητας, θρησκευτικούς οργανισμούς, εκπαιδευτικά ιδρύματα και ιδιώτας. Μέρος του έδάφους τού έθνους υπάγεται εις την κατηγορίαν των δασών είναι κεκαμημένα περιοχάι καλυπτόμενα υπό θάμνων διαφόρων ειδών. Μέρος τούτων χρησιμοποιείται διά την παραγωγήν καυσξύλων και ξυλανθράκων. Σημαντικόν ποσοστόν καλύπτεται υπό άειθαλών δρυών (Quercus Coccifera, Ilex) αι όποιαι χρησιμεύουν ως βοσκή των αίγών. V

Διά την μετατροπήν των έκτεταμένων τούτων θάμνωδών έδαφών εις έκμεταλλεύσιμα δάση διά της χρησιμοποιήσεως τεχνητών μεθόδων άπαιτούνται μεγάλαι δαπάναι. Υπολογίζεται ότι άπαιτούνται 0,7 έως 1 δραχμή, δι' έκαστον δενδρύλλιον προς τεχνητήν ανέκδοσιν μιας περιοχής. Είναι μάλλον δύσκολον νά προσδιορίσαιμεν τού άκριβές ποσοστόν της συνολικής έπιφανείας της χώρας ή όποία δεόν νά αναδασωθῆ μέ παραγωγικά είδη βασικών δένδρων, αλλά τούτο θά είναι βεβαίως μέγα. Προς τού προσδιορισμού του ποσοστού τούτου άπαιτείται μία ταξινόμησις του έδάφους.

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΙΣ ΤΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ

Κατά την ταξινόμησιν του έδάφους του κλέον κατάλληλου διά την παραγωγήν ξυλείας δεόν νά ληρθούσιν έκ' όψιν ώρισμένοι παράγοντες. Η τελική κρίσις εις κλείστας περιπτώσεις δεόν νά βασίζεται επί ύγιούς οίκονομικής άρχής έκμεταλλεύσεως του έδάφους. Ύάν ώρισμένον τεμάχιον γῆς προβλέκεται ότι θ' άποδόσῃ μεγαλύτερον

είσοδημα ἐκ ξυλείας ἀπὸ ἄλλα εἶδη, διὰ μίαν μακρὰν περίοδον ἐτῶν, τότε ὄσον νά φτευθῆ διὰ δένδρων. Ἐάν ὅμως τὸ εἰσόδημα ἐκ ξυλείας θά εἶναι μικρότερον ἀπὸ ἄλλα εἶδη, τότε γενικῶς τὸ τεμάχιον τοῦτο δέον νά μὴ φτευθῆ διὰ δένδρων.

Δέον νά ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας ὅτι τὰ ὕδασι χρησιμεύουν καί οἱ ἄλλοι σκοποὶ ἐκτός τῆς παραγωγῆς τεχνητῆς ξυλείας. Ἀνεξαρτήτως δαπανῶν, εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη μερικῆς ἔστω ἀναδασώσεως πολλῶν ἐκ τῶν ὄρειων λεκανῶν ἀπορροῆς πρὸς διευθέτησιν χειμᾶρων ἢ πρὸς πρόληψιν δημιουργίας νέων χειμᾶρων. Ἐπίσης κατὰ τὴν ἰστορίαν εἰς τὰς ὑποκειμένας εἰς διάβρωσιν περιοχὰς ταύτας, ὄσον νά ληρθῆ φροντίς ὥστε νά μὴ ἀφαιρεθῆ πολλή ξυλεία συγχρόνως διότι ἄλλως ἢ διάβρωσις θά ἐπέλθῃ ἐκ νέου.

κατὰ τὴν ταξινόμησιν τοῦ ἐδάφους τῶν κοινοτήτων εἶναι ἄκρως εὐχταστον ὅπως ἡ ὑπερθεὶν ἔκτασις τῶν χωρίων ὑπαρῆθῃ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν δασῶν ἢ ἀναδασώτων ἐκτάσεων, καί ἐν ἀκόμῃ ἡ ἔκτασις δέν ὑπόκειται εἰς διάβρωσιν. Ἐκάστη ὄρεινὴ κοινότης χρειάζεται ὄριαιμένην ἔκτασιν δάσους ὡς πηγὴν καυσίμου ξυλείας καθὼς καί οἰκοδομησίμου ποιαύτης. Τὸ ἴδιον ἴσχυει καί ἀπὸ ἀπόψεως ὑγείας, φυγαγωγίας καί συχνάκις ὑδρευσεως τοῦ χωρίου.

ΠΡΟΒΛΕΨΑΙ ΧΡΗΣΙΜΙΣ ΤΗΣ

Οἱ καλαιοὶ Ἕλληνες διαοικῶσι κατὰ κανόνα εἶχον ἐνστερνισθῆ τὰς δοξασίας τῶν βορείων λαῶν τῆς Εὐρώπης ὅτι ἡ γῆ δέον ὅπως χρησιμοκοιεῖται οἱ ὄριαιμένοι μόνον σκοπὸν ἑκάστοτε. Ἐάν π.χ. ὑπάγεται εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν "βοσκοτόπων" τότε θά ἔδει νά χρησιμοκοιηθῆ διὰ τὴν βοσκήν τῶν κτηνῶν καί τίποτε ἄλλο. Ἐάν ὑπάγεται εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν "δασῶν" τότε θά ἔδει νά χρησιμοκοιηθῆ διὰ τὴν παραγωγὴν ξυλείας μόνον καί τίποτε ἄλλο. Ἡ θεωρία αὕτη τῆς κρησιμοκοιήσεως τοῦ ἐδάφους εἶναι καλὴ μόνον διὰ τὴν βορειοὺν Εὐρώπην καθὼς καί διὰ τὸ πλεῖστον

τῶν ἀνατολικῶν περιοχῶν τῶν Ἰκκιμένων Πολιτειῶν. Δὲν εἶναι ἕως καλὴ διὰ τὸ κλειστόν τῶν ὄντικῶν Πολιτειῶν, ὅπου ἡ ἑτησίᾳ βροχόπτωσης εἶναι κάτω τῶν 35 Ἴντσῶν καθὼς καὶ διὰ τὰς χώρας τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου καὶ τῆς Ἰσχυρῆς Ἀνατολῆς. Ἡ πεῖρα ἀπέδειξεν ὀριστικῶς ὅτι ἐκεῖ ὅπου ἡ αὐτὴ ἔκτασις χρησιμοποιεῖται διὰ πολλοὺς σκοποὺς ἀποδίδει περισσύτερον εἰσόδημα παρά ὅταν χρησιμοποιεῖται δι' ἓνα μόνον σκοπὸν.

Αἱ δύο κῆρια χρήσεις τῶν ὄρεινῶν ἐδαφῶν καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα εἶναι ἡ παραγωγή ξυλείας καὶ ἡ βοσκή. Δις πολλὰς περιπτώσεις ἂν γίνῃ ἡ ὀφείουσα διαχείρισις τοῦ πράγματος, αἱ δύο αὗται χρήσεις συμπληρῶνουν ἢ μίᾳ τὴν ἄλλην, καὶ δὲν ἀντίτιθενται. Ἐάν οἱ δασοκῆνοι ἔχουν τὸ γεγονός τοῦτο ὑπ' ὄψιν των, ὅτι τῶν μεγαλυτέρας ὑποστηρίξεως ἀπὸ τὸν ἐντόπιον κληθυσμὸν διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματος ἀναδάσσεως, ἀπὸ ὅτι τυγχάνουν σήμερον. Ἡ κυρία ἀντίδρασις κατὰ τῆς ἀναδάσσεως προέρχεται γενικῶς ἀπὸ τοὺς βοσκὰς οἱ ὅποιοι δυσχεραστοῦνται νὰ βλέπουν τὰς βοσκησίμους γαίᾳς βαθμῶδον περιοριζομένας. Δις τὸ παρελθόν διὰ μίᾳ ἔκτασις ἐφυτεύετο μὲ δένδρα ἐθεωρεῖτο ὅτι ἀπεκλείετο κἄθεν νὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ βοσκῆν. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὅποιον τὸ π. ὄγραμμα ἀναδάσσεως συνήντα τοιαύτην πείρασμα ἀντίδρασιν ἀπὸ τὸν ἐντόπιον κληθυσμὸν.

Ἡ πεῖρα ἀκριβῶς ἐν Ἑλλάδι ἀπέδειξεν ὅτι ἔκτασις τις ὀφείναι νὰ ἀναδασωθῇ καὶ συγχρόνως νὰ ἐξακολουθῇ νὰ παράγῃ τὴν αὐτὴν ἢ καὶ μεγαλυτέραν νομίην διὰ τὰ κῆρια καὶ κτήνη ὡς καὶ πρότερον καὶ συγχρόνως νὰ παράγῃ ξυλείαν. Δις πολλὰς περιπτώσεις οἱ κῆριοι τῶν λόφων καὶ αἱ χαμηλαὶ ὄρειναι περιοχαὶ τῆς Ἑλλάδος ἐπέστησαν τοιαύτην καταστροφὴν ἀπὸ τὴν ὑπερβόσκησιν ὥστε δὲν ἔμεινεν οὔτε ἕχνος χόρτου. Διὰ νὰ δυνήθοῦν αἱ ἔκτασις αὗται νὰ ἀναλάβουν ἀκαιτεῖται χρονικὸν διάστημα τριῶν ἢ τεσσάρων ἐτῶν τελείας ἀπαγορεύσεως τῆς βοσκῆσεως. Καὶ ἀκριβῶς τόσος χρόνος ἀκαιτεῖται διὰ τὴν ἀναδάσυσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν νέων δένδρων εἰς ὕψος

τοιούτων ώστε μία περιωρισμένη βόσκησις νά μήν εἶναι πλέον ἐπιβλαβής. Πόσυχως, τό κλείστον τῶν φυσικῶν βοσκῶν τῆς Ἑλλάδος εἶναι κατάλληλον νά ἀναλάβῃ ἐξαιρε-
τικῶς ταχέως μέ μιαν μικράν κροσιάθειαν. Ἄλλά τοῦτο εἶχε καί τήν δυσήρεστον
κλειψάν τοῦ ἐπί τοῦ προγράμματος ἀναδασώσεως, διότι αἱ μή ὑπό βοσκῆσιν ἐκτάσεις
ὑπάρχουν εἰς μεγαλύτερους κινδύνους πυρκαϊῆς. Κατόπιν τῆς τελείας ἀπαγορεύ-
σεως βοσκῆσεως ἐπί τρία ἢ τέσσαρα ἔτη κολλαί περιογαί ἀπέκτησαν πυκνήν γλήτην καί
ἐλλην βλάστησιν. Τοῦτο ἀποτελεῖ σοβαρόν κίνδυνον πυρκαϊῆς καί εἰς τό παρελθόν
ἐπέφερεν σοβαράς ζητίας ἐκ πυρκαϊῶν.

Ἡ λελογικευμένη βόσκησις τῶν κροσίων καί αἰγῶν δύναται νά μειώσῃ εἰς
τό ἐλάχιστον τούς κινδύνους πυρκαϊῆς καί συγχρόνως νά προμηθεύσῃ σημαντικὴν πο-
σότητα τῆς τόσον ἀναγκαίας διὰ τὰ κτήνη νομῆς. Ἐάν οἱ βοσκοὶ πιστεύουν ὅτι τό
πρόγραμμα ἀναδασώσεως δέν θά ἔχη τελικῶς ὡς ἀποτέλεσμα τήν μείωσιν τοῦ ἔριθμοῦ
τῶν κτηνῶν τὰ ὁποῖα δύναται νά θρέψουν ἀσφαλῶς θά ἔχουν περισσοτέραν διάθεσιν
συνεργασίας.

Κατά τήν βοσκῆσιν εἰς ἀναδασωθείσας ἐκτάσεις ἡκαιεταῖαι αὐστηρός ἔλεγχος
τῶν κτηνῶν. Τά δένδρα δέον νά ἔχουν φθάσῃ τό ὕψος ἑνός μέτρου καί πλέον οὕτως
ἵστε τὰ πρόβατα νά μή δύνανται νά ἀποκρίθουν διὰ τῶν ὑψέτων τοῦς ἔκρητους βλαστούς.
Κατά κανόνα, δέν πρέπει νά ἐπιτραπῇ ἡ βόσκησις τῶν αἰγῶν εἰς τὰς ἐκτάσεις ταύτας.
Ἐξαιρέσεις δύναται νά γίνῃ μόνον ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει ὑπερβολή ἐκ θάμνων δρυδῶν, ἐλλά
καί ἐκεῖ ἀκόμη δέν πρέπει νά ἐπιτραπῇ ἡ εἴσοδος τῶν κτηνῶν μέχρι ὅτου τὰ κωνοφόρα
ἀποκτήσουν ὕψος 2-3 μέτρων. Τό ἴδιον ἰσχύει περίπου καί διὰ τὰ βοσαιοῦτα.

Αἱ ἀναδασωθείσαι ἐκτάσεις δέον νά βόσκωνται κατά τήν ἐνοικίαν καί τό
φαινόμενον, ὅτι τό χόρτον καί τὰ ἄλλα κτηνοτροφικά φυτά εἶναι κρῆσινα. Ἐάν
ὑπάρξῃ ἀφθονία κρῆσινοῦ χόρτου ἐπί τοῦ ἐδάφους τὰ πρόβατα δέν θά ἀσχοληθοῦν μέ
τὰ κωνοφόρα δενδρόβλια, καί ἂν ἀκόμη ἔχουν ὕψος ἡμισσεως μέτρου. ὅταν ἴσως τό
χόρτον ξηρανθῇ καί ἰδίως ὅταν ὑπάρξῃ ἑλλειψίς κοπίμου ὑβάτος, τότε τὰ κτηνῶν θά

χίσειν νά τρώγουν τούς βλαστούς λόγω έλλείψεως κρασίνου τροφής. Είναι εύχτατον
ως εκδίδεται άδεια καθορίζουσα τόν άριθμόν τών κτηνών όποιος δύναται νά βοσκή-
η είς άρισμένην έκτασιν, καθώς καί τήν περίοδον τοῦ έτους κατά τήν όποιαν δύ-
ναι νά βοσκήση. Είναι επίσης άπαραίτητον όπως ύπάρχει έκεϊ πλησίον είδικευμέ-
νος εασοφύλαξ ή κατώτερος δασικός όστις νά παρακολουθή τά κτήνη οὔτως ώστε νά
δύναται νά τά άπομακρύνη έν καιρῷ τῷ θέοντι.

Διά τής χορηγήσεως άδείας πρός λελογισμένην βόσκησιν επί άναδασωθείσων
έκτάσεων μετά τό 4ον ή 5ον έτος, δύναται νά δημιουργηθῆ έν σημαντικόν έσοδον.
Η βόσκησις θά μειώση μεγάλως τόν κίνδυνον πῶν πυρκαϊῶν. Ἐπί τής άπόψεως προ-
ήψεως πυρκαϊῶν ή βόσκησις δικαιολογεῖται καί εάν άκόμη πρόκειται νά επέλθῃ μι-
κρά τις ζημία είς τήν άναδασωθείσιν έκτασιν. Ἡ μικρά ζημία ή όποία τυγχόν θά
έπικαλεῖτο εἶναι μηδαμινή συγκρινομένη πρός τήν ζημίαν τήν όποιαν θά συνεκή-
υετο ή πυρκαϊά. Λαμβανομένων ὑπ'όψιν τῶν μεγάλων δαπανῶν διά τήν τετραμητήν άνα-
δάσιν δέν εἶναι οἰκονομικῶς συμφέρον νά διακινδυνεύσασμεν τήν καταστροφήν μιᾶς
όλοκλήρου περιοχῆς.

Είναι άληθές ότι όσον άναπτύσσονται τά δένδρα καί αἱ συστάδες συμπυκνοῦν-
ται ή κοσότης τοῦ χόρτου τείνει νά έλαττωθῆ. Όταν όμως λάβῃ χώραν ή πρώτη ἔλο-
τήσις, καί αἱ συστάδες άραιώσουν έκ νέου καί είσέλθῃ περισσότερον φῶς, τότε ή
έπόφορος βλάστησις θά αρχίσῃ κάλιν νά άναπτύσσεται. Τό έσοδον τής κοινότητος
έπί τό νέον δάσος έπί μορφήν καυσώδων καί ξυλείας κατασκευῶν θά αντισταθμίση
είς μέγαν βαθμόν τήν προσωρινήν μείωσιν τῆς νομῆς τῶν κτηνῶν.

ΑΙΩΔΑΣΕΙΣ

Δεν υπάρχει ομοφωνία μεταξύ των δασοκόων του κόσμου ως προς τόν αριθμόν των δένδρων τά οποία πρέπει νά φυτευθοῦν ανά στρέμμα ἢ ἔϊκρ. Πέ ἄλλους λόγους ἡ διαφωνία ἔκάρχει ως προς τήν ἀπόστασιν ἡ ἡποία πρέπει νά ἔκάρχη μεταξύ των δενδρουλλίων. Τό ζήτημα τοῦτο ἔχει μεγάλην σημασίαν ὅταν ἡ ἀναδάσωση γίνεται διά τῆς μεταφυτεύσεως δενδρουλλίων ἐκ φυτωρίων, λόγω τῆς συνεκαγομένης μεγάλης δαπάνης. Ἐῖναι γεγονός ὅτι διά τῆς αὐξήσεως τῆς ἀποστάσεως εἰς τό διπλάσιον, ἐπιτυγχάνομεν μείωσιν των δαπανῶν κατά 75%. Πέ ἄλλους λόγους ἡ ἀναδάσωση ἐκτάσεως ὅπου τά δενδρύλλια φυτεύονται ανά δύο μέτρα κοστίζει τέσσερας φορές περισσότερο ἀπό τήν ἀναδάσωσιν κατά τήν ἡποίαν τά δενδρύλλια φυτεύονται ανά τέσσερα μέτρα.

Κατά τήν γνώμην μου 150 δένδρα κατά στρέμμα ἢ 600 δένδρα κατά ἔϊκρ εἶναι ἀρκετά διά τό κλειστόν τῆς ἑλλάδος. Τοῦτο σημαίνει ἀπόστασιν ὀλίγον μεγαλύτεραν των δύο καί ἡμισυ μέτρων, ἡ ἡποία εἶναι νομίζω ὅσον χρειάζεται μικρά. Πέ αὐτήν τήν ἀπόστασιν καί μέ ἀντίτιμον ὀρχ. 0,7 ανά δενδρύλλιον, ἡ δαπάνη ἀναδάσωσης ἀνέρχεται εἰς 14 δολλάρια ανά ἔϊκρ, δαπάνη ὄχι μικρά. Δασοκόνοι τινές ἑλληνες καί ἄμερικανοί συνιστοῦν διπλάσιον ἀριθμόν ἤτοι 300 δένδρα κατά στρέμμα, ἀλλά καί αὐτόν τόν τρόπον ἡ δαπάνη θά ἀνήρκετο εἰς 28 δολλάρια κατ'ἔϊκρ.

Ὁ κῆριος σκοπός τῆς μικρῆς ἀποστάσεως εἶναι νά ἔχημεν φυσικήν ἀποκλάσωσιν. Εἶναι γνωστόν ὅτι δένδρον τι ἀναπτυσσόμενον ἀφ'ἑαυτοῦ τείνει νά καταστῆ κολύλαδον καί ὀξυῆδες καί ἀκατάλληλον προς παραγωγήν ξυλείας καλῆς ποιότητος. Ἐξ ἄλλου ὅταν τά δένδρα εἶναι φυτευμένα πολύ πλησίον ἀλλήλων, ἡ ἀνάπτυξις των νέων δένδρων εἶναι βραδεῖα λόγω τῆς μεγάλης προσπαθείας τήν ἡποίαν καταβάλλουν τά δένδρα διά νά λάβουν τροφήν καί ὕγραυσιν ἀπό τό ἔδαφος. Ἄκομη καί εἰς τās ἑνωμένες Πολιτείας ὅπου ἡ ἀμοιβή τῆς ἐργασίας εἶναι ὕψηλή, ἐκρίθη συμφερότερον

νά φυτεύουν κλειστά είδη δένδρων μακράν ἀλλήλων καί μετά ταῦτα νά τά κλαδεύουν τεχνητῶς παρά νά ἀναμείνουν τήν φύσιν μερικῶς ἔτη διά νά φέρη αὐτῆ εἰς πέρας τό ἔργον.

Εἰς τήν Ἑλλάδα ὅπου ἡ ἀμοιβή τῆς ἐργασίας εἶναι χαμηλή καί ὑπάρχει ἐφθονος προσφορά ἐργασίας καί τά καθίστα εἶναι ὀλίγα, ὑπάρχουν ἀκόμη περισσότεροι λόγοι συνηγοροῦντες διά μεγαλύτερον διάστημα μεταξύ τῶν δενδρῶν. Ἐκτός τῆς μεγάλης μειώσεως τῶν ὀπανθῶν ἀναδασώσεως, τό μεγαλύτερον διάστημα θά ἔχη ὡς ἀποτέλεσμα μεγαλυτέραν ποσότητα χόρτου νομῆς διά τά κτήνη - πρᾶγμα σπουδαϊστόν διά πολλὰς ὀρεινὰς κοινότητας. Δόξω ἔλλείψεως καυσόξυλων εἰς πολλὰς κοινότητας, τά ξύλα ἐκ τῶν τεχνητῶν ἀποκλαδεύσεων δύνανται νά λαμβάνωνται δωρεάν. Τοῦτο ἡμᾶς πρέπει νά γίνεταί ὑπό τήν αὐστηρὴν ἐπίβλεψιν εἰδικευμένων αασφυλάκων. Ὅταν τό δένδρον φθάσῃ τό ὕψος τῶν 2 μέτρων εἶναι κατάλληλον διά τήν ἀποκλάδευσιν τῶν χαμηλοτέρων κλάδων, καί τό κλάδεμα τοῦτο δύναται νά συνεχισθῇ ἐπί δύο ἢ τρεῖς ἔτη μέχρις ὅτου τό δενδρῶνδιον φθάσῃ τό μέγεθος τοῦ δένδρου. Οἱ κλάδοι ἔχουν ἄρκετὴν ἀξίαν ὡς καυσόξυλα διά νά καλύψουν ὅλας τὰς δαπάνας τοῦ κλαδεύματος.

Μέχρι τοῦδε τό πλεῖστον τῶν ἀναδασώσεων ἐν Ἑλλάδι διενηργεῖτο μέ σκοπόν τήν προστασίαν κατά τῶν χειμᾶρων καί ἐξετελεῖτο μέ βῆσιν τήν κοινότητα ἢ τόν δήμον. Ἀναδάσους ἀποβλέκουσι εἰς τήν δημιουργίαν δασῶν παραγωγῆς ξυλείας ἐγένετο κοινὸ ὀλίγη. Δὲν ἀνεδασώθησιν ἐκτεταμέναι περιοχαί, πρᾶγμα τό ὅποιον θά ἦτο τό κλέον ἀκαταίτητον. Αἱ καλύτεραι ἐκμεταλλεύσιμοι δασικαί περιοχαί κεῖνται εἰς τὰ ὀρεινά τῆς χώρας καί συχνά μακράν τῶν πόλεων. Ἐυρεῖται ἐκτάσεις δασῶν ἐκῆσιν κατά τήν παρελθοῦσαν δεκαεπταεστίαν καί αἱ ἐκτάσεις αὗται δεόν νά φυτευθοῦν διά δένδρων.

Κατά τήν γνάμην μου, τό ἔργον τῆς ἀναδασώσεως ἐν Ἑλλάδι δεόν νά ὑπα-
ληθῇ εἰς τὰς κάτωθι τέσσαρας κατηγορίας.

1. Οἰκονομικαί Ἀναδασώσεις: Αὗται δεόν νά περιλάβουν τὰς εὐρείας ἐκτάσεις
δασῶν ἐκ τῶν ὁποίων ἡ χώρα θά προμηθεύεται κυρίως τήν κριστήν ξυλείαν.
2. Ἀναδάσεις διά τήν προστασίαν κατά τῶν χειμάρρων: Εἰς μερικάς περιπτώσεις
ἡ κατηγορία αὕτη δύναται νά συσχετισθῇ μέ τήν οἰκονομικήν ἀναδάωσιν καί
εἰς μερικάς ὄχι. Γενικῶς, τό πλεῖστον τῶν ἀναδασώσεων τῆς κατηγορίας ταύ-
της κεῖται εἰς ὑψόμετρα χαμηλότερα ἀπό τά τῶν οἰκονομικῶν ἀναδασώσεων.
3. Κοινοτικά Δάση: Ἐκάστη κοινότης δεόν νά ἔχη ἕν δάσος, τό μέγεθος τοῦ
ὁποῦν θά ἐξαρταῖται ἀπό τήν διαθέσιμον ἔκτασιν γῆς. Εἰς πολλὰς περιπτώ-
σεις τά κοινοτικά ταῦτα δάση δεόν νά συσχετίζωνται μέ τό ἔργον προστασίας
κατά τῶν χειμάρρων.
4. Διάφοροι Ἀναδασώσεις: Αὗται δεόν νά περιλαμβάνουν τὰς δενδροστοιχίας,
τήν δενδροφύτευσιν τῶν ὄχθῶν τῶν διωρύγων, τῶν χειμάρρων κλπ. Τό ἔργον
τοῦτο εἶναι σημαντικό, ἀλλά πρέπει νά διευεργηθῇ κατά τρόπον κεχωρισμένον
ἀπό τήν δενδροφύτευσιν τῶν ὄρεων.

Κατά μέγα μέρος τό ἔργον τῆς ἀναδασώσεως τό ὁποῦν ἔχω ἐπισκεφθῇ εἰς
τήν χώραν ταύτην δύναται νά θεωρηθῇ ὡς ἐπιτυχές. Τό κοσυστόν τῆς ἐπιβιώσεως
τῶν μεταρτυθέντων δενδρουλλίων εἶναι γενικῶς ἀρκετά ὑψηλόν. Τοῦτο εἶναι ἄξιον
ἐπαίνου δεδομένου ὅτι αἱ συνθήκαι ὑγρασίας ὑπερῆσαν συχνά δυσμενεῖς. Πιστεύω
ἕως ὅτι μερικά ἀναδασωθείσι ἐκτάσεις δέν θά ἔπρεπε νά ἀναδασωθοῦν ἢ τουλά-
χιστον νά ἀναδασωθοῦν μετά τήν ἀναδάωσιν ἄλλων πλέον καταλλήλων. Εἰς ἄλλους
λόγους θά ἔπρεπε ἡ ἀναδάωσις νά ἀρξῆται ἀπό τὰς πλέον προσφόρους ἐκτάσεις καί
βραδύτερον νά ἀναδασωθοῦν αἱ ἐπιρραῖ καί βραχέδεις τοιαῦται.

Ἰπεσκέφθη ἐπίσης περιοχάς τινάς ἀναδασοθείσας αἱ ὅποιαι θά ἔδει νά εἶχον ὤρεθῃ διὰ βοσκοτόκους. Ἰπάρχουν ἐν Ἑλλάδι τόσαι κολλαί ἀπότριοι, βραχέεις καί εὐκολοδιάβρωτοι ἐκτάσεις, χηρῶνται ἀναδασώσεως, ὥστε εἶναι κρῖμα νά φυτεύνται μέ δένδρα βοσκοτόκοι ἐκίπεδοι ἢ μέ ἡμαλῆς κλίσεις. Αὐτός εἶναι ἕτερος λόγος διὰ τήν καθιέρωσιν τῆς ταξινομήσεως τοῦ ἐδάφους πρό τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος ἐγγειοβελτιώσεως.

ΔΑΣΙΚΑ ΦΥΤΑ

Τό παρὸν σύστημα δασικῶν φυτερῶν δέν εἶναι κατάλληλον νά ἀντιμετωπίσῃ τῆς ἀνάγκας τῆς χώρας. Περικῶς ἐκ τῶν μικρῶν τούτων χιζανιοβριθῶν φυτερῶν τῶν κοιλάδων, πλησίον τῶν πόλεων δέον νά ἐγκαταλειφθοῦν ἢ νά παραδοθοῦν εἰς τοὺς δηνόροκόμους. Λόγω τῶν χιζανίων αἱ δασικαὶ παραγωγῆς δε νύφυλλων εἶναι μεγάλαι. Πολλὰ ἐκ τῶν δηνόφυλλων τούτων δέν εἶναι ὕγιη. Εἰς τὰ φυτῶρια τὰ ὅποια θά συνίσταν ὡς μέρος τοῦ ἀγροῦ αὐτῶν φυτευθῇ μέ μηδικήν ἢ τριφύλλιον (*medicago* ἢ *trifolium*) διὰ περίοδον τριῶν ἐτῶν. Τοῦτο θά ἔξη ὡς ἀποτέλεσμα τήν καταστροφὴν τοῦ μεγαλύτερου μέρους τῶν χιζανίων καί θά συντελέσῃ εἰς τήν εὐφοροποίησιν τοῦ ἐδάφους. Περισσότερα καί μεγαλύτερα φυτῶρια δέον νά ἰδρυθοῦν εἰς τὰς ὄρεινὰς περιοχάς πλησίον τῶν ἐκτάσεων αἱ ὅποιαι θά ἀναδασωθοῦν. Οἱ δασοκόμοι δέν συμφωνοῦν ἐκί τοῦ ζητήματος ἐάν πρέπει τό φυτῶριακὸν ὕλικόν νά ἀνακτυχθῇ εἰς περιβάλλον ὅμοιον μέ τό περιβάλλον εἰς τό ὅποιον θά μεταφυτευθῇ. Ἰγὼ πιστεύω ὅτι πρέπει πιστεύω δηλαδή ὅτι τὰ φυτῶρια τὰ ὅποια προορίζονται διὰ τήν παραγωγὴν εἰδῶν καταλήγων δι' ὄρεινὰς τοποθεσίας δέον νά εὐρίσκωνται εἰς ὕψιλάς τοποθεσίας. Πολλὰ τῶν μεγάλων φυτερῶν τοῦ "Σχεδίου Πάρσιν" τὰ ὅποια ἰδ, ἔθησαν κατά τήν περίοδον κατά τήν ὅποιαν κυριαρχοῦσιν εἰς τὰς ὄρεινὰς περιοχάς τῆς χώρας

οὐ ἀντάρται, δέον νά ἐγκαταλειφθοῦν ἢ νά μειωθοῦν σημαντικῶς εἰς μέγεθος. Ἡ κερία παραγωγή τῶν φυτωρίων αὐτῶν καθὼς καὶ τῶν ἄλλων τὰ ὅποια εὐρίσκονται εἰς ὀρεινὰς τοκοθεσίας πρέπει νά εἶναι τὰ φυλλοβόλα εἶδη κατάλληλα διὰ δενδροστοιχί-
ας, ὅσθας διαφύγων ἢ δι' ἀναδασώσεις προστασίας κατὰ τῶν χειμάρρων. Σχεδόν ὅλα τὰ εἶδη τῶν κωνοφόρων ἐκτός τῆς κεύκης τῆς θάσου (*Pinus brutia*) δύνανται νά ἀναπτυχθοῦν καλῶς εἰς τὰ ὄρη. Νομίζω ὅτι θά ἦτο καλόν νά καταβληθῇ προσπάθεια διό τὴν μηχανοποίησην τουλάχιστον ἑνὸς μεγάλου φυτωρίου - κατὰ τὸ σύστημα τὸ ἐφαρμοζόμενον ἐν τῷ Ἰσραήλ. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται ἕκτασις οὐχὶ μικρότερα τῶν 160 στρεμμάτων (ἢ 40 ἑκτάρ) μὲ μηχανήματα ἀρδεύσεως διὰ τεχνητῆς βροχῆς. Ἀπαι-
τοῦνται ἐπίσης ὑλικά μηχανοκοιήσεως. Ἰάν τὸ φυτώριον τοῦτο ἀποδειχθῇ οἰκονο-
μικῶς ὑγιές, ὁ ἀριθμὸς των δύνανται νά αὐξηθῇ βραδύτερον. Ἡ ἄλλου τὸ πρόβλη-
μα τῆς ἀκασιολήσεως πολλῶν ἐκ τῶν κατοίκων τῶν ὀρεινῶν κοινοτήτων πρέπει νά μᾶς
κάμῃ προσεκτικὸς ἐναντίον τῆς ταπεινῆς ἐπεκτάσεως τῶν μεθόδων μηχανοκοιήσεως.

ΣΥΛΛΗΨΕΙΣ ΔΑΣΟΦΩΝ - ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ

Πολλοὶ Ἰσραηλῆνες δασοφῶνοι εἶναι ὀπισθαστικοὶ εἰς τὸ ζήτημα τῆς εἰσαγωγῆς
νέων δασικῶν εἰδῶν εἰς τὴν χώραν. Ἐπὶ ἐτῶν εἰσήχθη ἀριθμὸς τις ξένων εἰδῶν καὶ
μέγα μέρος αὐτῶν ἐφυτεύθη εἰς ἀκατάλληλα ἐδάφη. Ὅπως ἦτο ἐκόμενον πλεῖστα ἐξ
αὐτῶν ἐσφείωσαν ἀποτυχίαν ἢ μόνον μερικὴν ἐπιτυχίαν. Τοῦτο ἀδήγησε μερικὸς
εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ ἰθαγενῆ εἶδη εἶναι τὰ καλύτερα καὶ ὅτι εἶναι ἀπόλεια
χρόνου καὶ σπατάλη χρήματος αἱ δοκιμαί μὲ τὰ ξένη εἶδη.

Τὸ συμπέρασμα τοῦτο κατὰ τὴν γνώμην μου εἶναι ἐσφαλισμένον. Τὸ πλεῖστον
τῶν χωρῶν τῆς Δυτικῆς κεντρικῆς, καθὼς καὶ ἡ Πόρτογαλλία, ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Κόρσια
ἀφρικὴ χρησιμοποιοῦν περισσύτερα ξένη κατὰ ἰθαγενῆ εἶδη. Τὸ Ἰσραήλ πειρα-
ματίζεται ἐπὶ πάντων τῶν ἐν τῇ Πεντάκτω ἰσχυρῶν εἰδῶν. Ἀκόμη καὶ αἱ

σημείναι πολιτείας αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἕνα τόσον τεράστιον ἀριθμὸν καλῶν ἰθαγενῶν εἰδῶν, χρησιμοποιοῦν σημαντικὸν ἀριθμὸν ἐξωτερικῶν δένδρων εἰς τὰ προγράμματα ἀναδάσσεων.

Εἶναι γεγονός ὅτι τὸ πλεῖστον τῆς Ἑλληνικῆς ξυλείας εἶναι κατωτέρας ποιότητος ἐν συγκρίσει μὲ μερικὰ εἶδη ξυλείας τοῦ ἐξωτερικοῦ, καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον οἱ Ἕλληνες ξυλουργοὶ καὶ ἐπιπλοποιοὶ γενικῶς προτιμοῦν ξυλείαν ἐκ Βουηδίας, Λαναδά καὶ ἐξ ἄλλων χωρῶν. Ἐάν ἡ Ἑλληνικὴ ξυλεία ἐπρόκειτο νὰ συναγωνισθῇ τὴν ξένην τοιαύτην εἰς ἐλεύθερον συναγωνισμὸν θὰ εὕρισκε μόνον ὀλίγους ἀγορασιὰς. Ἡ ἀγορὰ τὴν ὁποίαν τώρα εὕρισκε, ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἐξηγεῖται ἐκ τῆς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον προστασίας τῆς ὁποίας τυγχάνει καὶ τῆς ἐλλείψεως ξένου συναλλάγματος.

Εὐνιστῶ ὅπως γίνουσι εἰσαγωγαὶ καὶ πειραματισμοὶ ἐκὶ κολλῶν καὶ διαφόρων εἰδῶν, ὅσων ὑπόσονται εὐδοκίμησιν. Ἐλάχιστον ἐκ τῶν εἰσυχθησομένων εἰδῶν δεόν νὰ δοκιμασθῇ τουλάχιστον εἰς δώδεκα διάφορα φυτῶρια καθ' ὅλην τὴν χώραν. Οἱ διάφοροι τύποι τοῦ ἐδάφους, τὸ ὑψόμετρον, αἱ συνθήκαι ὑγρασίας καὶ θερμοκρασίας, δεόν νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν καὶ νὰ σημειωθοῦν μετὰ προσοχῆς κατὰ τὴν διερεύνησιν τῶν τελικῶν στοιχείων ἐπιτυχίας ἢ ἀποτυχίας τῶν νέων εἰδῶν. Ὅταν δὲ ἐν εἶδος ἀποδειχθῇ εὐδοκίμησαν εἰς ἄριστήν κοινότητα τότε ἡ χρησιμοποίησις του εἰς τὴν ἀναδάσασιν δύναται νὰ ἀναληφθῇ εἰς μεγάλην κλίμακα.

ΥΛΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΙΣ

Σήμερον μέγα μέρος τῆς συγκομιδῆς ξυλείας ἐκ τῶν κρατικῶν δασῶν διεξάγεται ὑπὸ τῆς βασικῆς Ἱκηρεσίας. Εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὴν Ἑλλάδα πιστεύω ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο εἶναι τὸ καλύτερον διότι παρέχει περισσύτεραν ἀσφάλειαν εἰς τὸ ἐθνικὸν δάσος. Ὅταν ἐκετρέπετο εἰς τοὺς ἰδιώτας ἐμπόρους ξυλείας νὰ προ-

ον εις την κοπήν των δένδρων οὔτοι κατά κανόνα ἔκοπτον κορμούς οἵτινες ἦσαν προωρισμένοι πρὸς κοπήν, δέν ἔκοπτον ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἔπρεπε νὰ κοπῶν, ἔβλαπτον τὰ νέα δένδρα κατά τὴν κατάρουψιν τῶν μεγάλων δένδρων καὶ γενε-εὶργάζοντο πλημμελῶς ἀπὸ δασικῆς ἀπόψεως.

Ἐκ πληροφορήθην ὅτι ὅταν οἱ ἰδιῶται ἔμποροι κυλείας ἐγκαλοῦντο εἰς τό-ιστήριον ἐπὶ παραβάσει τῶν νόμων περὶ προστασίας δασῶν, σπανίως κατεδικά-τα. Τοῦτο εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα περαιτέρω παραβάσεις τῶν διατάξεων τοῦ νόμου. αχτική ἢ ἐφαρμοζομένη σήμερον, ἢ ὅποια πιστεύω ὅτι εἶναι καλύτερα, εἶναι ἢ ἢ δένδρων καὶ ἢ μεταφορὰ των ὑπὸ μορφήν κριονισμένων κορμῶν εἰς κεντρικὸν τι-εἶον ἐπὶ κυρίας τινὸς ὁδοῦ. εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, ὅσοι κορμοὶ δέν ἀναγκαῖοι ὄν-τά κρατικά κριονιστήρια, πωλοῦνται εἰς δημοπρασίαν δι' ἐνσφραγίστων προσφορῶν-ε τὸν τελευταῖον κλειούδτην. πρὸς κρδληψιν καταστρατηγήσεως καὶ πρὸς διασφά-σιν τῶν συμφερόντων τοῦ Δημοσίου, δέον ὅπως ὁρίζεται ἐν ἐλάχιστον ὅριον προσ-φρῶς πρῶγμα ὅπερ νομίζω ὅτι γίνεται.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν κάρκωσιν τῶν νῦν ὀρέμων συστάδων, φρονῶ ὅτι οἱ δασικοὶ-νικῶς ἐργάζονται πολὺ καλά. Ἡ γενικὴ κατευθυντήριος γραμμὴ εἶναι ὁ καθαρι-ὸς τοῦ δάσους, ἢ ἀφαίρεσις τῶν ὑπερωρίμων καὶ ἐλαττωματικῶν δένδρων καὶ ἢ δη-ιοργία ἐνὸς εὐδοκιμοῦντος νέου δάσους. Ἐάν δέν λάβῃ χώραν περκαῖά, ἢ ἐπαμέ-η κάρκωσις μετὰ 30-40 ἔτη θά εἶναι πολὺ καλύτερα ἀπὸ ἀπόψεως ποιότητος ἀπὸ τὴν-αροῦσαν.

Ἐνιστῶ ὅπως τὸ Κράτος συνεχίσει τὴν λειτουργίαν τῶν νῦν λειτουργούντων-5-7 κριονιστηρίων, ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς μὴ δημιουργίας ἐτέρων τοιούτων. Κατὰ τὴν-γνώμην μου εἶναι προτιμότερον νὰ ἀφήσωμεν τὴν ὑπόλοικον ἐργασίαν εἰς τὰ ἰδιωτι-κά κριονιστήρια. Ἀκόμη καὶ εἰς τὴν περίπτωση τῶν κρατικῶν κριονιστηρίων, θά-πο σκόπιμον αἰ βοηθητικαὶ ἐργασίαι νὰ ἀφεθοῦν εἰς τοὺς ἰδιώτας, ὡς ἢ ἔδρασις

έργοσαςίων κατασκευής κιβωτίων καί άλλων παρεμφερών πραγμάτων, δεδομένου ότι τά εργοστάσια ταῦτα χρησιμοκοιοῦν ξυλείαν ἢ ὄκοια εἰς τό παρελθόν ἔμενεν ἀχρησιμοποίητος. Γενικῶς ἡ ἰδιωτικὴ ἐπιχείρησις εἶναι πλέον κατάλληλος ἀπὸ τὴν κρατικὴν διὰ τὴν μετατροπὴν τοιαύτης ξυλείας εἰς ἔμπορεῦσιμα προϊόντα.

Ἡ ἐγα μέρος τῆς ἐργασίας, ὡς εἶναι ἡ ὕλοτομία τῶν δένδρων καί ἡ μεταφορὰ τῶν κορμῶν κρὸς περαιτέρω φέρτωσιν διενεργεῖται ὑπὸ κολυαρίθμων συνεταιρισμῶν ξυλοκόων. Πολλὰ μέλη τῶν συνεταιρισμῶν τούτων κάμνουν τό ἔργον τοῦτο καθ' ὅλον τὴν τὸν βίον καί ἔχουν ἀποκτήσει μεγάλην κεῖτραν. Οἱ δασικοὶ ὑπάλληλοι φρονίμως κοιοῦντες ἀφίνουσι τὴν ἐπίβλεψιν τῶν λεπτομερειῶν εἰς αὐτοὺς ἐπιφυλάσσοντες εἰς ἑαυτοὺς τὴν γενικὴν ἐπίβλεψιν μόνον, ὡς εἶναι ὁ καθορισμὸς τῶν κρὸς κοπὴν δένδρων καί ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν κορμῶν ἀπὸ τό δάσος.

Ἐκάρχει εἰσέτι σημαντικὸς ἀριθμὸς μικρῶν κριονιστηρίων κειμένων μακρὰν εἰς τὰ ὄρη, ἀπέχοντα 50 καί πλέον μίλλια ἀπὸ κυρίαν τιμὰ ὁδῶν. Τινὰ τῶν κριονιστηρίων τούτων κινουῦνται διὰ μηχανῶν Γ-ἤξελ, ἀλλὰ σημαντικὸς ἀριθμὸς κινεῖται εἰσέτι δι' ὕδατοκτύπων. Τὸ πλεῖστον τῶν κριονιστηρίων τούτων λειτουργεῖ μέ ἀετὴ μηχανήματα καί παράγει ξυλείαν κατωτέρας κοιδότητος, μολονότι συνήνητα καί μερικὰς ἔξαιρέσεις. Γενικῶς τὰ κριονιστήρια ταῦτα δέν ὄντανται νὰ συναγωνισθοῦν τὰ μεγαλύτερα καί τελειότερον ἐξικλιαμένα τοιαῦτα καί εἶναι ζήτημα χρόνου μόνον ἢ διακοπὴ τῆς λειτουργίας των. Ἀτυχῶς ἡ ἄγροτικὴ Τράπεζα ἐχορήγησε δάνεια εἰς ἀριθμὸν τινὰ τοιοῦτων κριονιστηρίων καί εἶναι φυσικόν νὰ φωντίζῃ διὰ τὴν λειτουργίαν των διὰ νὰ δυνηθοῦν νὰ ἀποκληρώσουν τὰ χρέη των. Εἰς τό μέλλον δεόν νὰ ἐκάρχη στενοτέρα συνεργασία μεταξὺ τῆς δασικῆς Ἐκπρησίας καί τῆς ἄγροτικῆς Τράπεζας κρὸς ἀποφυγὴν ἐπαναλήψεως τοῦ λάθους τούτου.

Μολονότε είναι ἀμφίβολον εἰσέτι ἔάν ἔν ἔργοστάσιον κατασκευῆς χαρτομά-
καί χάρτου εἶναι οἰκονομικῶς ἐφικτόν ἐπί τοῦ παρόντος, ἐν τούτοις εἶναι κάτι
τό ὁποῖον δεόν νά ἀποβλέπωμεν. Ἡ Ἑλλάς πιθανῶς ἔχει ἀρκετήν εὐλείαν κα-
λλῶν διὰ χαρτομάζαν διὰ νά δυνηθῆ νά τροφοδοτήσῃ ἔν ἔργοστάσιον, ἀλλά τό
εἶναι διεσπαρμένον καθ' ὅλην τήν χώραν, πρᾶγμα τό ὁποῖον συνεπάγεται θα-
νας μεταφορᾶς καί συνεπῶς ὑψηλόν κόστος. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ Ἑλλάς ἔχει ἀρκε-
τήν ἐπιπέδον ἐδάφους, καθὼς καί ὄχθας ποταμῶν, λιμνῶν καί διωρύγων πρὸς παραγωγὴν εὐ-
λείας καταλλήλου διὰ χαρτομάζαν ὥστε νά δύναται νά τροφοδοτῆ ἔν ἔργοστάσιον
ἔρτος. Ἡ λεύκη (Populus) εἶναι ἔν εἶδος τό ὁποῖον εὐδοκιμεῖ ταχέως ἐν Ἑλλά-
δι καί ἔάν ἐξασφαλισθῆ μία καλή ἀγορά διὰ τήν εὐλείαν λεύκης, οἱ γεωργοί ἀναμφι-
σβῆτως θά φυτεῦσιν καλλὰς λεύκας διὰ νά συμπληρώσων τό εἰσόδημά των.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ἙΛΛΕΙΨΙΩΝ ἙΠΗΡΕΑΣΙΩΝ

Κατά τήν γνώμην μου, ἡ μεγαλυτέρα ἀδυναμία τῆς Ἑπηρεσίας Δασῶν ἐν
Ἑλλάδι εἶναι ἡ ἔλλειψις μιᾶς καλῶς ὀργανισμένης ὑπηρεσίας κατά τῶν κυρκαϊῶν. Ἐν
τῇ πραγματικότητι δέν ὑπάρχει καμμία πρόβλεψις διὰ τήν ἀνακάλυψιν καί ἀναγγελίαν
ἐν περιπτώσει κυρκαϊᾶς καί ὅτε ὑπάρχει ἀρμοδία ὑπηρεσία διὰ τήν καταστολήν της
μετά τήν ἐπέκτασιν τοῦ κυρῆος, ὅταν ὅλη ἡ κοινότης γνωρίζει περὶ αὐτῆς. Πιθανῶς
ἡ πλέον ἀποτελεσματικὴ ὁμάς κυρκαϊῶν ἐν τῇ χώρα εἶναι τὰ μέλη τῶν συνεταιρι-
στικῶν ἐξολοκόπων, οἱ ἄνθρωποι οὗτοι κατανοοῦν ὅτι τό δάσος τοὺς παρέχει τὰ μέσα
συντηρήσεώς των καί ὅτι ἔάν τό δάσος κατῆ θά χάσων τήν ἐργασίαν των. Δι' αὐτό
προσέχουν νά μὴ προκαλέσων κυρκαϊᾶς καί εἶναι πάντοτε ἔτοιμοι νά σπεύσων πρὸς
καταστολήν τοῦ κυρῆος ἔάν σημειωθῆ κυρκαϊά.

Ἡ ἔλλειψις μιᾶς καλῶς ὀργανισμένης κυρκαϊκῆς ὑπηρεσίας εἶναι ἔν ἀπό-
τό προβλήματα τὰ ὁποῖα πρέπει νά τύχουν ἀμέσων προσοχῆς. Ἐκτός τῆς κανονικῆς

πυροσβεστικής υπηρεσίας, ὁ ἐντόπιος πληθυσμὸς δεόν νά ὀργανωθῆ διὰ τήν πρόληψιν καί καταστολήν πυρκαϊῶν. Οἱ δασοφύλακες δεόν νά εἶναι εἰδικευμένοι διὰ τήν ἀνακάλυψιν πυρκαϊῶν εἰς τά δάση καί εἰς τούς βοσκοτόπους. Ἡ Δασική Ἰκηρεσία τῶν ἑνωμένων πολιτειῶν ὀργανώνει ἕκαστον ἔτος μαθήματα διαρκείας 3 ἡμερῶν δι' ὅλους τούς δασικούς ὑπαλλήλους συμπεριλαμβανόμενων καί τῶν δασοφυλάκων καί ἀκριβῶς πρό τῆς ἐνδύσεως τῶν πυρκαϊῶν. Ὁ σκοπὸς τῶν μαθημάτων εἶναι ἡ πρόληψις, ἡ ἀνακάλυψις καί καταστολή τῶν πυρκαϊῶν. Μέγα μέρος τῆς ἀρμοδιότητος διὰ τήν καταστολήν τῶν πυρκαϊῶν ἀνήκει εἰς τούς δασοφύλακας.

Ὅταν σημειωθῆ πυρκαϊά ὁ δασοφύλακὸς τῆς περιοχῆς ὀφείλει νά σπεύσῃ ἀμέσως καί νά τήν σβύσῃ. Ἰκάν δέν δύναται μόνος του νά πράξῃ τοῦτο δεόν νά ἔχη τήν ἐξουσιοδότησιν ὥπως καλέσῃ τόν ἀναγκαῖον ἀριθμὸν κατοίκων τοῦ χωρίου διὰ νά τόν βοηθήσουν εἰς τήν καταστολήν τῆς πυρκαϊᾶς. Ὁ ἐγγύριος πληθυσμὸς δεόν ἐπίσης νά εἰδικευθῆ εἰς τήν ἀναγγελίαν καί καταστολήν τῆς πυρκαϊᾶς. Ὁ μόνιμος δασοπῶνος δέν ὑποχρεοῦται νά σπεύσῃ εἰς τόν τόπον τῆς πυρκαϊᾶς ἐκτός ἔάν αὕτη λάβῃ μεγάλας διαστάσεις καί ὁ ἀρμόδιος δασοφύλακὸς ἢ ὁ κατώτερος δασικός ὑπάλληλος ἀδυνατεῖ νά τήν καταστείλῃ.

Εἰς ἕκαστον δασοφυλακεῖον κρέκει νά ὑπάρχουν ἀποθηκευμένα κατάλληλα ἐργαλεῖα καί ἐφόδια καταστολῆς πυρκαϊᾶς, ὡς κτῆρα, ἀίματα, πελέκεις, ἀντλίας μικραὶ κλπ. Πρέπει ἐπίσης νά ἀνεγερθοῦν κύρτοι παρατηρήσεως οἱ ὅποιοι νά καλύπτουν περιοχὰς ὑποκειμένας εἰς μεγαλυτέρας κινδύνους πυρκαϊᾶς ἰδίως πλησίον προιονιστηρίων καί κροσφάτως ὑλοτομηθέντων δασῶν. Ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς εἶναι ἡ ἀναγγελία τῆς πυρκαϊᾶς ὅταν εἶναι εἰς τήν ἀρχὴν καί ἡ ἔγκαιρος κατάσβεσις της. Γενικῶς εἶναι εὐκόλος ἡ καταστολή μιᾶς πυρκαϊᾶς πρὶν λάβῃ διαστάσεις, μετὰ πάροδον ἡμῶν μίαις ἢ δύο ὥρῶν δύναται νά καταστῇ κολῶ ὀδυσκός. Ἐκτὰ τήν θερμὴν καί ξηρὰν

περίοδον τοῦ θέρους καί τῶν ἀρχῶν τοῦ φθινοπώρου ὅτε ἡ ἐπί τοῦ ἐδάφους βλάστησις εἶναι εἰς ἄκρον εὐφλεκτος εἶναι σκόκιμον ὥπως οἱ δασοφύλακες ἢ ἄλλο καταλλήλως εἰδικωμένον προσωπικόν περιπαλεῖ εἰς τὰ κρίσιμα σημεῖα καί προβῆ εἰς τήν κατάσπασιν τοῦ κυρῶς σχεδόν ἀέρος. Τοῦτο ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν προκειμένου περί δημοσίων ὁδῶν ὅπου οἱ κακνισταί συνηθίζουσι νά ἀπορρίπτουσι ἀνημένα σιγαρέττα.

ΟΡΕΙΝΗ ΔΙΕΥΘΛΤΕ ΕΙΣ ΧΕΙΜΑΡΡΩΝ

Εἰς ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων οἱ ὅποιοι ἀπειλοῦσι τήν εὐημερίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ εἶναι ἡ διάβρωσις τοῦ ἐδάφους καί αἱ ζημίαι αἱ προκαλούμεναι ἐκ τῶν καταστρεπτικῶν χειμάρρων. Μεγάλαι ἐκτάσεις γονίμων ἐδαφῶν ἔχουσι νῦν ἀχρηστευθῆ καί ἄλλαι κινδυνεύουσι νά πάθουσι τό ἴδιον. Εἰς μερικές περιπτώσεις ὁλόκληρα χωρία εὐρίσκονται εἰς τό χεῖλος τῆς καταστροφῆς. Δημοσῖαι ὁδοί καί σιδηρόδρομοι καταλύζονται καί γίνονται ἀδιάβατοι ὕστερα ἀπό ἐκάστην ραγδαίαν βροχήν. Στραγγιστικά καί ἀρδευτικά δίκτυα νεωστί κατασκευασθέντα κληροῦνται ὑπό ἰλύος καί λίθων ἐντός ἑνός ἢ δύο ἐτῶν καί πρέπει νά καθαρίζονται μέ μεγάλας δαπάνας διά νά μήν ἀχρηστευθοῦν. Τινά ἐξ αὐτῶν ἔχουσι καθαρισθῆ τόσας πολλές φορές ὥστε δέν ὑπάρχει χώρος πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν φερτῶν ὑλῶν.

Μέγα μέρος τῆς καταστροφῆς ὀφείλεται εἰς τήν ἄνευ ἐλέγχου ὑλοτομίαν καί τας πυρκαϊάς τῶν δασῶν καί θαμνωδῶν ἐκτάσεων, καθὼς καί εἰς τήν ἐπὶ πολλά ἔτη ὑπερβόσκησιν διά προβάτων καί αἰγῶν. Εἰς μερικές περιπτώσεις αἱ ἀλόγιστοι μέθοδοι τῆς ὀρεινῆς καλλιέργειας συντέμνουν εἰς τήν καταστροφήν. Τό γυμνόν ὀρεινόν ἔδαφος ἐκτεθειμένον εἰς χειμάρρῳδες βροχάς καί εἰς τήν ταχεῖαν τῆξιν τῶν χιόνων ἐκείστη διάβρωσιν ἢ ὀκοῖα σὺν τῷ χρόνῳ ἐκεδείνωσε τήν κατάστασιν.

Οἱ χεῖμαρροι προκαλοῦνται ἀπό μεγάλας ποσότητας ὕδατος αἱ ὀκοῖαι πίπτουσι ὀρητικῶς ἐπὶ τῶν πλαγιῶν τοῦ ὄρους. Μὲ ὀλίγην ἢ καμμίαν κάλυψιν τοῦ ἐδάφους διά νά κρατήσῃ τό χῶμα ἐπὶ τόκου, τοῦτο παρασύρεται καί μεταφέρεται ὑπό τοῦ ρεύ-

ματος. Σύν τῷ χρόνῳ ἡ κατάστασις χειροτερεθεῖ καί μεγάλαι ποσότητες ἄμμου, χα-
λίμων, λίθων καί ἀκρίνη κροκάλων παρασύρονται καί προσχύνουν τὰ στραγγιστικά
καί ἀρδευτικά ὄργανα καί κατακαλύπτουν καλλιεργημένας ἐκτάσεις. Δόγω τῶν προσ-
χύσεων κολλαί μικραί κοιλάδες μετεβλήθησαν εἰς ἔλη. Ἄλλαι ἐκτάσεις ἐκαλύφθησαν
ἀπό λίθων καί κροκάλων εἰς τρόπον ὥστε νά μὴν εἶναι πλέον ἐπιδεκτικαί καλλιερ-
γείας.

Τεράστια χρηματικά ποσά ἐδαπανήθησαν εἰς τὴν προσθήθειαν προστασίας
κατὰ τῶν καταστρεπτικῶν τούτων χειμάρρων. Κατεσκευάσθησαν πολλά τεχνικά ἔργα εἰς
τάς πεδιάδας ἀντὶ νά κατασκευασθοῦν εἰς τὰ ὄρη, εἰς τὴν ρίζαν τοῦ κακοῦ. Ἐκτί-
σθησαν μὲ μεγάλας δαπάνας τοῖχοι ἀντιστηρίξεως παραλλήλως τῆς κοίτης τῶν ρυάκων
διὰ νά περιορίσουν τὴν ἐπέκτασιν τῶν φερτῶν ἕλων εἰς τὰς καλλιεργημένας ἐκτάσεις.
Ὅσον ἡ κοίτη γερμίζει μὲ λίθους καί χάλικας τόσο ἀναγκάζονται νά ὑψώσουν τὸν
τοῖχον ὄλο καί ὑψηλότερα μέχρις ὅτου γίνεῖ τελικῶς πάρα πολύ ὑψηλός ὅποτε ἀρχί-
ζουν νά κτίζουν νέον τοιοῦτον εἰς ἀπόστασιν διακοσίων ἢ τριακοσίων μέτρων ὀπι-
σθεν. Μερικοὶ ἐκ τῶν τοίχων τούτων ἔγιναν τόσο ὑψηλοὶ ὥστε ὁμοιάζουν πρὸς τὸ
"Ἐγα Τεῖχος" τῆς Κίνας.

Ἐάν τὰ τεράστια αὐτὰ χρηματικά ποσά εἶχον δαπανηθῆ πλέον συνετῶς καί
ἐπιμελῶς, τὸ πρόβλημα θά εἶχε λυθῆ πρὸς κολλοῦ. Καί ἀντὶ τῶν ἑκαταμμυρίων στρεμ-
μάτων ἀγόνων ἢ διαβρωθεισῶν ὄρειων ἐκτάσεων καί πλαγιῶν τὰς ὁποίας βλέπομεν
σήμερον, αἱ ἴδιαι αὐταὶ ἐκτάσεις θά παρήγον ἔυλειαν καί γόντον διὰ τὰ κτήνη.
Εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη ὅπως τὸ ὕδωρ τῶν βροχῶν καί τῶν τηχομένων χιόνων παραμείνη
εἰς τὰ ὄρη ὥσον τὸ δυνατόν ἐπὶ περισσότερον χρόνον καί νά ρέη ἡσυχῶς καί ὁμαλῶς
πρὸς τὰς κοιλάδας. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται φυσικὰ πυκνὴ ἐδαφοκάλυψις, ἡ ὁποία νά
ἀπορροῖ τὴν ὑγρασίαν καί νά κρατᾷ τὸ γῆμα ἐπὶ τόπου.

- (1) Τό πρώτον ληφθησόμενον μέτρον δέον νά εἶναι ἡ ἀποτροπή τῶν πυρκαϊῶν καί ἡ παροχή δυνατότητος εἰς τήν βλάστησιν νά ἀναπτυχθῇ καί κάλιν ὅσον τό δυνατόν ταχύτερον.
- (2) Τό δεύτερον μέτρον εἶναι ἡ πρόληψις ὑπερβοσκῆσεως. Περικαί εἰς κρίσιμον κατάστασιν εὐρισκόμενα περικοαί, μάλιστα, δέν πρέπει νά χρησιμοποιῶνται καθόλου ὡς βοσική. Εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις ὁ ἐλιτρεκόμενος ἀριθμός τῶν βοσκόντων κτηνῶν δέον νά εἶναι κλήρως σύμφωνος μέ τό ὑπάρχον δυναμικόν βοσκῆς.
- (3) Τό τρίτον μέτρον εἶναι ἡ ἀναδάσους ἢ ἀναχλόσους. Εἰς μερικάς περιπτώσεις θάμνοι, χόρτα καί ἄλλα φυτά δυνατόν νά εἶναι προτιμότερα ἀπό τά δένδρα. Τά καλύτερα εἶδη πρός τόν σκοπόν τοῦτον εἶναι ἡ ψευδοακακία (*Rubinia pseudo-*
acacia) διά τὰς ἀκοτόμους καταφερείας τῶν χειμάρρων καί Πλάτανοι, Ἰτέαι καί Λεῦκαι διά τὰς κοίτας τῶν ρεόντων ὑδάτων. Ἀργότερον ὅταν ἡ περιοχή σταθεροποιηθῇ δύνανται νά φυτευθοῦν πολυτιμότερα εἶδη. Θάμνοι ὡς τά Σκάρτα καθὼς καί ἀριθμός τις φυτῶν καί χόρτων δύνανται ἐπίσης νά χρησιμοποιηθοῦν ἐπιμελῶς.
- (4) Τέταρτον μέτρον εἶναι ἡ κατασκευή μικρῶν τεχνικῶν ἔργων - ἀφοῦ ἕως δοθῇ ἡ εὐκαιρία εἰς τήν φύσιν νά ἐκτελέσῃ τό ἔργον της. Τά ἔργα ταῦτα εἶναι φράγματα ἀνασχέσεως δι' ἀκλίης τοποθετήσεως λίθων καί διὰ ξηρολιθοδομῶν κατά πλάτος τῶν ὀρεινῶν ρευμάτων, ἡμοῦ μέ μίαν σειράν κλημάτων ἐκ θάμνων (χαμό-
κλαδα) καί ἰτεῶν. Ταῦτα ἀποσκοποῦν εἰς τήν συγκράτησιν τῶν χυμάτων ἐπί τόπου μέχρις ὅτου ὑπάρξῃ βλάστησις ἱκανή νά κράξῃ τοῦτο.
- (5) Πέμπτον καί τελευταῖον ἔρχεται ἡ κατασκευή τῶν μεγαλυτέρων καί πλέον δαπανηρῶν φραγμάτων τοιχοποιίας εἰς τὰς ὀρεινάς κοίτας. Εἰς μερικάς περιπτώσεις ἡ κατασκευή τῶν φραγμάτων τούτων εἶναι ἀπαραίτητον νά γίνῃ ἀμέσως πρός προσασίαν καλλιεργημένων ἐκτάσεων ἐκ τῶν προσχώσεων. Πάντως τό

πλείστον τῶν μεγάλων φραγμάτων δεῦν νά κατασκευασθῆ μόνον μετά τήν τακτοποίησην τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν.

Ἐάν ἐφαρμοσθοῦν τά μέτρα ταῦτα, ὅλαι αἱ λεκάναι ἀπορροῆς θά σταθεροποιηθοῦν ἐντός ὀλίγων ἐτῶν. Τό ἔδαφος θά συγκρατηθῆ ἐπί τόπου ὑπό τῶν δένδρων καί θάμνων καί τῶν διαφόρων φυτῶν καί χόρτων. Πίστα μέρος τῆς βροχῆς καί τῶν χιόνων θά ἀπορροῶται ὑπό τῆς βλαστήσεως καί τό ὑπόλοιπον θά εἰσόδῃ βαθμηδόν εἰς τό ἔδαφος. Ἐντί τῶν χειμάρρων οἱ ὄποιοι κατακυλοῦν θορυβιδῶς κρός τās κοιλάδας θά ἔχουν καθαρά καί σταθερά ὕδατα ρέοντα ἁμαλῶς.

Ὅταν ἐπικρατήσῃ αὐτή ἡ κατάστασις αἱ τεχνικαί ὑπηρεσίαι θά δυναθοῦν νά κατασκευάσουν διώρυγας ἀποστραγγίσεως καί ἔργα προστασίας ἐκ τῶν πλημμυρῶν ἐνεν φόβου πληρώσεως αὐτῶν μέ φερτάς ὕλας μετά πάροδον 2 ἢ 3 ἐτῶν. Ὅλοι αὐτοί οἱ δαπανηροί τοῦχοι, οἱ πισθόντες διὰ τήν ἀποτροπήν καλύψεως τῶν καλλιεργημένων ἐδαφῶν διὰ βράχων καί χαλίκων θά καταστοῦν ἄχρηστοι. Ἡ βλάστησις ἡ ὁποία θά δημιουργηθῆ δέν θά χρησιμεύσῃ μόνον διὰ τήν προστασίαν τῶν κοιλάδων κάτω, ἀλλά θά παρέσῃ ἐπιπροσθέτως κανσέξυλα καί ξυλείαν διὰ τόν ἐγγύριον πληθυσμόν καθώς καί ναίην διὰ τά κτήνη των.

Οἱ δασικαί ἔχουν ἐπιτελέσῃ ἤδη ἀξιολογώτερον ἔργον διὰ τήν διευθέτησιν τῶν χειμάρρων. Ἡ ἔργον ἤρχισε μερικῶς ἔτη πρό τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου ἡ ἀκριβέστερον κατά τό 1932. Ἐγένοντο ἕως πειραματισμοί μέ τοῦς διαφόρους τύποις ἡ μεθόδους κατασκευῆς φραγμάτων καί τοιουτοτρόπως πολλά ἐκ τῶν ἔργων ἐκείνων ἠχρηστεύθησαν. Ἐκ τῆς πείρας των γνωρίζουν πούτον εἶδος φράγματος ἡ ἄλλης κατασκευῆς εἶναι κατάλληλον ὑπό τās διαφόρους συνθήκας τοῦ περιβάλλοντος. Γενικῶς τό τεχνικόν μέρος τῶν ἔργων εἶναι ἐξαιρετόν, πιθανῶς τόσον καλόν ὅσον εἶναι δυνατόν νά ὑπάρχῃ εἰς ἄλλα μέρη τοῦ κόσμου.

Ἐπάρχει ἕως εἰσέτι ἡ τάσις κατασκευῆς ὑπεράγαν μεγάλων καί δαπανηρῶν ἔργων εἰς τὰ κατάντη τῶν χειμάρρων πρὶν ἢ γίνῃ ἡ κατασκευή τῶν μικρῶν ἔργων

διὰ τὴν σταθεροποίησιν τῆς λεκάνης ἀπορροῆς εἰς τὰ ὄρη. Διὰ τῆς δαπάνης ἐνδὸς μόνου ἀπὸ τὰ μεγάλα ταῦτα φράγματα θά ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τῆς ἀναδασώσεως καὶ κατασκευῆς μικρῶν τεχνικῶν ἔργων ἢ σταθεροποιήσις σημαντικοῦ τμήματος τῆς περιοχῆς τῆς λεκάνης ἀπορροῆς. Διὰ τῆς ἐνεργείας τῆς φύσεως θά συνεκληροῦτο μέγα μέρος τοῦ ἔργου.

Θέλω νὰ τονίσω ὅσον εἶναι δυνατόν ἐμφατικώτερον τὸ σιόπιμον τῆς ἐνάρξεως τῆς προσπάθειας ἀπὸ τὰ ὑψηλότερα σημεῖα τῆς λεκάνης ἀπορροῆς καὶ βαθμηδὸν πρὸς τὰ κατάντη ἀντὶ τῆς ἐνάρξεως ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω. Βεβαίως μία λεκάνη ἀπορροῆς δύναται νὰ διευθετηθῇ ἀρχῆς γενεαμένης ἐκ τοῦ κατάντη ἀλλὰ μόνου κατόπιν ὑπερόγκου δαπάνης. Πλέον πολὺ μικρὸς ἀριθμὸς ἔργων κρέκει νὰ ἐκτελεσθῇ εἰς τὰ χαμηλότερα τμήματα τοῦ χειμάρρου - ἀκριβῶς ὅσοι χρειάζεται διὰ τὴν προστάσιαν τῶν καλλιεργηθέντων ἐδαφῶν μέχρις ὅτου σταθεροποιηθῇ ἡ ἄνω λεκάνη ἀπορροῆς. Ἐπίσης ἐπιθυμῶ νὰ τονίσω ὅτι εἶναι εὐκαταῖον ὅπως συμπεριληφθῇ μία ὀλοκλήρος λεκάνη ἀπορροῆς καὶ οὐχὶ ἀπλῶς τμημα αὐτῆς. Ὀλοκλήρος ἡ λεκάνη ἀπορροῆς δεῦν νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐνιαῖον πρόβλημα.

Πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐπίσης ὅτι οἱ δασικοὶ δέν εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου ὑπεύθυνοι διὰ τὸν ὑπερβολικὸν ἀριθμὸν τῶν ἔργων τῶν ἐκτελεσθέντων διὰ τὴν προστάσιαν κατὰ τῶν χειμάρρων εἰς τὰ κατώτερα τμήματα τῶν χειμάρρων. Πολλοὶ Κοινότητες ἀνέμενον τὴν τελευταίαν στιγμὴν διὰ νὰ ζητήσουν βοήθειαν. Τότε εἶναι ὁμοῦ ἤρξι-σαν ζητοῦσαι ἄριστον προστάσιαν κατὰ τῶν καταστρεπτικῶν χειμάρρων. Οἱ κάτοικοι τῶν κοινοτήτων αὐτῶν βλέποντες ὅτι οἱ ἄγροί καὶ οἱ κῆποι των ἐκαλύπτοντο ὑπὸ λίθων καὶ χαλίκων δέν θέλουν νὰ ἀναμείνουν μέχρις ὅτου λάβῃ χώραν ἡ διευθέτησις τῆς λεκάνης ἀπορροῆς, ἀλλὰ ζητοῦν ἁμέσως τὴν προστάσιαν τῶν γαιῶν των. Πρέπει νὰ κατανοηθῇ ὅτι τὰ μεγάλα ταῦτα φράγματα, ἀνεξαρτήτως τῆς ἀρτίας κατασκευῆς των δέν δύνανται νὰ προσφέρουν παρά μόνον προσωρινὴν προστάσιαν. Ἡ ὀριστικὴ λύσις

τοῦ προβλήματος ἀπαιτεῖ τὴν σταθεροποίησιν καὶ τὴν συγκράτησιν τοῦ ἐδάφους εἰς τὰ ὄρη. Καὶ τὰ κατάλληλα κρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μέσαι εἶναι δένδρα, θάμνοι, χόρτα.

Σχεδὸν εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις καθ' ἃς οἱ χεῖμαρροι ἀπειλοῦν νὰ προξενήσωσι ζημίας εἰς τοὺς χωρικοὺς μιᾶς περιοχῆς, οὗτοι ἀρχίζουσι νὰ κραυγάζουσι ζητοῦντες προστασίαν. Ἀπευθύνονται εἰς τοὺς δασικοὺς ἠκαλλήλους, γράφουσι ἐπιστολὰς, πιέζουσι τὸν Νομάρχην καὶ τοὺς βουλευτὰς διὰ νὰ ληφθοῦν μέτρα. Τοῦτο βεβαίως εἶναι φυσικόν. Αἱ Κοινοὶτες ἕως σὺνείκις φέρονται ἐγωϊστικῶς καὶ δὲν εἶναι πρόθυμοι νὰ συνεργασθοῦν μετὰ τοὺς δασικοὺς εἰς τὴν προσπάθειαν λύσεως τῶν προβλημάτων των. Θέλουσι νὰ κτισθοῦν τὰ φράγματα ἀλλὰ δὲν δέχονται νὰ παραχωρήσωσι γῆρας ἕωςθεν τοῦ χωρίου κρὸς ἀναδάσωσιν, δὲν δέχονται νὰ ἐλαττώσωσι τὸν ἀριθμὸν τῶν βοσκόντων ζώων ἢ τὸν ἔλεγχον τῶν κινήσεων των κατ' οὐδένα τρόπον.

Εἶναι ἄκρως σημαντικόν, ὅπως οἱ δασικὴ ζητοῦσι ἀπὸ τὰς Κοινοτικὰς Ἀρχὰς τὴν ὑπογραφήν συμφωνιῶν διὰ τῶν ὁποίων νὰ προβλέπεται ὁ ἀποκλεισμός μιᾶς εἰς κρίσιμον κατάστασιν εὐρισκιμένης περιοχῆς διὰ βόσκησιν ἢ κρὸς ἀναδάσωσιν. Πρέπει ἐπίσης νὰ συμφωνήσωσι ἐπὶ σχεδίου διαχειρίσεως βοσκοτόπων, συμφώνως τῷ ὅποιον θά ἐκδίδεται ἄδεια βοσκῆσεως δι' ἄρισμένον ἀριθμὸν ζώων καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν βοσκοτόπων θά ἀνταποκρίνεται πλήρως εἰς τὸν ἐν τῇ ἄδειᾳ ἀναφερόμενον ἀριθμὸν. Ὅφειλον νὰ κατανοήσωσι ὅτι ὁ ἀριθμὸς οὗτος θά ἐλέγχεται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀπὸ τῶν δασοφυλάκων. Πέχρι τῆς ὑπογραφῆς μιᾶς τοιαύτης συμφωνίας δὲν θά πρέπει νὰ γίνῃ ἐναρξίς κανενὸς ἔργου ὑπὸ τῆς δασικῆς Ὑπηρεσίας.

Β. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΕ ΔΑΣΙΚΩΝ ΒΟΣΚΩΝ

Ἡ διαχείρισις βοσκῶν εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὴν Ἑλλάδα δεόν νά διαιρεθῆ εἰς δύο χριστάς κατηγορίας, ἴσται:

1. Βόσκησις εἰς ἐπιμεταλλεύσιμα δάση ἢ ὑψηλά δάση ἢ εἰς ἀναδασωθείσας ἐκτάσεις, αἵτινες τελικῶς θά γίνουσι παραγωγικά δάση.
2. Βόσκησις εἰς θαμνώδεις ἐκτάσεις κεκλιμένας περιοχάς μὴ εἰσέτι ἀναδασωθείσας ἢ ἀνοικτοῦς χώρους, ὄρεινούς βοσκοτόπους καὶ ὑπαλκιχάς περιοχάς.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΙΣ ΔΑΣΕΩΝ ΒΟΣΚΟΤΟΠΩΝ

Ἡ βόσκησις εἰς δασιμένας ἐκτάσεις παρουσιάζει διαφορετικά προβλήματα ἐκ τῶν μὴ δασιμένας τοιαύτας. Σχεδόν εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις ἐκεῖ ὅπου ἡ περιοχή εἶναι δασιμένη μὲ εἶδη ξυλείας κατασκευῶν, ὁ κύριος ἀντικειμενικός σκοπὸς εἶναι ἡ παραγωγή τῆς μεγίστης δυνατῆς ποσότητος ξυλείας. Ἡ βόσκησις τῶν κτηνῶν εἶναι ἀπλῶς βοηθητικὸν μέσον καὶ ἔρχεται δεύτερον, μετὰ τὴν παραγωγὴν δηλαδὴ ξυλείας. Περὶ τῆς βοσκῆσεως εἰς νεωστὶ ἀναδασωθείσας περιοχάς ἐγένετο ἤδη λόγος ἐν συσχετιζομένῳ μὲ τὰ προβλήματα καταστολῆς πυρκαϊῶν, ἀλλὰ δεόν θά ἔβλαπτε νά ἀναφέρωμεν ἐκ νέου μερικὰ ἐκ τῶν σπουδαιότερων σημείων.

Σχεδόν πάντοτε ἡ βόσκησις αἰγῶν δεόν νά ἀπαγορευθῆ εἰς τὰ δάση παραγωγικῆς ἐμπορευσίμου ξυλείας. Ἐν Ἑλλάδι σχεδόν ὅλα τὰ εἶδη τῶν δένδρων τῶν καταλλήλων διὰ τὴν παραγωγὴν ἐμπορευσίμου ξυλείας τρώγονται ἀπὸ τὰς αἰγας. Συνεπῶς εἰς τὰς αἰγας θά βοσκήσουσι εἰς τοιοῦτον δάσος κανένυ δενδρόλλιον δεόν θά ἠδύνατο νά ἀναπτυχθῆ καὶ τελικῶς τὸ ἀποτέλεσμα θά ἦτο τελεία ἐξολόθρευσις τοῦ δάσους. Καὶ ἀεὶ ἀκριβῶς συνέβη εἰς μεγάλας περιοχάς. Ἐξαίρεσις δύναται νά γίνῃ εἰς τὰς περιοχάς αἱ ὅποσαι καλύπτονται ἐν μέρει ἐκὸ ἀειθαλῶν θαμνώδων δρυῶν καὶ ἀνεδασώσαν τεχνητῶς μὲ κωνοφόρα εἶδη. Εἰς τοιαύτας περιπτώσεις ὅταν τὰ κωνοφόρα φθάσῃ εἰς ὄψος τριῶν μέτρων περίπου, εἶναι σκόδιμον νά εἰσάγῃται αἱ αἰγες διὰ νά βοσκήσουσι ἐκί τῶν θαμνώδων δρυῶν. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ ἀόστηρά ἐπίβλεψις τῶν ζῴων εἶναι ἀπαραίτητος.

Κατά τόν καθορισμόν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ζώων τά ὅποια θά βοσκήσουν ἐπί
δασμέων ἐκτάσεων ἢ τελική ἀπόφασις δεόν πάντοτε νά λαμβάνεται ὑπό τῆς Δασικῆς
Ἐπιτελείας, δεδομένου ὅτι ἡ παραγωγή ξυλείας εἶναι συνήθως ὁ πρωταρχικός σκοπός.
Τοῦτο κυρίως ἰσχύει διὰ τὰ δάση παραγωγῆς ξυλείας κατασκευῶν καί διὰ τὰ δάση
μέ ἐγγυὰ δένδρα. Πάντως εἰς τήν περίπτωσιν τῶν κοινοτικῶν δασῶν, ὡς εἴπαμεν
ἄνωτέρω, ὁ ἀντικειμενικός σκοπός δεόν νά εἶναι ὁ συνδυασμός τῆς παραγωγῆς ξυ-
λείας μέ τήν παραγωγήν νομῆς τῶν ζώων. Λόγω τοῦ γεγονότος ὅτι ὑπάρχει ἔλλει-
μα βοσκοτόπων περίε πολλῶν ὄρειων κοινοτήτων, καθίσταται ἀνάγκη ἐνθαρρύνσεως
εἰς τό ἔπακρον τῆς παραγωγῆς χορτονομῆς παραλλήλως μέ τήν παραγωγήν ξυλείας.
Εἰς πολλάς περιπτώσεις ὁ πρωταρχικός σκοπός τοῦ δάσους εἶναι ἡ προστασία τῆς
λεκάνης ἀπορροῆς καί τότε ἡ παραγωγή ξυλείας ἔρχεται εἰς δευτέραν μοῖραν.

Εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις δεόν ὅπως ἐκδίδεται ἄδεια βοσκῆς ὑπό τῆς Δασι-
κῆς Ἐπιτελείας, καθορίζουσι τό εἶδος τῶν ζώων, τόν ἀριθμόν αὐτῶν καθώς καί
τόν χρόνον βοσκῆσεως. Δασοφύλακες ἢ ἄλλοι ἀριστοὶ ὑπάλληλοι εἰδικῶς ἐκπαιδευ-
θέντες διὰ τό ἔργον τοῦτο δεόν νά ὀριθοῦν διὰ τήν ἐκίβλεψιν τῆς βοσκῆσεως.
Ἐάν παρατηρηθῇ ὅτι τά ζῷα προξενοῦν ζημίαν, τότε δεόν νά ἀπομακρυνθοῦν ἀμέσως.
Ἐφ' ὅσον ὑπάρχει κληθῶρα κρᾶσίνου χόρτου ἢ ἄλλων εὐγεύστων φυτῶν τά πρόβατα κατά
κανόνα δέν θά θίξουν τά νέα δένδρα ἀκόμη καί τά κλέον μικρά. Ὅταν ὅμως ἡ νομή
ἀρχίξαι νά ἐμφανίζεται ἡ τό πόσιμον ὕδωρ νά ἐλιγοστεύη, τότε θά ἀρτίσουν νά τρώ-
γουν τά φύλλα τῶν δενδρυλλίνων. Φαίνεται ὅτι τά πρόβατα ἀρέσκονται περισσότερο
μέ τά νέα κυκαρίσια παρά μέ τά νέα πεύκα.

ΔΙΑΣΦΙΞΙΣ ΒΟΣΚΩΝ ΜΕΤΕ ΤΗ ΔΑΣΙΚῆΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ

Εἶναι ἀληθές ὅτι εὐρεται ἐκτάσεις μὴ δασώδεις δεόν νά φυτευθοῦν + καί
καθώς νά φυτευθοῦν - μέ δένδρα. Θά ἀπαιτηθῇ περίοδος 30 - 40 ἐτῶν διὰ τήν
ἐναπόθεσιν ὕλων τῶν ἀναδασατικῶν ἐκτάσεων τῆς Ἑλλάδος. Ἐν τῷ μεταξύ, αἱ

έκτάσεις αἱ ὁποῖαι θά ἀναδασωθοῦν δύνανται νά χρησιμοποιηθοῦν διά τήν βοσκήσιν τῶν ζῴων ἄχρι τοῦ πραγματικοῦ χρόνου ἀναδασώσεως.

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς καθαρῶς δασικὰς ἐκτάσεις δέν τίθεται ζήτημα ποζος δέον νά ἀναλάβῃ τόν ἔλεγχον τῆς βοσκήσεως τῶν ζῴων, ἡ ὁποία θά ἐπιτραπῇ. Εἶναι φανερόν ὅτι αὕτη ὑπάγεται ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τήν ἀρμοδιότητα τῆς Δασικῆς Ὑπηρεσίας. Ἐάν τόν ἔλεγχον τῶν βοσκῶν εἰς ἐκτάσεις ὑπαχθείσας εἰς τήν κατηγορίαν δασῶν παραγωγῆς ξυλείας ἀναλάβῃ ἕτερα τις ὑπηρεσία, τό τελικόν ἀποτέλεσμα θά εἶναι καταστρεπτικόν. Δέν εἶναι πρακτικόν νά ὑπάρχουν δύο χωρισταί ὑπηρεσίαι διά τήν διαχείρισιν τῶν αὐτῶν ἔδαφῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ ἕως τὰς μή δασικὰς ἐκτάσεις ὑπάρχει εὐρύ πεδίου ἐπιχειρηματολογίας ἐπί τοῦ ζητήματος ποία ὑπηρεσία θά ἀναλάβῃ τήν διαχείρισιν τοῦ προγράμματος ὄρειων βοσκοτόπων. Οἱ Ἑλληνικοὶ νόμοι εἶναι ἀσαφεῖς καί ἀντιφατικοὶ ὡς πρός τὰ δικαιώματα τῆς βοσκῆς ἢ κρονήμια ἐπί κρατικῶν γαιῶν. Εἶναι ἰσχυρῶς ὅτι ἡ Δασική Ὑπηρεσία ἔχει ἐπαρκῆ ἐξουσίαν νά ἀπαγορεύσῃ ἢ νά ἐπιτρέψῃ τήν βοσκήσιν ἐπί δασικῶν ἐκτάσεων. Δέν εἶναι ὅμως σαφές ἡ ἔννοια τῶν δασικῶν ἐκτάσεων. Ὡς φαίνεται, ἐάν ἡ Δασική Ὑπηρεσία περιφράξῃ μίαν δασικήν περιοχήν, τότε δέν προκύπτει δυσκολία διά τήν ἀναγνώρισιν ὑπό τῶν δικαστηρίων τῆς περιοχῆς ταύτης ὡς δάσους. Ὅταν ὅμως δέν ὑπάρχει περιφράξις καί ἀνεξαρτήτως τῶν συνθηκῶν τοῦ δάσους, φαίνεται ὅτι ὑπάρχει δυσκολία ἰς πρός τήν ἀναγνώρισιν τοῦ δικαιώματος τῆς Δασικῆς Ὑπηρεσίας ὑπό τῶν δικαστηρίων.

Μέχρι τοῦδε δέν εἶχε γίνῃ σχεδόν τίποτε διά τήν διευθέτησιν τοῦ ζητήματος τῆς βοσκήσεως ἐπί μή δασικῶν κρατικῶν ἐκτάσεων. Κατά τήν διάρκειαν ὅμως τῶν δύο τελευταίων ἐτῶν ἡ Δασική Ὑπηρεσία ἐσημείωσε πρόβδον τινα ἐπί

τοῦ ἐλέγχου βοσκίσεως ἐπὶ ἐδαφῶν δοκιμαζομένων ὑπὸ χειμάρρων. Ἀκόμη καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας ἐδέησε νὰ γίνῃ πρῶτον ἡ περίφραξις τῆς περιοχῆς πρὸ τῆς ἐνδρεύσεως τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἐλέγχου.

Εἰς τὸ παρελθόν ἡ Ἑλλάς ἐπέφερε ἀπὸ δύο ἀκρότητας. Ἀφ' ἑνὸς ὑπῆρχεν ἡ ἀπεριόριστος καὶ ἀνεξέλεγκτος βόσκησις ὄλων τῶν εἰδῶν τῶν ζώων καὶ ἀφ' ἑτέρου τελεία ἀπαγόρευσις πάσης βοσκίσεως. Καρπέν ἐκ τῶν δύο τούτων συστημάτων ἔν ἦτο ἱκανοποιητικόν. Τὸ πρῶτον ἐπροξένησε μεγάλας ζημίας εἰς τὰς ὄρεινὰς περιοχὰς τῆς χώρας καὶ τὸ δεύτερον ἐπροκάλεσε τὸ σφοδρὸν μῖσος τῶν βοσκῶν κατὰ τῶν ἐπαλλήλων τῆς Δασικῆς Ἑκτεροσίας καὶ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀπώλειαν ἐσθλῶν διὰ τὰς κοινότητας. Εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἀντὶ τῆς τελείας ἀπαγορεύσεως ὁ ὀντικειμενικὸς σκοπὸς θά ἠδύνατο νὰ ἐκτενευχθῆ ἀπλῶς διὰ τοῦ καθορισμοῦ καὶ ἐλέγχου τοῦ ἀριθμοῦ τῶν βοσκόντων ζώων.

Πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς ἐνὸς περιληπτικοῦ προγράμματος διαχειρίσεως βοσκῶν δεόν ὅπως ἐπιλυθοῦν πρῶτον ὀρισμένα προβλήματα. Τὸ πρῶτον βῆμα εἶναι ἡ νομοθεσία. Ὅσοι οἱ παλαιοὶ νόμοι ἐκ τῶν ὀκταίων τινὲς ἰσχύουν ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ἰσχύσεως τοῦ Κράτους δεόν ὅπως συλλεγοῦν καὶ μελετηθοῦν ὑπὸ τὸ φῶς τῶν συνθηκῶν τοῦ παρόντος. Μετὰ τὴν προσεκτικὴν μελέτην τῶν νέων ἀναγκῶν δεόν ὅπως ψηφισθοῦν νέοι νόμοι καλύπτοντες τὴν διαχείρισιν καὶ ἀνάπτυξιν ὄλων τῶν κρατικῶν δασῶν. Οἱ νόμοι οὗτοι δεόν νὰ καθορίζουν σαφῶς κατὰ τρόπον νοητὸν τοῖς πᾶσι τὴν Ἑκτεροσίαν ἢ τὰς Ἑκτεροσίας αἱ ὁποῖαι θά ἔχουν τὴν διαχείρισιν καὶ ἐπίβλεψιν τῶν κρατικῶν δασῶν.

Ἐκάρχει κάποια διάστασις ἀπόψεων ὡς πρὸς τὸ ποῦος θά λάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν διὰ τὴν σύνταξιν τῆς μελέτης καὶ θά κήμη τὴν εἰσήγησιν διὰ τὴν νομοθεσίαν. Παίξῃ ὅτι ὁ Ἐκουργὸς τῆς Γεωργίας δεόν ὅπως διορίσῃ μίαν ἐκτεροκλήν ἐξ ἐξεχόντων πολιτῶν τῶν ὄρεινῶν κοινοτήτων οἱ ὁποῖοι θά ἀναλάβουν νὰ φέρουν εἰς πέρας τὸ ἔργον τοῦτο. Εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ταύτην θά ἦτο δυνατόν νὰ συμμετάσχουν καὶ

μέλη τινά τῆς Βουλῆς ἀντικροσωπεύοντα ὀρεινάς κοινότητας. Μετά τὴν σύνταξιν τῆς μελέτης δεόν ἤπως ἐξαχθοῦν τὰ συμπεράσματα τὰ ὅποια θὰ χρησιμεύσουν ὡς βάση τῆς νέας νομοθεσίας.

Σήμερον ἡ Δασικὴ Ὑπηρεσία εἶναι ἡ μόνη Ὑπηρεσία ἡ ὅποια διαθέτει ἐπαρκῆ ἐξουσίαν διὰ τὴν διαχείρισιν τῶν Δημοσίων γαιῶν. Καμμία ἄλλη Ὑπηρεσία δὲν διαθέτει ἐξουσίαν ἢ ἔχει ὀργανωσιν διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου τοῦτου. Ἡ Ὑπηρεσία Γεωργικῶν Ἐφαρμογῶν ἰδρύθη διὰ τὸν μοναδικὸν σκοπὸν νὰ δίδῃ τεχνικὰς συμβουλὰς πρὸς τοὺς γεωργοὺς καὶ κτηματίας. Τὸ ἔμμημα ζωοτεχνίας τοῦ Ἐπιτελείου Γεωργίας ἰδρύθη πρὸς τὸν ἀποκλειστικὸν σκοπὸν ὡς συμβουλεύει τοὺς κομμένας καὶ γεωργοὺς εἰναι τὴν τρόπον νὰ βελτιώσωσιν τὰ διάφορα γένη ζώων καὶ ποίας φροντίδας δεόν νὰ καταβάλλουν δι' αὐτά.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν διαχείρισιν τῶν μὴ δασικῶν βοσκησίμων ἐκτάσεων ὑπάρχουν κατὰ τὴν γνώμην μου δύο ὄξαι λόγοι δυνατότητες.

(1) Δασικὴ Ὑπηρεσία: Ἐκὼ φαίνεται ὅτι ἡ Δασικὴ Ὑπηρεσία εἶναι ἡ πλέον ἀφοδίκα ἐκ τῶν ὑφισταμένων Ὑπηρεσιῶν διὰ τὴν διαχείρισιν τῶν Δημοσίων γαιῶν, τὸ ὑπάρχον προσωπικὸν οὔτε κατ' ἀριθμὸν οὔτε κατ' εἰδίκευσιν εἶναι κατάλληλον διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματος. Συνεπὸς ἐάν ἡ Δασικὴ Ὑπηρεσία κληθῆ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματος διαχειρίσεως βοσκῶν ἐφ' ὧν τῶν κρατικῶν γαιῶν θὰ ἀπαιτηθῆ σημαντικὴ αὐξήσις τοῦ προσωπικοῦ. Ἐπίσης θὰ ἀπαιτηθῆ μεγαλυτέρα εἰδίκευσις ἅπαντος τοῦ προσωπικοῦ ἀπὸ τῶν δασοφυλάκων μέχρι τοῦ δασάρχου. Παρεμπιπτόντως, ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος δεόν ὡς ἀνατεθῆ εἰς χωριστὸν τμήμα, ἐάν πρόκειται νὰ τὴν ἀναλάβῃ ἡ Δασικὴ Ὑπηρεσία.

(2) Υπηρεσία Όρεινης Οικονομίας: Άριθμός τις Έλλήνων και Άμερικανών υπέβαλον τήν ιδέαν όπως αντί της ανάθεσεως της εφαρμογής του προγράμματος εις τήν Δασικήν Υπηρεσίαν, ίδρῆθῃ χωριστή Υπηρεσία του είδους του U.S. Bureau of Land Management. Ηία τοιαύτη δργάνωσις θά ἤδύνατο νά συγκροτηθῇ ἀπό ἄτομα διαφόρων εἰδικοτήτων, ἤτοι δασοκόμων, δενδροκόμων, εἰδικῶν διαχειρίσεως βοσκῶν, μηχανικῶν καί εἰδικῶν εἰς τά ἔργα κροστασίας κατά χειμάρρων καί ὄρεινης γεωργίας.

Τό ἐπιχείρημα κατά της δευτέρας προτάσεως εἶναι ὅτι ἡ Ἑλλάς σχετικῶς εἶναι μικρά χώρα, μέ περιωρισμένους πόρους καί δυσκόλως θά ἤδύνατο νά συντηρηθῇ δύο ὀργανισμοί διά τήν διαχείρισιν τῶν κρατικῶν γαιῶν. Ἡδῆ οἱ δασικοί ἑλληνοὶ ἔχουσι δεύοντασ ὥστε νά δύνανται νά ἐκτελοῦν ὅλην τήν ἀπαραίτητον ἐργασίαν. Διά της ἐλαφρῆς μετατροπῆς της διδακτέας ὕλης καί προσθήκης μαθημάτων εἰς τό πρόγραμμα της Σχολῆς Δασολογίας, φρονῶ ὅτι δυνάμεθα νά παράσχωμεν τήν ἀπαιτουμένην πρόσθετον ἐκπαίδευσιν.

Ὁ ὀργανισμός ὁ γνωστός ὑπό τήν ἐπωνυμίαν ΥΠΔ, ὅστις ἰδρύθη ἐν Μακεδονίᾳ μερικά ἔτη πρὸ του τελευταίου πολέμου ἀνέλαβε τόν συντονισμὸν ὅλου του ἔργου χρησιμοκοιήσεως ἐδαφῶν. Ἐκ πρώτης ὄψεως ἐσημείωσα τήν ἀντίληψιν ὅτι ὁ ὀργανισμός οὗτος ἐπιτελεῖ ἄρκετά χρήσιμον ἔργον. Ὑπάρχει μεγαλύτερος συντονισμός του ἔργου τῶν διαφόρων κυβερνητικῶν Υπηρεσιῶν καθ' ὅλην τήν περιοχὴν τήν ἐξυπηρετουμένην ὑπό της ΥΠΔ ἀπὸ ὅτι ὑπάρχει εἰς τήν ὑπόλοιπον Ἑλλάδα. Δι' αὐτό, ὡς ἐκφράτειναν τινές, θά ἦτο ἴσως σκόπιμον νά ἐπεκταθῇ ἡ Δασική Υπηρεσία εἰς μίαν ΥΠΔ ἡ ὁποία νά ἐξυπηρετῇ ὅλην τήν Ἑλλάδα. Τό ζήτημα τοῦτο πάντως ἔστω τόν Ἑλληνικόν λαόν ὅστις δύνάται νά ἀποφασίσῃ μέσω τῶν νομίμως ἐκλεγμένων ἀντιπροσώπων του.

ΕΥΣΕΔΙΟΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΒΟΣΚΟΤΩΠΩΝ

Άραξ άποφασισθή κοίτος θά εΐναι ό όργανισμός όστις θά διαχειρίζεται τήν βοσκήν εις τάς έκτεταμένας περισχάς τών μή δασικών έκτάσεων τοϋ δημοσίου καί όρισθή τό διά τό έργον τοϋτο πρακτικόν, ή έπαίενη ένέργεια πρέπει νά εΐναι ή έκπόνησις σχεδίου διαχειρίσεως τών βοσκοτόπων. Κατά τήν γνώμην μου τό πρόγραμμα διαχειρίσεως βοσκοτόπων έν Έλλάδι δεόν όπως άρχίση λειτουργούν καί συνεχισθή εις κοινοτικής βάσεως. Άχασα ή κοινότης δεόν όπως όκολογισθή ός μία μονάς καί νά έκπονηθή κληρες πρόγραμμα δι' έκαστον στρέμμα γής καί δι' έκάστην κεφαλήν ζώου.

Τό πρώτον βήμα διά τήν έκπόνησιν ένός σχεδίου διαχειρίσεως βοσκοτόπων διά μίαν ύρισμένην κοινότητα εΐναι ή διένέργεια μιās άπογραφής τών βοσκοτόπων διά τόν κατά προσέγγισιν καθορισμόν τοϋ άριθμού τών ζώων έκάστης κατηγορίας όν ένεται νά συντηρήση ή κοινότης. Ό πρακτικώτερος τρόπος διά νά γίνη τοϋτο εΐναι ή έξακρίβωσις τοϋ άκριβεστέρου άριθμού ζώων όστις έβόσκησε έντός τών κοινοτικών έκτάσεων κατά τήν τελευταίαν δεκαετίαν. Κατόπιν νά διακιστωθή ή κατάπαισις της βοσκής. Εάν παρουσιάξη ύπερβόσκησιν καί έπιδείκωσιν από έτους εις έτος, τότε καθίσταται φανερόν ότι χρησιμοκοιείται υπό ύπερβολικού άριθμού ζώων καί κατά συνέπειαν άπαιτείται μία οΐαδήποτε μορφή χαλαρώσεως. Τοϋτο δύναται νά γίνη είτε διά μειώσεως τοϋ άριθμού τών ζώων, ή περιορισμού τών μηνών ή έβδομάων της βοσκής. Ή άντιθέτου, εάν μετά τήν άναχώρησιν τών κοιμνίων ή άγελών ή έι λόγω έκτασις παρουσιάζει ύπερβάλλουσαν κοσότητα νομής, τότε ό άριθμός τών βοσκόντων ζώων θά ήδύνατο νά αύξηθῆ κατά τό έκόμενον έτος.

Ένεκα της άκαταστασίας τών καιρικών συνθηκών ένδέχεται νά μήν εΐναι άνωτε δυνατό ή κατά τό πρώτον έτος ή διακίστωσις της ύπερβοσκήσεως ή ύπερβοσκής ένός βοσκοτόπου. Κατά τήν διάρκειαν ένός καλοϋ έτους από άπόψεως θερμο-

φασίας και ύγρασίας, αϊ βοσκαί ένδύχεται νά φαίλωνται είς πολύ καλήν κατάστα-
ση παρ' όλον τόν υπέρμετρον άριθμόν τοῦ ποιμνίου. Διά τόν λόγον τοῦτον μετά
τήν άποχώρησιν τῶν ζώων δέον ὅπως διαβάγεται έτησίως μία έπιθεώρησις τῆς βοσκη-
θείσης έκτάσεως. Ἐτέρα μέθοδος διά τόν καθορισμόν τῆς καταστάσεως τοῦ βοσκο-
τόπου εἶναι ἡ διακρίστωσις τῆς καταστάσεως τῶν ζώων. Ἐάν άποχωροῦν είς έξαι-
ρητικῶς καλήν κατάστασιν, αὐτό άποτελεῖ άρκοῦντως ίκανοποιητικὴν μαρτυρίαν ὅτι
ὁ βοσκότοπος εὑρίσκειται είς καλήν κατάστασιν. Ἐάν ὅμως άποχωροῦν ίσχνά δύναται
ἐν τοῦ γεγονότος τούτου νά εξαχθῆ - έκτός ένός άσυνήθους κακοῦ έτους - ὅτι ἡ
ἐν λόγω βοσκή χρησιμοποιεῖται υπέρμετρως.

Οὔτω, ένῶ ένδύχεται κατά τό πρῶτον έτος νά μήν εἶναι δυνατός ὁ άκριβής
καθορισμός τῆς βοσκοίκανότητος μιᾶς περιοχῆς, ἡ έκανάλησις τῆς συνισταμένης
διαδικασίας ἔχει τήν δυνατότητα νά ὀδηγήσῃ πρὸς ἕν κατά προσέγγισιν λογικόν
έπιμόν. Κατόπιν διὰ προσαρμογῆς τοῦ άριθμοῦ έκάστου έτους πρὸς τὰς διακρίστώ-
σις τῆς τελικῆς έπιθεωρήσεως τοῦ προηγουμένου φθινοπώρου θά εξαχθῆ ὁ ένδειξιγ-
μένος άριθμός.

Ἐφοῦ εξαχθῆ ὁ οὔτω πως ὑπολογισθείς άριθμός ζώων δι' άκασαν τήν κοινύ-
τητα δέον ὅπως έκδοθῆ ἐπ' ὀνόματι τῆς κοινότητος ἡ σχετικὴ άδεια. Ἐν τῇ άδειᾷ
δέν ὅπως καθορίζεται ὁ άριθμός τῶν ζώων - προβάτων, αἰγῶν, βοσειδῶν κλπ. -
ἔς καί ἡ περίοδος τοῦ έτους καθ' ἣν πρόκειται ταῦτα νά βοσκήσουν. Ὡς πρὸς τήν
ρώπην ὅτι ἡ βασική ἔκπηρεσία ἡ οἰοσδήποτε έτερος ὀργανισμὸς διαχειριζόμενος
τήν βοσκήσιν, δέον ὅπως χορηγήσῃ άμαδικήν άδειαν είς τήν κοινότητα καί κατόπιν
νά έπιτρέψῃ τό κοινοτικόν συμβούλιον νά έκδίδῃ άμαδικὰς άδειὰς είς διαφόρους
ἰδιώτας καί οἰκυγενείας ὕπερ καί θά ὀρίξῃ τόν άριθμόν τῶν ζώων ἕν έκαστος θά
άναται νά βοσκήσῃ. Αἱ κοινοτικάί άρχαί λόγω τῆς θέσεώς των γνωρίζουν τὰς ἐπι-
πέσεις συνθήκας καλύτερον ἢ αἱ κυβερνητικάί ἔκπηρεσίαι, ἕνεκα δέ τούτου δέον νά
προσχεθῆ είς αὐτάς ἡ εὔκαιρία τῆς έπεξεργασίας τῶν σχετικῶν λειτουργειῶν.

προεβλήθη τὸ ἐπιχείρημα ὅτι εἰς ὀριζόμενας περιπτώσεις καθ' ἃς ἡ ἔκδοσις τῶν ἀτομικῶν ἀδειῶν ἀνατεθῆ εἰς τὸ κοινοτικόν συμβούλιον, ἐνδέχεται νὰ ἀνακόψου διαφωνίαι καὶ κατὰ συνέπειαν νὰ μὴ γίνονται αἱ θέουσαι ἐνέργειαι. Πρὸ ἐνός τοιούτου ἐνδεξιμένου δὲν ἀπέρχεται εἰς τὸν βουλοῦν τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ἐπέμψῃ εἰς τὴν διένεξιν καὶ νὰ λάβῃ οὕτως τὴν ἐνδεδειγμένην ἀπόφασιν. Ἐπιλαμβάνομαι ἐν ὅλῃ τῇ ἐκτάσει τῆς τὴν δυσχέρειαν τῆς λήψεως ἀποφάσεως ἐπὶ τοῦ ποσῶς εἰς ἕκαστὴν τὴν μείωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ζώων. Ἐπὶ παραδείγματι, ἔκτεθίσθω ὅτι εἰς μίαν κοινότητα διαπιστώθῃ ὑπέριμετρος βόσκησις κατὰ 15%. Ποῖος θὰ ὑφίστατο τὴν σχετικὴν μείωσιν; Ὅλοι γενικῶς ἢ μῆπως οἱ ἔχοντες τὸν μεγαλύτερον ἀριθμὸν ζώων; Ταῦτα ἀποτελοῦν τῶ ὄντι κοινωνικά καὶ πολιτικά προβλήματα οὐκ ἐπιτρέπεται διὰ τεχνικὸν πρὸς ἐκτίλξιν. Ἄποτελεῖ μέρος τῶν καθηκόντων του νὰ ἐξακριβώσῃ ἡ παρατηρεῖται ὑπέριμετρος βόσκησις 15% εἰς τὴν βοσκοῦσιν τῆς περιοχῆς, ἀλλὰ δὲν θὰ ἦτο αἰσθὺν νὰ ὑποδεικνύει αὐτὸς πάντοτε τὸ πρῶτον τὸ ὅποιον θὰ ὑποστῇ τὴν μείωσιν.

Ἴσως αὐτὸ νὰ εἶναι ἀρμοδιότης τοῦ Νομάρχου ἢ τῶν ὑφισταμένων του οἵτινες θὰ συνεργασθῶν ἐν προκειμένῳ μετὰ τοῦ κοινοτικοῦ συμβουλίου ἢ τῆς ἐπιτροπῆς κτηνοτροφῶν ἢ βοσκῶν. Ἐπιτρέπεται αἱ πλεῖστοι κοινότητες διαθέτουν περίσσειαν γρῶν ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἰδικὴν των κτηνοτροφίαν. Ἄρτι ἀφοῦ ἐξοικονομήσων χωρὸν καὶ τὰς ἰδίας αὐτῶν ἀγέλας καὶ κοίμνια ἐπιμισθώνων τὰ πλεονάζοντα εἰς τοὺς νομάδας. Κατὰ συνέπειαν εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι θὰ ὑποστῶν τὴν μείωσιν θὰ εἶναι οἱ νομάδες. Εἰς τὴν πραγματικότητα ἡ συνήθεια αὕτη τῆς ἐπιμισθώσεως πλεονάζοντων βοσκῶν εἰς τοὺς νομάδας εἶναι ἐκείνη ἣτις ἐπροκάλεσε τὴν ὑπερβόσκην εἰς τὸσον μέγαν ἀριθμὸν κοινοτήτων. Ἡ προσκᾶθεια ἀπολήψεως ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρων ἐσόδων διὰ τὴν κοινότητα ἐνθαρρύνει πολλὰς φορές τὴν ὑπερβόσκην τοῦ βοσκοῦσιν ἀπὸ μεγαλύτερον ἀριθμὸν ζώων ἀπ' ὅτι τὸ δυναμικὸν τῆς ἐκτίσεως ἐπιτρέπει.

Ἡ ὀργάνωσις τῆς διαχειρίσεως τῶν βοσκῶν μέ βάσιν τὴν κοινότητα ὡς "διαχειριστικὴν μονάδα" ἀποτελεῖ φυσικὰ τὴν ἀρχὴν μόνον τῆς διαχειρίσεως βοσκοτόπων. Προϊόντος τοῦ χρόνου ἢ περιοχῆ τῆς κοινότητος θὰ ὑποχρεωθῇ νὰ ὑποδιαιρέσῃ εἰς μικροτέρας μονάδας αἱ ὁκοῖαι καὶ θὰ ἐκτιμηθοῦν καὶ ταξινομηθοῦν ἀπὸ εἰδικὸν δυναμικῶν. Εἰς ὀρισμένας περιπτώσεις μέρος τοῦ σχεδίου διαχειρίσεως ἐπιτρέπεται νὰ ἀνασταλῇ μέχρις ὅτου ἀναπτυχθῇ εἰς μεγαλύτερον κλίμακα ὁ ὑδατικός πλοῦτος τῆς περιοχῆς ἢ γίνῃ κάποια ἐκανασφορά ἢ ἐκθάμνωσις. Ἐν τούτοις σημαδὴν ἔχει νὰ γίνῃ ἡ ἀρχὴ καὶ καθόκιν τὸ σχέδιον θὰ τελειοποιηθῇ μέ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου.

Ἄς ἐχθίμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐξαιρέσει τῶν θερινῶν βοσκοτόπων εἰς τὰ ὄρεινά αἱ ἐνδοκαὶ βοσκήσιμοι ἐκτάσεις δέχονται ὑπέρμετρον ἀριθμὸν ζῶων καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐπίσταται καταστρεπτικὴν ὑπερβόσκησιν. Ἐργονὸς τυγχάνει ὅτι εἰς ὀρισμένας περιοχάς, ἰδίᾳ τὴν ἀνοιξιν καὶ τὸ φθινόπωρον αἱ βοσκαὶ εὐρίσκονται εἰς ἐξαιρετικὰ κακὴν κατάστασιν.

Αἱ πεδιάδες καὶ κοιλάδες ἀποτελοῦν ἐκ παραδόσεως τοὺς χειμερινοὺς λειμῶνας τῆν ποιμένων.

Κατὰ τὰ τελευταῖα πενήτηντα ἔτη μέγα μέρος τῶν ἐκτάσεων τούτων ὄργανώθησαν καὶ ἐσάρησαν διὰ σίτου, βάμβικος, καπνοῦ καὶ ἑτέρων καλλιεργειῶν. Τοῦτο ἀφῆρεσε σὺν τῷ χρόνῳ ἀπὸ τῶν ποιμένων ἓνα μέρος πρὸς διαχείμασιν τῶν ζῶων. Πρὸς ἀνακλήρωσιν τῶν κρῶν χειμερικῶν βοσκῶν οὗτος εἶναι ὀλονέν νὰ συγκεντρώη τὰ ποιμνιά του εἰς τὰς ὑπαρείας τῶν ὄρειων. Ἐννεκεῖα τούτου τὸ αἰτίον μέρος τῶν ἀνωτέρω ἐκτάσεων ἐπίσταται ἐντατικὴν ὑπερβόσκησιν. Ἡ βλάβη ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ φυτὰ δυσάρεστα εἰς τὴν γεῦσιν τὰ ὁκοῖα ἀκίμη καὶ αἱ αἴγες ἀποστρέφονται.

Διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἀνωτέρω γαιῶν καὶ ἐπαναφορὰν εἰς τὸ πρότερον ἰσχυρὸν τῶν ὄρεων ὅπως ἐπέλθῃ ἐκὶ σειρὰν ἐτῶν σημαντικὸς περιορισμὸς τῆς βοσκῆς. Ἐἴς τινὰς μάλιστα ἐκ τῶν πλέον δεινῶς καταστραφεισῶν περιοχῶν ἢ βοσκῆς ἢ ὄρεων ὅπως ἀπαγορευθῇ τελείως δι' ὄρισμένα ἔτη. Ἐάν ἐξαίρῃσαι τὶς τὰς περιοχὰς αἰτίνες ὑπέστησαν ἐκτεταμένῃς κλίμακος διάβρωσιν, οἱ ὑπόλοιποι τῶν ὑπερβοσκῆ-
θέντων καὶ προφανῶς καταστραφέντων βοσκοτόπων θὰ ἀποκατασταθοῦν φυσικῶς ἐάν τύ-
χῃ τῆς ἐνδοδειγμένῃς προστασίας. Ἡ πεῖρα μᾶς ἐδείξε μέχρι τοῦδε τὴν θαυμα-
στὴν δύναμιν φυσικῆς βελτιώσεως τῶν περισσοτέρων ὑπερβοσκῆθέντων βοσκοτόπων ἐν
Ἑλλάδι ὅταν παρείχετο εἰς αὐτοὺς ἡ σχετικὴ προστασία.

Ἐντὸς ὀκτα ἢ δεκαπέντε ἐτῶν ὄρεον νὰ καταστῇ ἢ κατὰ ἕν τρίτον τουλάχιστον
ἀσθενὲς τῆς βοσκοῦχαιότητος τῶν ἐντοκίων λειμώνων. Ἡ καλύτερα ἀπόδειξις τῆς
πραγμ. βελτιώσεως τῶν ὑπερβοσκῆθέντων βοσκοτόπων προσφέρεται ἀπὸ τὰς περιοχὰς
ἐκείνας ὑπὸ τοὺς κρῖκοδας τῶν ὄρεων, ἅτινα περιεφράχθησαν καὶ ἀνεδασώθησαν ὑπὸ
τῶν δασικῶν ἀρχῶν. Αἱ κλειστοὶ τῶν περιοχῶν ἐκείνων εἰς τὰς ὁκοίας παρεσχέθη
προστασία μέχρι τεσσάρων ἐτῶν, ἀνέπτυξαν τοιοῦτον κάλυμμα χλόης καὶ βλαστήσεως
ὡς γίνετο, ὅστε ἀποτελοῦν σοβαρὸν κίνδυνον ἐκρήξεως πυρκαϊᾶς.

Τὸ γεγονός αὐτὸ ἀποτελεῖ ἀρίστην ἐνδειξὴν τῶν δυνατοτήτων αἰτίνες ὑπο-
κείμεται εἰς τὸ δι' ἐναλλαγῆς καὶ ἀναστολῆς σύστημα βοσκῆσεως. Ἐάν εἰς ἐκά-
στη ἡμερὴν κοινότητα ἐπροστατεῖτο πλήρως τὸ ἕν τέταρτον τῆς περιοχῆς ἐπὶ
μὴν τριετίαν, ἢ κοινότης θὰ ἠδύνατο μετὰ παρέλευσιν μιᾶς δωδεκαετίας νὰ ἐπαρ-
στήθῃ διὰ τριπλάσιον ἢ τετραπλάσιον ἀριθμὸν ζώων ἀπὸ ὅτι διατρέφει σήμερον.
Ὅμοιος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παραμείνουν τόσοι βοσκήσιμοι γαῖαι ἀχρησιμοποίητοι,
ἐπὶ τὴν ἀντί τῆς πλήρους προστασίας περιωρίζετο δραστηκῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν ζώων,
ἐπαύσεως θὰ ἐξακολουθοῦσε νὰ εἶναι σημαντικὴ.

Ἐν τούτοις μετά τήν βελτίωσιν ἑνός βοσκοτικού αἰ κοινοτικά ἀρχαί ὀφεί-
λουν ἀδιαλείπτως νά προσέχουν ὥπως ἡ περιοχὴ αὐτῆ βοσκηθῆ λελοριμμένως ἵνα μὴ
ἐπανέλθῃ εἰς τήν κροτέραν τῆς κατάστασιν. Τὸ ζήτημα τῆς ἰδιοκτησίας τῶν
γαιῶν καί τὸ ἐνοικιοστάσιον ἀποτελοῦν ὀρισμένα ἐκ τῶν προβλημάτων ἕτινα παρα-
κάλουν τήν ἑμαθὴν διαχείρισιν τῶν βοσκοτικῶν. Ἡερικοὶ ἐκ τῶν προοδευτικω-
τέρων κτηνοτρόφων παρεδέχθησαν ἐκώπιόν μου ὅτι ἡ ἔκτασις εἰς τήν ὁκοίαν βόσκουν
τά ποιμνία εἶναι ὀσπαναλόγως μικρά μέ τήν δύναμιν τοῦ κοιμνίου καί συνεπῶς
πρέκει νά ἐλαττώσουν τὸν ἀριθμὸν τῶν ζώων. Ἐφ' ὅσον ἕως ἰσχύει τὸ σημερινόν
κώστας τῆς ἐγγείου ἰδιοκτησίας δὲν βλέπουν διὰ ποῖον λόγον ὀφείλουν νά
προστατεύσουν ἢ ἀποκαταστήσουν τὸν βοσκοτόπον ἐκ' ἀφελεία ἑτέρου τινὸς προσώπου.

ΒΕΛΤΙΩΣΙΣ ΒΟΣΚΟΤΙΚΩΝ

Τὸ πρόγραμμα τῆς ἀναπτύξεως τῶν δυνατοτήτων ποιματός ἔκερ ἐνεκαινιά-
σῃ ὀλίγον μετά τήν ἀφιξίν μου εἰς Ἑλλάδα ἀπεδείχθη λίαν εὐχάριστον εἰς τοὺς
ποιμένας καί εἰς ἅπαντας τοὺς ἔχοντας κάποιαν σχέσιν πρὸς τοῦτο. Τὸ πρῶτον
ἔργον ἤρχισεν εἰς τήν περιοχὴν τοῦ Ὀλύμπου, σήμερον ἕως ἔχουν ἐπεκταθῆ εἰς
ἅπασαν σχεδόν τήν Ἑλλάδα. Πιλονότι τὰ πρῶτα ὀλίγα ἔργα κατεσκευάσθησαν μέ
ἐξοδα τῆς Κυβερνήσεως, σήμερον αἱ διάφοροι κοινότητες προσφέρονται ὥπως ἀνα-
λάβουν τὸ ἕμισον καί κάκοτε μεγαλύτερον μέρος τῆς δαπάνης. Ἡ ἀγροτική Τρά-
πεζα ἔχει καί αὐτὴ κεισθῆ κερὶ τῆς ἀξίας τῶν ἔργων ὕδατικῆς ἀνακτύξεως καί προ-
θμοκοιεῖται εἰς τινὰς περιπτώσεις νά χρηματοδοτήσῃ ἐν προκειμένῳ τὰς κοινό-
τητας. Ἡερικοὶ ἐκ τῶν μεγαλοκτηνοτρόφων οἵτινες ἔχουν ὑπό τήν ἰδιοκτησίαν των
μὲν μέρος τῶν γαιῶν εἰς τὰς ὁκοίας βόσκουν τὰ ζῶα των ἔχουν ἀναλάβει τήν ὀλην
δαπάνην ἐνῶ ἡ δασική Ἐπιτροπία ἀρχεῖται μόνον εἰς τήν τεχνικὴν ἐκίβλεψιν.

Δέον νά τοιμισθῆ ἕως ὅτι ἐνῶ ἐγένετο ἤδη μία καλὴ ἀρχὴ τοῦ προγράμματος
ὕδατικῆς ἀνακτύξεως, ἡ χώρα ἐξακολουθεῖ νά ἔχῃ εἰσῶτι ἀνάγκην πολλῶν τοιούτων

έργων. Πέρα τμήμα των όρεινων περιοχών, αποτελούμενων εκ διακεκαμμένων άσβεστολιθικών σχηματισμών στερεΐται πηλόν. Άπομένως ή μόνη μέθοδος της ύδατικής άναπόξωσης εις τοιαύτας περιοχές εΐναι ή κατασκευή λιθοκτίσιων δεξαμενών αίτινες θά έχουσι επιστραμμένην επιφάνειαν προς τά ύνω ίνα χρησιμεύση ως στέγη ή συλλεκτήριος λεκάνη διά τά ύμβρια ύδατα καί διά τήν τήξιν της χιόνος. Είς άριστάς περιπτώσεις θά ήτο εύκατόν ύπως κτισθούσιν άρκετά μεγάλαι δεξαμεναί καί κατάκριν νά διασχετευθΐ τΉ νερό προς τάς βοσκησίμους έκτάσεις.

Αί θεμελιώδεις άρχαί της όρθης διαχειρίσεως βοσκοτόπων στηρίζονται εκί τοΰ χειρισμοΰ των κτηνοτροφικών φυτών καί τοΰ κοσΐμου ύδατος των ζώων. Τά κτηνοτροφικά φυτά ύσυνδύηστε καλά καί αν εΐναι δεν έχουσι παρά μικράν άξίαν εάν δεν ύπάρχει έκαρκής καί καλή ποσότης κοσΐμου ύδατος. Η όρθή διαχείρισις βοσκοτόπων βασΐζεται εκί της ύπάρξεως καί καλής διανομής έπαρκούς ποσότητος κοσΐμου ύδατος. Τό γεγονός τοΰτο δεόν νά λαμβάνεται σταθερώς υπ' όψιν κατά τήν εκπόνησιν τοΰ σχεδίου διαχειρίσεως βοσκοτόπων οΐασθήηστε περιοχής περιλαμβανούσης βοσκησίμους έκτάσεις. Εάν προκειται εις τήν περιοχήν ταύτην νά εγκατασταθούσιν ζΐα, δεόν ύπως μήν έπιαναγκάζωνται νά βαδίζουσι εκί μακρόν διά νά εΐρουσι κοσΐμου ύδωρ. Τοΰτο ίσχύει ιδιαιτέρως διά τά γαλακτοφόρα ζΐα. Είς μεγάλα ίδίως ύψόμετρα τά ζΐα δύνανται νά ζήσουσι μέ ελάχιστον ύδωρ, άλλ' ή γαλακτοπαραγωγή των δεν θά εΐναι μεγάλη. Αικίστης ή μετάρασις καί έπιστροφή εκΐ τάς πηγάς τοΰ ύδατος κατακονεΐ εις μέγα βαθμόν τοΰς νεαρούς άμνοΰς καί τά έρίφια.

Άναφορικώς προς τήν ανάπτυξιν των δυνατοτήτων κοτίματος (ύδρομαστεύσεις) ης νά ύποβάλλω τήν έξής πρότασιν. Συμβαΐνει συννά ώστε ή περιοχή πέριξ των πηλών νά έχη ύποστήν ύτέρμετρον βόσκησιν ή νά εΐρίσκειται εις μακρινάς άποστάσεις εκΐ τά κύρια σημεΐα άνευρέσεως ζωοτροφών. Είς όλας τάς περιπτώσεις αύτάς θά πνίστων ύπως τό νερό διασχετευθΐ εις κάποιαν κατάλληλον τοκοθεσίαν έγγύς των κέντρων τοΰ βοσκοτόπου. Έν πάση περιπτώσει κατά τήν τοκοθέτησιν τοΰ αληνητοΰ άγωγού καλόν θά ήτο νά κατασκευασθΐ κατά μήκος, άριθμός ποτιστρών διά τήν

ύδρευση των ζώων. Το ύδωρ εἰς τὰ διάφορα αὐτὰ σημεῖα ὑδροληγίας θά ἡδύνατο νά διακόπτεται ἢ παρέχεται ὑφ' ἑνὸς δασοφύλακος κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ κανονισμοῦ διαχειρίσεως βοσκοτόπων ὅστις θά εἴη ἐκπονηθῆ προηγουμένως.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πέντε περιόδου ἐτῶν καθ' ἃ παρέμεινον εἰς τὴν γῆραν ταύτην παρατήρησα τὴν βαθμιαίαν μεταβολὴν τῆς στάσεως τῶν ὄρεισβίων κατοίκων, ἰδίᾳ τῶν κοιμένων ἔναντι τῶν δασικῶν. Περὶ τὸ ὅτι ἡ μεταβολὴ αὕτη ἐφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν προμηθεύτων ἔργων ὑδατικῆς ἀναπτύξεως. Εἰς μερικὰς κοινότητας ὅπου ὁ δασικὸς ὑπάλληλος σπανίως εἴρισκε κατάλυμα πρὸς διανυκτέρευσιν, σήμερον γίνεται δεκτὸς μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας. Ἡρθερον πολλοὶ εἶχον τὴν ἰδέαν ὅτι οἱ δασικοὶ ἐπεσκέπτοντο τὰς δασικὰς περιοχὰς μόνον καὶ μόνον διὰ νά τοὺς δημιουργήσουν ζητήματα, σήμερον ὅμως ἀναγνωρίζουν ὅτι οἱ δασικοὶ καταβάλλουν προσομοίαι διὰ νά τοὺς βοηθήσουν. Κατὰ τὴν διεξαγωγὴν καὶ ἐπέκτασιν τοῦ ἐν λόγῳ προγράμματος ὑδατικῆς ἀναπτύξεως, ἡ πρὸς τοὺς δασικοὺς φιλία δέον νά ἀξιεθῆ ἔτι περισσότερο.

Ἡ κατασκευὴ ἀτρακῶν εἰς τὰ δάση καὶ βοσκοτόπους συνετέλεσεν ὡσιύτως νά κερδηθῆ ἡ σιλία τῶν κατοίκων τῶν ὄρεικῶν περιοχῶν. Κατὰ τὰ ἔτη 1951 καὶ 1952 κατασκευάσθησαν περὶ τὰ 100 χιλιόμετρα ἡμιονικῶν δόσων, κυρίως εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ὀλύμπου, μερικῶς δὲ ἐν Ἠκείρῳ. Ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοῦ παρόντος ἔργου δέν ἀπέβλεπεν ἀπλῶς νά βοηθήσῃ τοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς, ἀλλὰ νά χρησιμεύσῃ τρόπον τινά ὡς σχολεῖτον ἐκπαιδεύσεως τῶν δασικῶν ὑπαλλήλων. Ἡ ἐργασία ἐν τῷ συνόλω τῆς ἐπῆρξε καλὴ καὶ ὑφ' ὅσων ἐξευρίσκονται πιστώσεις δέον νά κατασκευάζηται μεγαλύτερος ἀριθμὸς συγρονησθέντων ἀτρακῶν. Εἰς τὴν πραγματικότητα παρόμοιαι ἀτρακοὶ δέον νά ἐπισημανθοῦν καὶ ἐκτελεσθοῦν εἰς ἅπαντα τὰ δάση καὶ βοσκοτόπους τῆς γῆρας. Ἐκτός τῆς ὠφελείας ἣν θά προσκρίσουν εἰς τοὺς κοιμένους καὶ χωρικοὺς τῆς περιοχῆς θά ἡδύνατο νά χρησιμοκοιηθοῦν ἐπιφευγῶς καὶ ὑπὸ τῶν φυλάκων τῶν δασῶν καὶ βοσκοτόπων διὰ περιολίας τῶν τριμῶν των.

Ἡ πραγματοποίησις τῆς κατασκευῆς τῶν ἐν λόγῳ ἀτρακῶν ἐν τοῦτοις, δὲν ἀποτελεῖ παρά τὴν ἀρχὴν. Ὁρεῖλου νά ληφθοῦν κάποια μέτρα διὰ τὴν συντήρησιν των ἔσω καὶ πρὸ τῆς κατασκευῆς των. Κατὰ τὴν γνώμην μου τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἀνωτέρω ἐργασίας συντηρήσεως ὀφείλει νά ἀναληφθῇ ἀπὸ τὰς κοινότητας. Οἱ φύλακες τῶν δασῶν ἢ βοσκοτόπων ὀρεῖλου νά ἐξασκηθοῦν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθήκοντων τοῦ ἐργοδηγοῦ. Οἱ δασοφύλακες τῶν Ἰθνηκῶν δασῶν εἰς τὰς Ἰθακίνας πολιτείας κατὰ τὴν περίοδον καθ' ἣν δὲν ἀντιμετωρίζουν σοβαρά καθήκοντα ἀσχολοῦνται μὲ τὴν συντήρησιν τῶν ἀτρακῶν. Ἐντὶ ὃ δασοφύλαξ νά κἀνηται εἰς τὸ κληρονομησιὸν τοῦ χωρίου ἐν ἀναμνηστικῇ λαθροῦλοισίμῳ τινός ὀρεῖλει νά εὐρίσκειται μετὰ δύο ἢ τριῶν χωρικῶν ἐν τῇ ὑπαίθρῳ ἀσχολούμενος μὲ τὴν συντήρησιν τῶν ἀτρακῶν.

Ἐπανειλημμένως οἱ ποιμένες ἔθεσαν πρὸ τῶν ἀρμοδίων τὸ θέμα τῆς ἀνάγκης κατασκευῆς καταφυγίων διὰ τοὺς βοσκούς, μανδρῶν ἀμιέξεως, γάρων ἐναποθηκεύσεως γάλακτος καὶ τυροῦ κλπ. Ἰδίῳ αἱ ἀνωτέρω βελτιώσεις εἶναι ἀπαραίτητοι νομίζω διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σχετικῶν ἔργων δέον νά ἀναμεινῇ μέχρις ὅτου ἐκκοινηθῇ πλήρες πρόγραμμα διαχειρίσεως βοσκοτόπων δι' ἐνιασίην περιοχὴν. Ἀλλὰ τὰ ἐν λόγῳ κτίσματα ἐνδέχεται νά ἀνεγερθοῦν εἰς μὴ ἐνδεδειγμένας θέσεις. Τὸ πρόγραμμα διαχειρίσεως ἀφ' ἑτέρου δέον νά προβλέπη δι' ὅλας τὰς ἀνωτέρω περιπτώσεις. Ὡς ἦτο σκόκιμον ἐν τοῦτοις κατὰ τὸ μεσολαβόν διάστημα νά κτισθοῦν μερικαί ἀπὸ τὰς βελτιώσεις αὐτὰς προκειμένου νά χρησιμεύσουν ὡς ὑποδείγματα καὶ νά κτηθῇ κεῖρα εἰς τὸν τύπον τοῦτον τῆς κατασκευῆς. Εἰς τὰς βελτιώσεις αὐτὰς δέον νά συμπεριλαμβάνεται ἡ κατασκευὴ ὑποστέγων διὰ τὴν προστασίαν τῶν ζώων ἐν καιρῷ θυέλλης, μανδρῶν διὰ τὴν τοποθέτησιν τῶν ζώων κατὰ τὴν ὕψος τῆς ἀμιέξεως καὶ μηχανικῶν μέσων διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ ἐναποθήκευσιν γάλακτος καὶ τυροῦ, καὶ εἰ δυνατόν καταφυγίων διὰ τὴν προστασίαν τῶν ποιμένων.

Τελικώς ἔως νά ἀπαιτηθῆ σημαντικὸς ἀριθμὸς τῶν ἐν λόγῳ καταουρίων καὶ μονόρων ἀμέλξεως. Περικὸς τυγχάνει ὅτι μερικαὶ ἀπὸ τὰς χειροτέρας περιπτώσεις ὑπερβοσκῆσεως συναντῶνται πέριξ τῶν ἐν λόγῳ γόρων ἀμέλξεως. Ἐπισημῆναι ἔκ τῶν ἐνωτέρω περιοχῶν ἐκρησιμοποιήθησαν συνεχῶς ἐκὶ δεκαετίας καὶ πιθανῶς ἐκὶ αἰώνας, διό νά συνέθουν δέον νά ἐναλλάσσονται ἀπὸ ἕν ἢ δύο ἔτη. Περικαὶ ἐκ τῶν χρησιμοποιοιμένων ἐκτάσεων δέον νά ἐγκαταληφθοῦν καντελῶς διό νά ἐπικασπαροῦν μὲ τὰ ἐνδειγμένα εἴδη φυτῶν καὶ ἀγροστωδῶν.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΒΛΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΒΟΣΚΟΤΕΙΑΣ

Εἰς τὴν Ἀστικὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς μερικὰς ἐκ τῶν νήσων ὑπάρχουν χιλιάδες στρέμματα δουρικῶς καλῶν βοσκοτόπων ἅτινα καλύπτονται σήμερον ὑπ' ἀχρήστων θαμνῶν. Αἱ ἐκτάσεις αὗται θά ἠδύναντο νά μετατραποῦν εἰς καλοὺς βοσκοτόπους διὰ τῆς καύσεως τῶν θαμνῶν καὶ τῆς σκορᾶς ἀγροστωδῶν καὶ ψυχανθῶν ἐντός τῆς τέρας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν βροχῶν τοῦ φθινοπύρου. Διό νά παραχθοῦν πυρκαϊαὶ μὲ ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλυτέραν θερμότητα πρέκει κατὰ τὸν μῆνα Ἰούνιον ἢ Ἰουλίον νά ἀποκοκοῦν μὲ σβάναν ἢ πέλεκυν τὰ 40 περίκου πῦρ ἡμιθάμνων τῆς πρὸς βελτίωσιν περιοχῆς. Ἡ ἀνακτυσομένη ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς θερμότης σκοκὸν ἔχει νά συνθέσῃ ὅλας τὰς ἐν τῷ ἔδαφει ρίζας καὶ σπόρους καὶ νά δημιουργήσῃ καθαρὸν ἔδαφος φυτρώσεως. Ἐάν ἡ γηγενὴς βλάστησις δέν ἐξοντωθῆ ὀλοκληρικῶς θά φυτρώσῃ ἐκ νέου καὶ θά ἐκτοπίσῃ τὰ μόλις ἀνακτυθέντα φυτὰ τοῦ βοσκοτόκου. Ἀξιοσημειώτον τυγχάνει ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη τῆς δημιουργίας βοσκοτόπων εὑρίσκεται ἀπὸ κολλῶν ἡπὼν ἐν χρήσει ἐν Πάσῃ Ἀφρικῇ, ἐφημέροσθι δὲ ἐσχάτως εἰς τὸ Ἰσραήλ ὅπου ἐσημείωσε μεγάλην ἐπιτυχίαν.

Τὰ παρὰ τῆς Ἀστικῆς Ἑκπρεσίας καὶ τῆς Ἑκπρεσίας Γεωργικῶν Ἐφαρμογῶν διεξαχθέντα πειράματα ἀποδεικνύουν ὅτι τὸ δυναμικὸν τῶν βοσκοτόπων δύναται νά ἀξιεθῆ σημαντικῶς διὰ τῆς χρησιμοποιοῦσεως λιπασιμάτων. Πράγματι ἡ παραγωγή ἔχει ἀξιεθῆ εἰς ὀρισμέναις περιπτώσεις εἰς τὸ ἑμιστάσιον. Ἐν ταῦτοις κατὰ τὸν καθο-

ρισθῶν τῶν γαιῶν εἰς ἃς θά γίνῃ ἡ χρῆσις λιπαμάτων δέον νά ἐκλιγεῖται αἱ περι-
οχαί ἕκασται αἱ ὁποῖαι δύνανται νά ἐξασφαλίσουν ἱκανοποιητικῶς τήν ἀνάπτυξιν
γηγενῶν ἀγρωσιωδῶν καί φυχανῶν τῶν ὁποιῶν ἐπιδιώκεται ἡ παραγωγή. Δέον νά
ἐκμανησθῇ ὅτι τά λιπάματα δέν δημιουργοῦν τά φυτά - τά ὑκαθισθοῦν ἀπλῶς νά
ἀναπτυχθοῦν ἐφ' ὅσον ἦδη ὑκάρχουν.

Ὁ τόπος καί ὁ χρόνος τῆς χρήσεως τῶν λιπαμάτων διά τήν βελτίωσιν τῶν
βοσκοτόπων ἀποτελεῖ κατ' ἀρχήν ζήτημα οἰκονομίας. εἶναι φανερόν ὅτι κατὰ τόν
παρόντα χρόνον ἡ λίπανσις πρέπει νά γίνῃ μόνον εἰς τὰς καλυτέρας βοσκιάς. Ὑκάρ-
χουν ἐν τούτοις ἐν Ἑλλάδι πολλαί μικροκοιλιάδες καί λειμῶνες ἐνθα ἡ χρῆσις
λιπαμάτων εἶναι συμφέρουσα ἀπό οἰκονομικῆς ἀπόψεως. Σημαίνοντα ρόλον παίξει
ἡ τιμή τῶν λιπαμάτων ἢν θά ὑποχρεωθῇ νά καταβάλῃ ἕκαστος γαιοκτήμιον ἢ ἡ Κρα-
τικῆ Ὑπηρεσία. Ἡ χρῆσις τῶν λιπαμάτων δύναται νά ἀβιῆθῃ μέ τήν πάροδον
τοῦ χρόνου ὑπό τήν προϋπόθεσιν ὅτι θά ἐπιτευχθῇ ἡ ἀνάρρωσις τῶν ὑπερβοσκηθει-
σῶν ἐκτάσεων καί θά μειωθῇ ἡ τιμή τῶν λιπαμάτων. Ὡκεῖ ὅμως ὕκου δέν ἀποδί-
δουν τά λιπάματα δέον ὅπως μή ἐνθαρρυνθῇ ἡ περαιτέρω χρῆσις των.

Εἰς τά ἔρει νά διαμερίσῃται τῆς χώρας ὑκάρχουν μικραί ἐκτάσεις ἐγκαταλε-
λειμμένων ἀγρῶν μέ ἐλαχίστην σήμερον παραγωγῆν. Ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν
πειραματικῶν ἀγρῶν προκύπτει ὅτι οἱ κλειστοί τῶν ἀνωτέρω ἀγρῶν θά ἠδύναντο νά
μετατραποῦν εἰς ἱκανοποιητικῶς βοσκιάς διά τῆς καλλιεργείας διαφόρων φυχανῶν
καί ἀγρωσιωδῶν. Παρά ταῦτα ἀπαιτεῖται κατ' ἀρχήν κάποια προετοιμασία τοῦ
ἐδάφους ἢ ὁποῖα εἶναι καί δαπανηρά. Ἰδιαιτέρως φροντίς δέον νά καταβληθῇ
διά τήν μείωσιν τῶν ἀνωτέρω δαπανῶν. Βεβαίως δέν δύναται νά ἐπιτευχθῇ οὐσιώ-
δης μείωσις τῆς δαπάνης εἰς τοῦς μικροῦς τούτους πειραματικούς ἀγρούς, ἐφ' ὅσον
ὅμως ἀναλαμβάνεται ἔργον σχετικῶς μεγάλης κλίμακος δέον νά καταστῇ δυνατή ἡ
μείωσις τοῦ σημερινοῦ κόστους εἰς τὸ ἥμισυ. Ὡκαμια τήν σκέψιν ὅτι καλόν θά
ἦτο νά συναφθῇ μία σύμβασις μετά τῆς Ὑπηρεσίας ἰηραμικῆς καλλιεργείας δι' ἧς
ἡ τελευταία ἀνελάμβανε νά ἐκτελέσῃ τὸ ἔργον τῆς προετοιμασίας τοῦ ἐδάφους.

Ὁ μηχανικός ἐξοπλισμός δέν προσφέρεται πάντοτε διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν ὡς εἴρηται μικρῶν ὄρειων ἐκτάσεων καὶ ἐγκαταλειμμένων πεζουλιῶν ἐν Ἀνατολικῇ Πακιστανίᾳ ὅμοις καὶ ὄρακι ἐπάρχουν μεγάλαι περιοχαὶ ἠμιορεινῆς γῆς αἱ ὅποσαι προσφέρονται ἰδεωδῶς διὰ τὴν μηχανικὴν καλλιέργειαν. Δέν βλέπω διὰ ποῖον λόγον πρέκει ἡ καλλιέργεια καὶ ἐκνασπορά τοιούτων ἐκτάσεων ἐν Ἰνδίαδι νά στοιχίῃ περισσότερον ἀπὸ ὅτι εἰς τὰς Ἰνδιάνικας Πολιτείας, ἢ εἰς ἄλλας χώρας. Εἰς τὴν πραγματικότητά δέου νά στοιχίῃ ὀλιγώτερον διότι καὶ τὸ κόστος τῶν ἐργατικῶν εἶναι εὐθηνώτερον.

Τὸ 1951 ἤρξισαν πειραματιζόμενοι μὲ 36 περίπου κοικιλίας φυτανῶν καὶ ἀγροσωδῶν. Εἰς τὰ ὄρεινά μέρη τῆς χώρας συνεστήθησαν περί τοὺς ἑβδομήκοντα πειραματικοὶ ἀγροί. Ἐκ τῶν παρατηρήσεων αἵτινες ἐγένοντο εἰς αὐτοὺς ἐπὶ μίαν περίου τετραετίαν ἀγόμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι μία ὀδοδεκάς ἐξ αὐτῶν προσφέρονται διὰ μίαν μεγάλην κλίμακος ἀναχλάσιν εἰς ὀρισμένης περιοχῆς τῆς χώρας. Ἐκ τῶν ἠκολούτων μερικαὶ ἐνδέχεται νά εἶναι κατάλληλοι διὰ νά χρησιμοποιηθοῦν εἰς προσωρινὰς βοσκὰς ἀγροκτημάτων ὅπου καὶ θά ἀναπτύσσονται ἐκ περιτροπῆς μὲ ἄλλας γεωργικὰς καλλιέργειας. Ἐν τούτοις κατὰ τὴν ἀναχλάσιν τῶν μονίμων ὄρειων βοσκῶν δέου νά χρησιμοποιηθοῦν μόνον αἱ ποικιλίαι ἐκεῖναι αἵτινες δύνανται νά ἐκλιθίσουν μιᾶς ἐντατικῆς βοσκῆσεως καὶ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῆς αὐτόχθονος βλαστῆσεως.

Εἰς μερικὰς ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας ἐκτάσεις, τὰ ἀποτελέσματα τῆς γεννημένης κατὰ τὸ 1952 σορῆς ἀπέβησαν ἀρκούντως ἱκανοποιητικὰ. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν προσάτων σορῶν αἵτινες διεξήχθησαν βάσει τοῦ προγράμματος 10: ἐπῆρξαν γενικῶς ἐκπληκτικὰ. Περὶ ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ ἱκανὴν μαρτυρίαν περὶ τοῦ ἐφαρμοσίου τῆς ἐκνασπορῆς εἰς μεγάλην κλίμακα. Ἀντιλαμβάνομαι ὅτι ὑπάρχει ἀρκετός ὀρισμός ἰθυόντων τῆς ἁσιατικῆς Ὑπηρεσίας καὶ τῆς Ὑπηρεσίας Γεωργικῶν Ἐφαρμογῶν

αίτινες διερωτώνται κατά πόσον εἶναι συμφέρον ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως ἡ τεχνητὴ
ἐκκαταπορὰ τῶν ὡς ἄνω ἐγκαταλειμμένων ἀγρῶν ἢ ἐξηνητημένων βοσκοτόπων. Κατὰ
τὴν γνώμην μου εἰάν οὗτοι ἀναμένουν ὅτι αἱ ἐν λόγῳ ἐκτάσεις θὰ ἀναγκασθοῦν ἀφ'
αὐτοῦ των μὲ εὐγευστα φυτὰ καὶ ἀγρωσιώδη, θὰ ἔχουν ἴσως νὰ ἀναμείνουν ἐπὶ ἕνα
εἰσὶν ἢ καὶ περισσύτερον. Εἶδα ἐκτάσεις τῶν ὁκείων ἢ καλλιέργεια ἐγκατελείφθη
μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Τούρκων ἐξ Ἑλλάδος τὸ 1923, σήμερον δὲ ἑξακολουθοῦν
εἰ μὴ παράγουν σχεδὸν τίποτε. Ἐάν ὑπάρχη δυνατότης μετατροπῆς τῶν ἐγκαταλε-
ιμμένων γεωργικῶν γαιῶν εἰς μονίμους βοσκοτόπους εἰς τὰς Ἑνωμένας πολιτείας
καὶ νὰ μὴν εἶναι ἐπιζήμιον καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα;

Ἐπισημῶς τῷ λόγῳ προβάλλει τὸ ἐρώτημα εἰάν ὁ τύπος οὗτος τῆς εἰς μεγάλην
ἐκκαταστάσεως τῶν βοσκοτόπων ὀφείλει νὰ ἀναληφθῇ ἀπὸ τοῦς δασυλόγους
καὶ τοῦς γεωπόνους. Προσωπικῶς ἀντελήφθη κάποιον βαθμὸν εὐθυμίας εἰς τὸ σημεῖον
αὐτὸ ἐκ μέρους τῶν γεωπόνων. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν νομίζουσι ὅτι οἱ δασυλόγοι ἐπε-
κτείνουσι ὑπὲρ τὸ ὄρον τὴν δικαιοδοσίαν των εἰς τὴν ἰδικὴν των ἀρμοδιότητα -
καὶ ἴσως ἢ ἀντίληψις αὐτὴ νὰ εἶναι ὀρθή. Ἐν τούτοις εἰάν τὸ ἔργον ἀναληφθῇ
προσωπικῶς ἀπὸ τοῦς γεωπόνους, οὗτοι ὀφείλουσι νὰ ἰδρῶσιν κάποιον ὀργανισμόν, δε-
κτικόν ὅτι στεροῦνται ἐξοπλισμοῦ πρὸς ἐκτέλεσιν ἑνὸς τοιοῦτου προγράμματος
καὶ τὸν παρόντα χρόνον.

Ἀφ' ἑτέρου εἰάν τὸ πρόγραμμα ἀναλοοίσεως τῶν ἐγκαταλειμμένων γεωργικῶν
καὶ τῶν ἐξηνητημένων βοσκοτόπων ἀναληφθῇ ἀπὸ τοῦς γεωπόνους θὰ παραμείνη
ἀνεμὲς τὸ ζήτημα ὡς πρὸς τὸ κοῖτος θὰ εἶναι ὑπὸ τὴν διοίκησιν καὶ τὸν ἐλεγχόν
καὶ τὰς ἀνωτέρω ἐκτάσεις μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν των. Ἐάν αἱ ἐκτάσεις ἀνήκουν
εἰς ἰδιώτας, ὁ ἔλεγχος κατὰ πάσαν πιθανότητα θὰ ἠδύναται νὰ ἐξασκηθῇ ἀπὸ τοῦ-
των μετὰ τὴν συμπαράστασιν τοῦ τοπικοῦ γεωπόνου τῶν γεωργικῶν ἐφαρμογῶν. Ἐάν
αἱ ἐκτάσεις ἀνήκουν εἰς τὸ δημόσιον καὶ εἶναι ἐκτεταμμένα θὰ παραστή

ανάγκη κάποιου είδικού οργανισμού διά τήν διαχείρισίν των. Θά πρέπει νά ἐκδι-
κωνται ἔδραι, νά διεξάγονται ἀπό καιροῦ εἰς καιρόν ἐπιθεωρήσεις πρός ἀποτρο-
πὴν ὑπερβολῶν κλπ. κλπ.

Ὡς ἔχουν τὰ πράγματα, οὔτε οἱ βασιλόγοι οὔτε οἱ γεωπύνοι εἶναι εἰς
θέσιν κατὰ τόν παρόντα χρόνον νά ἀναλάβουν ἕν τοιοῦτον πρόγραμμα. Ἐν πάσῃ
περιπτώσει ἔάν ἡ Ἑλλάς ἐπιθυμῇ νά ἀναπτύξῃ τὰς πλουτοπαραγωγικὰς πηγὰς τῆς
καί νά σταματήσῃ ἡ ἀμαδικὴ μετανάστευσις τῶν πολιτῶν τῆς εἰς ἑτέρας χώρας,
πρέπει κάποιος νά ἀναλάβῃ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματος τούτου. Καί ὅσον
ἰσχυρότερον ἀρτίσει, τόσο καλότερον θά ἀποβῇ διὰ τὴν χώραν. Ἐν κατακλείδι,
ἐπιμένεται εἰς τὸν Ἑλληνικόν λαόν νά ἀκαρπίασῃ ἐπὶ τῆς ὑπερβολῆς ἢ ὑπερβολῶν
αἰτίνας θά ἀναλάβουν τὴν διαχείρισιν τοῦ προγράμματος.

Σαυτοχρόνως μὲ τὴν εἰσαγωγὴν καὶ πειραματισμὸν πολλῶν καὶ διαφόρων
ἐπιτικῶν φυτῶν καὶ ἀγρωσιωδῶν ἅτινα ὑπόσχονται εὐδοκίμωσιν, ἡ Ἑλλάς ὀφείλει
νὰ μὴ παραμελήσῃ τὰς μεγάλας δυνατοῦτας αἰτίνας ὑφίστανται ὡς πρός τὴν βελ-
τίωσιν καὶ διάδοσιν τῶν αὐτοχθόνων γενῶν. Ἡ Ἑλλάς ὡς καὶ αἱ κλειστὰι χῶραι
τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου ἔχει προικισθῆ ἀπὸ τὴν φύσιν μὲ μίαν μεγάλην ποικι-
λίαν φυτικῶν κόσμου. Ἐάν διασχίσῃ τις τὰς ὄρεινὰς περιφερείας θά συναντήσῃ
ἕωςτε μεμονωμένα φυτὰ ἅτινα φαίνονται ὅτι ἔχουν ἑξαιρετικὰς δυνατοῦτας.

Ἡ βελτίωσις τοῦ αὐτόχθονος φυτικῶν κόσμου θά πραγματοποιηθῇ διὰ τῆς σκοροῦπι-
στικῆς τῶν ἑξαιρετικῶν τούτων μεμονωμένων φυτῶν.

Διότι τοῦ ἐντόνου ἀγῶνος εἰς τὸν ὅλον ὑπεβλήθησαν τὰ ἀνωτέρω φυτὰ καὶ
ἀγρωσιώδη διὰ τὴν ἐπιβίωσιν των ἐνὰ τοὺς αἰῶνας ἀπέκτησαν ἰσχυρὰν ἀνθεκτικότητα.
Ὡς τὰ ἐν λόγῳ φυτὰ θά ἠδύναντο νά χρησιμοκοιηθοῦν ἐκφελῶς κατὰ τὴν ὑβρι-
δικὴν διασταύρωσιν των μὲ παραγόμενα ἕκδ τῶν καλλιεργητῶν εἴδη, μὲ πιθανότητα
τῶν τὰ χαρακτηριστικὰ ἀνθεκτικότητος των μεταβιβάσθωσιν στὸν νέον τύπον τοῦ
κοσμοῦ.

Τό παρελθόν έτος ή Υ.Π.Ι. Υόρυσεν φυτώριον έν Βακεδονία μέ συγκεκριμένον απόν την έκτέλεσιν κειραματισμῶν επί αύτοχθόνων γενῶν. Τά μέχρι τῆς στιγμῆς πιθέντα άκοτελέφιατα εΐναι λίαν ένθαρρυντικά, τό δέ πρόγραμμα τοῦτο δέον νά συνεχισθῆ καί έκτεταθῆ. Συνιστῶ ιδιαιτέρως ὅπως δοθοῦν ὁδηγίαι εἰς άπαντας τοῖς βασφύλακας καί άγροφύλακας τῆς περισηῆς Ἰνυ έπισιμάνουν ὅλα τά έκικρα- τίπερα ἰθαγενῆ κτηνοτροφικά φυτά. Δέον νά έτοιμασοῦν ειδικοί φάκελλοι διά τήν συλλογήν τοῦ σπόρου οἵτινες θά άναγράφουν έκεξηγήσεις ὡς πρός τό ὕψόμετρον εἰς τό ὅποιον συνελέγη ὁ σπόρος, διά τοῖς τέπους τοῦ έδάφους, διά τās συνθήκας ἔρασίας κλπ. Εἰς ἤτο σκόδιμον ὅπως ἰόρυθοῦν 5-6 φυτώρια παρόμοια πρός τό έν Βακεδονία εἰς ἐκίκαιρα σημεῖα τῆς χώρας.

Η ΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΑΙΓΟΣ ΜΗ ΜΑΛΛΑΙ

Τό πρόβλημα τῆς αἰγός εΐναι ἕνα άπό τά μεγαλύτερα πού άντιμετωπίζει ἡ Ἑλλάς. φαίνεται ὅτι ἡ αἶξ ἔμισῆθη καί ἔλατρεύθη περισσότερο καντός άλλου ζῴου επί τῆς γῆς. Ἐν τῇ λεκάνῃ τῆς Μεσογείου πολλοί τήν άποκαλοῦν "ἡ άγελάδα τοῦ πτωχοῦ". Ἄλλοι πάλιν τήν άποκαλοῦν "δημιουργοί ἔρῆμων - ρήμαχτρα" καί ὅλα ἔχει κολακευτικά ἐκίθητα ἐκ τῶν ὁποίων μερικά δέν δυνάμεθα νά άναγράψωμεν. Ἐπιλογίζεται ὅτι ἡ Ἑλλάς ἔχει περί τά πέντε ἑκατομμύρια αἰγῶν. Κατά πᾶσαν πιθανότητα ὁ ἀριθμός οὔτως δέον ὅπως ἔκλογισθῆ εἰς τό ἤμισον. Ἐν τούτοις ἡ αἶξ κατέχει ενεργόν θέσιν εἰς τήν άγροτικήν οἰκονομίαν τῆς χώρας. Εΐναι ἄφαιον ὅτι οὔδέν ἄλλο ζῴον δύναται νά μετατρέβῃ άχρήστους θάμινους εἰς γάλα, κρέας καί δοράς ἐκτός τῆς αἰγός.

Ἡπίστευε ὅτι τό κακόν προεκλήθη ὅχι τόσον άπό τās αἶγας ὅσον άπό τοῖς ἄνθρώπους εἰς τοῖς ὁποίους άνήκουν ἢ άπό ἑκείνους οἱ ὅποιοι τās ἐπιμελοῦνται. Πανειλημμένως αἱ αἶγες ἀφείθησαν εἰς περιοχάς μή καταλλήλους δι' αὐτάς - ἢ ἐκ συνθήκας συνέβη εἰς ἕκέρμετρον τοῦ κανονικοῦ ἀριθμοῦ. Εΐναι άκλόως ζήτημα καθοθέσως τῶν ζῴων ἐκεῖ ὅπου άνήκουν καί εἰς τόν πρέποντα ἀριθμόν.

Ο ίδεώδης τύπος τροφής διὰ τὰς αἴγας - τουλάχιστον ἐν Ἑλλάδι - εἶναι ἰδιαιτέρας θαμιώδης ὁρῆς (*Quercus Coccifera* and *ilax*). Ὑπάρχουν ἑκατομμύρια κρέμματα τοῦ τύπου αὐτοῦ τῶν βοσκοτόπων, τὰ ὅποια ὡς εἶναι σήμερον, ἐλαχίστην εἶαν ἔχουν δι' ἄλλην τιμὴν χρῆσιν. Οἱ βοσκόμενοι οἱτοὶ κείμενοι εἰς τὰς ὑπηρεσίας τῶν ὁρέων καταλαμβάνουν γενικῶς ἐκτάσεις μὲ συγκριτικῶς χαμηλὴν βροχόπτωσην, τόπος φυτεύσεως, ἢ μικρὰ ἐπιβιώσεις καὶ ἢ βραδεῖα ἀνάπτυξις τῶν δενδρυλλίων καθιστοῦν ἐπισημῆ ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως τὴν καλλιέργειαν δασικῶν δένδρων. Ἐπὶ ταῦτα, τὰ ἄνωτέρω δύο εἶδη τῆς ἀειθαλοῦς θαμιώδους ὁρῆς φαίνονται ὅτι ἐδόκιμοσιν εἰς τὸ περιβάλλον τοῦτο. Δι' πετρώδεις καὶ ἡμιάγονοι συνοῆται προφέρουν ὅτι ἀκριβῶς χρειάζεται.

Τὰ ἄνωτέρω δύο εἶδη διαθέτουν ἐξαιρετικῶς βαθύ ριζικὸν σύστημα ὑπερκαθιστὰ αὐτὰ ἱκανὰ κ. παραμένουν ἀειθαλῆ, νὰ ἐκπλαστάνουν νέον φύλλονα ἀκόμη καὶ κατὰ τὰς πλέον θερμὰς ἢ ἐπὶ τὰς κεραιδῶδες τοῦ ἔτους. Διὰ τὰς ἑνωμένους Πολιτικῆς ἔκλογίζομεν ὅτι ὡς ἰσχυροὶ βοσκόμενοι μὲ μικροθαμιώδη (*Quercus tridentata*) ἢ παραγάγουν δικλασίαν ἢ τρικλασίαν ποσότητα εὐγένεστον τροφῆς ἀπὸ ὅτι θὰ κρηγαῖον αἱ αὐταὶ περιοχαὶ μὲ τοὺς καλύτερους τύπους ἀγρωστωδῶν. Τὸ αὐτὸ θὰ ἔλα ἰσχύει καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν ἀειθαλῆ θαμιώδη ὁρῆν.

Πιστεύω ὅτι πλεῖστον μέρος τῆς βροχόδους ταύτης γῆς ὅπου ὁ βροχόπτωσης εἶναι ὀλιγωτέρα τῶν δέκα ὀκτώ Ἴντσων (400 χλ.), κρέκει νὰ παραμείνη ἢ ἀποκαταποθῆ μὲ κάλυμμα θαμιώδους ὁρῆς. Τὰ εἶδη αὐτὰ τῆς ὁρῆς διαθέτουν πολύπλοκον ριζικὸν σύστημα ὑπερκαθιστὰ αὐτὰ ἰδεώδες μέσον προστασίας κατὰ τῆς διαβρώσεως καὶ ἐδάφους. Ἐκτός τῆς ὑπηρεσίας ἣν προσφέρει διὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν προστασίαν κατὰ τῆς διαβρώσεως, παράγει μεγάλην ποσότητα τροφῆς διὰ τὰ ζῷα ἦτις ἐπ' ἀκολουθίαν μετατρέκεται εἰς κρέας, γάλα καὶ ἀκατέργαστα δέρματα.

Τούτο όμως καθίσταται, όπως επαναλάβουμε και προηγουμένως, ζήτημα έδαφικής οίκονομίας. Εάν ή βοσκή της θαμνώδους όρυός δύναται νά άποφέρη διά της παραγωγής ζωοτροφής διά τās αίγας περισσότερον εισόδημα επί μακράν περίοδον έτών, τότε όφείλει νά χρησιμοποιηθή διά τόν άνωτέρω σκοπόν. Είμαι της γνώμης ότι ή βοσκήσις τών αίγων άξιοποιεῖ κατά τόν καλύτερον τρόπον μεγάλας περιοχάς βραχώδους, ήμιβραχώδους και λοφώδους έκτάσεως της χώρας.

Επιθυμώ νά τονίσω πάντως ότι δεόν νά ύπάρχη σταθερός και άβστηρός έλεγχος κατά τήν βοσκήσιν τών αίγων. Όταν μετακινούσνται εἰς περιοχάς εἰς ἃς κοιθεται ότι δεν έπρεπε νά ύπάγουν, θά προκαλέσουν άσφαλώς κάποιαν καταστροφήν, ημιζώ ότι δι'έκάστην αίγα έν Ελλάδαδι ήτις δεν εἶναι οικόσιτος δεόν νά χορηγηται ειδική άδεια βοσκής. Τούτο ίσχύει ιδιαίτέρως δι'άκώσις τās έκτάσεις αιτινες εἶναι ιδιοκτησία τοῦ δημοσίου. Πόνον έάν τεθούν υπό άβστηρόν έλεγχον κοιτρέεται ή καταστροφική των έκτάσεις.

ΖΩΟΚΕΝΤΑ

Καίτοι τά προβλήματα της ζωοτεχνίας δεν έχουν άμεσα σχέσιν μέ τά προβλήματα τοῦ δασολόγου ή άκήμη τοῦ γεωπόνου, αποτελοῦν έν τούτοις ούσιώδες τμήματα της οίκονομικής συνθέσεως τών κατοίκων εἰς τά όρεινά. Ο τύπος τών ζώων και ή τρόπος μεταχειρίσεός των κρίνει εἰς άποφασιστικόν βαθμόν έάν μία κοινότης εἶναι κλουσία ή πτωχή. Τά ζώα δεν δύνανται νά ζήσουν άνευ χόρτου ή άλλων κτηνοτροφικῶν φυτῶν, ένῶ άφ'έτέρου τά κτηνοτροφικά φυτά έλαχίστην άξίαν έχουν έάν δεν ύπάρχουν ζώα διά νά τά καταναλώσουν.

Από καιροῦ εἰς καιρόν δίγμα άναμύθια έπρότειναν τήν εισαγωγήν ζώων είπου Αμερικῆς ή Δυτικῆς Εύρώπης. Όταν άφίχθην τό πρώτον έν Ελλάδαδι εἶχον καί έγώ τās αὐτάς περίπου ιδέας. Ίδειτα από μίαν τετραετίαν ένταῦθα κατέληξα εἰς τό συμπέρασμα ότι έάν τά έκ τοῦ έξωτερικοῦ προερχόμενα γένη εξακολούηοντο

λεύθερα εἰς τὰς βοσκὰς θὰ ἐκινδύνευαν νὰ λιμοκτονήσουν ἢ νὰ ἀποθάνουν ἀπὸ
ἐπιτοίαν ἀσθένειας. Ἐπάρχει ἐν λόγιον μεταξύ τῶν κτηνοτρόφων κατὰ τὸ ὅποιον
ἐν πρόκειται νὰ εἰσαγάγῃς εἰς τὴν χώραν ἐν νέον γένος προβάτων ἢ ἀγελάδων
ἐπιλείεις νὰ εἰσαγάγῃς ταυτοχρόνως καὶ τὴν βοσκὴν των καὶ ἐνλίστε καὶ τὸν βοσκόν
των. Τοῦτο φυσικὰ ἰσχύει κυρίως διὰ τὰ ἀγελαῖα ζῷα καὶ οὐχὶ κατ'ἀνάγκην διὰ
τὰ ἐνσταυλιζόμενα ἢ ἔστω ἕκαστα ἅτινα βόσκουν ἐπὶ τοῦ συνεχομένου κρὸς τὸν
παῖλον λειμῶνος.

Ἐπάρχουν διάφορα γένη ἢ φυλαὶ ἐντοκίων ζῶων, τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων
πρέμεινον εἰς τὴν χώραν ταύτην ἐπὶ αἰῶνας καὶ ἔχουν ἐγκλιματισθῆ τελεείως.
Ἰμαι βέβαιος ὅτι διὰ τῆς προσηκτικῆς ἐπιλογῆς τῶν διασταυρουμένων ζῶων ἀπὸ τὰς
ἐντοκίους ἀγέλας καὶ ποιμνία θὰ ἠδύνατο νὰ προέλθῃ σὺν τῷ χρόνῳ εἰς ἐξαιρετικὸς
ἀσος ζῶου. Ἐπιτυχῶς οἱ κλειστοὶ τῶν βοσκῶν σήμερον ἐλαχίστην καταβάλλουν προ-
σάθειαν διὰ τὴν ἐπιλογήν τῶν ἀναπαραγωγῶν ζῶων, ἀρρένων ἢ θηλέων. Εἰς Ἑλλάδα
τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν προβάτων ἐκτρέφεται διὰ τρικλοῦν σκοκόν, ἧτοι τὴν παρα-
γωγὴν κρέατος, γάλακτος καὶ ἐρίου. Συνεπῶς ὁ παράγων οὗτος δεῖν νὰ λαμβάνεται
ἐξ ὀψιν κατὰ τὴν ἐπιλογήν τῶν ζῶων δι' ἀναπαραγωγικοὺς σκοποὺς.

Ἑρσιζόμενοι Ἕλληνας καὶ Ἀμερικανοί, κατέχοντες ὑπευθύνους θέσεις,
ἐπίστησαν ὅπως χρησιμοποιοῦνται εἰς ἀξίον κλίμακα διὰ τὴν παραγωγὴν ἐνσταυλι-
ζόμενων ζῶων ἐξαιρετικῆς ποιότητος κεδναί γαῖαι ἰδίως δὲ ἐξ ἐκείνων αἵτινες
ἐπιτέθεισαν κατόκιν τῶν γεννημένων ἀποστραγγιστικῶν ἢ ἀρδευτικῶν ἔργων. Προσω-
πικῶς διαφωνῶ πρὸς τὴν ἀποψίν των. Ἔχω τὴν γνώμην ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος
τῶν βελτισυμένων ἐκτάσεων δεῖν νὰ χρησιμοποιηθῆται διὰ τὴν παραγωγὴν μηδικῆς καὶ
ἐρίων κτηνοτροφικῶν φυτῶν, προκειμένου νὰ λαμβάνεται μέρος διὰ τὴν ἀγελαίαν
κτηνοτροφίαν κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον. Ἐν ἑκ τῶν καιρίων προβλημάτων ἅτινα
ἐπιμετωπίζει ἡ νομαδικὴ ἔμμοχμία σήμερον εἶναι ἡ ἐξεύρεσις καταλλήλων τύπων
πρὸς διαχείμανσιν τῶν ποιμνίων.

Ὡς ἐμνημονεύσαμεν προηγουμένως αἱ ἐκ παραδόσεως χειμεριναὶ βοσκαὶ ἔχουν κατὰ μέγα μέρος ὀργωθῆ καὶ εὐρίσκονται σήμερον ὑπὸ καλλιέργειαν. Ὁ βοσκὸς ἀκοσμηθεὶς τῶν συνήθων χειμερινῶν βοσκῶν τείνει ὄλονέν νά διαχειμάζη τὸ ποιμνίδιον του εἰς τοὺς ἄλλοτε ἔαρινούς καὶ φθινοπωρινούς βοσκοτόπους. Ἀλλά διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τῶν ἡμικρινῶν τούτων ἐκτάσεων κατὰ τὸν χειμῶνα ὡς καὶ κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ φθινόπωρον αἱ ἐν λόγῳ βοσκαὶ παρουσιάζουν σοβαρὰν ἐξάντηλσιν. Ἡ λύσις τοῦ προβλήματος ἔγκειται εἰς τὴν ἀετιμιάκρυσιν τῶν ζῶων ἐκ τῶν ἔαρινῶν καὶ φθινοπωρινῶν τούτων βοσκῶν κατὰ τοὺς τρεῖς ἢ τέσσαρας μῆνας τοῦ χειμῶνος. διὰ νά ἐπιτευχθῆ τοῦτο, θά ὑποχρεωθῶν τὰ ζῶα νά τρέφονται ἀπὸ σιλοῦ καὶ θημωνιῆς.

εἶναι βέβαιον ὅτι ἐάν ἄκασα ἢ παραγμένη εἰς τὰς πεδιάδας κοσότης κτηνοτροφῶν διετίθετο διὰ τὴν διατροφήν τῆς οἰκοσίου ἢ ἐνσταυλιαμένης κτηνοτροφίας, μέγα μῆμα τῆς κοιμενικῆς κτηνοτροφίας θά ἐπίθετο ἔκποδόν. Πρὸς τὸ παρόν, τοῦτο δέν θά ἐδημιούργει σοβαρὰν κατάστασιν, δεδομένου ὅτι εἰς ὀρισμένας περιοχὰς πρέκει νά γίνουσι μερικοὶ περιορισμοὶ διὰ νά παρασχεθῆ εἰς τὸν βοσκότοπον ἡ εὐκαιρία τῆς ἀποκαταστάσεώς του. Ἐν τοῦτοις, εἶναι βέβαιον ὅτι ἐάν ἡ ἐπιμετάλλευσις τῶν ὀρεινῶν βοσκησίων ἐκτάσεων διαξαχθῆ κατὰ τὸν ἀνωτέρω τρόπον, τοῦτο θά σημειώσῃ αἰσθητὴν ἀξίωσιν τῆς βοσκοῦικανότητος ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν σημειουμένην σήμερον κἀψίν. Ὅστω ἐάν ἐλαττωθῆ ἡ δύναμις τῆς κοιμενικῆς κτηνοτροφίας καὶ ἀξιεθῆ ἀντιστοίχως ἡ κοσότης τῆς βοσκῆς εἰς τὰς ὀρεινὰς βοσκὰς, τοῦτο σημαίνει ἀπλοῦστατα ἀχρήστευσιν σημαντικῆς κοσότητος κτηνοτροφικῆς ἕλης. εἰ κατ'ἀκολουθίαν, τοῦτο σημαίνει ὅτι θά ὑπάρξη ὀλιγωτέρα κοσότης κρέατος, ἴριου, γάλακτος καὶ δερμάτων ἀπὸ ὅτι ἡ γῶρα εἶναι εἰς θέσιν νά παράγῃ.

Ἐκανεργόμενος εἰς τὸ ζήτημα τῆς βελτιώσεως τῆς κτηνοτροφίας ἀπὸ κοινοτικῆς ἀπόψεως, θέλω νά τονίσω ὅτι δέν ὑπονοῶ τὴν ἀναστολήν κάσης εἰσαγωγῆς καὶ κειραματισμοῦ ἐπὶ φυλῶν ζῶων προερχομένων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἀπεναντίας,

πιστεύω ότι θα ήτο εξυπηρετικό να δοκιμάσαμε μία διασταύρωση των έντοπλων φυλών με τας διαφόρους ξένας, με την προσδοκίαν ότι ώρισμένα εκ των υβριδίων θα απέδεικνύοντο ίσως προΐοντα άντερας ποιότητας. Ύνδέχεται ώσαύτως διά της αύξησης του άριθμού των γαλακτοφόρων άγελάδων να μειωθή ή ζήτηση του προβείου γάλακτος. Ή μείωσις αύτη θα ήδύνατο περαιτέρω να παρατείνη επί τιας μήνας τον θηλασμόν των άμνών, κρᾶγμα ύπερ θα συνεχήγεται σημαντικήν αύξησην του είς κρέας άποθέματος της χώρας. Ή να καταλήξη είς την δημιουργίαν ένός τύπου ύστις θα παράγη περισσότερον ξριον και κρέας άλλ'ούχι γάλακτος διά την έν γένει κατανάλωσιν.

Πιθανόν ή μεγαλυτέρα δυνατότης διά την βελτίωσιν της Ήλληνικής κτηνοτροφίας εύρίσκεται είς τά αίγοειδή. Άρχεται βοσκοί εξέφρασαν είς έμέ την βεβαιότητα ότι διά προσεκτικής έπιλογής των άναπαραγωγικών ζώων του κομινίου των θα ήδύναντο να διπλασιάσουν την παραγωγήν γάλακτος. Ύν τούτοις αντί να κάμουν αυτό, συνεχέντρωσαν την κροσάθειάν των είς την άριζμητικήν αύξησην του κομινίου των. Είς ώρισμένας κοινότητας ως έ πληροφορήθην τό γόητρον τό όποϊον χαίρει τις έν μέσω των γειτόνων του έξαρτάται σημαντικώς από τον άριθμόν των ζώων άτινα έξουσιάζει, άσχετως της ποιότητας του κομινίου του. Είμαι σχεδόν βέβαιον ότι τό κρόσσωπον από τό όποϊον ζητείται να μειώση τον άριθμόν των ζώων θα προτιμήση τό καλύτερα και θα θελήση να άκαλλαγή από τά "σιάρτα". Ίσως περισσότερο γάλα τό μπορούσε να έξαχθή από τον ήμισυ άριθμόν αίγων από ότι παράγεται σήμερα από διας.

Διστάζω να κάμω συγκεκριμένας συστάσεις όσον άφορά τά βοσειδή. Είμαι γενικός πάντως ότι πολλάί εκ των όρειών βοσών της χώρας είναι περισσότερο κατάλληλοι διά τά βοσειδή παρά διά τά πρόβατα και τας αίγας. Τοϋτο όφείλεται είς τό γεγονός ότι τό πλείστον της χλωρίδος συνίσταται από άγρωσώδες, σκληρήν

ρεπούσαν, ή οποία φαίνεται ότι είναι λίαν ωφέλιμος διά τά βοοειδή έν αντιθέσει
πρός τά πρόβατα είς τά όποια δέν άρέσει και τάς αίγας αί όποιαί δέν τήν τρώγου.
Κατά μίαν μετάβασίν μου έν 'Ιταλία τό 1952 είχον τήν εύκαιρίαν νά ίδω έν μικρο-
κωμμένον βοειδές διά τό όποιον μου είπον ότι άνήκει είς τήν φυλήν "θαιάν των
"Αλπεων". Τό ζώον τούτο ως έ πληροφορήθην άποδίδει έκπληκτικήν διά τό μέγεθος
του ποσότητα γάλακτος και έν άναλογία προς τήν ποσότητα τροφής τήν όποιαν κα-
τακλίσκει. Αναφέρεται δι' αυτό ότι έχει έγκλιματισθή είς τάς ύψηλάς όρεινάς
περιοχές και ότι άφομοιώνει πολύ σκληράν τροφήν. Νομίζω ότι θά ήδύνατο νά
έδοκιμήση έν 'Ιλλάδι, αλλά φυσικά κανείς δέν μπορεί νά είναι άπολύτως βέβαιος
πρός αυτό έάν δέν δοκιμάση προηγουμένως.

Αί περισυότεραι των έντοπίων άγελάδων δέν διακρίνονται διά τήν γαλακτο-
παραγωγή των. Κάθε ζώον παράγει κατά μέσον όρον δύο γαλόνια γάλακτος
ήμερησίως επί έν πεντάμηνον χαρακτηρίζεται γενικώς είς τά όρεινά ταύτα χωρία
ως "παγκόσμιος πρωταθλητής". Παρά ταύτα ύπάρχουν μερικά έντόκιαί φυλαί αί
όποιαί δέν είναι άμελητάι, θά ήτο δέ δυνατόν διά προσεκτικής διασταυρώσεως
των καλύτερων έγχωρίων ζώων νά έδημιουργεΐτο σην τώ χρόνω ένας έξαιρετικά καλός
είδος γαλακτοπαραγωγού ζώου. Έν πάση περιπτώσει έάν έχη τις τήν άπαίτησιν
νά παραχθή μεγάλη ποσότης γάλακτος όφείλει νά έχη ύπ' όψιν ότι τά ζώα κρέκει
νά έχουν μεγαλυτέραν φροντίδα. Τούτο σημαίνει καλύτεραν βοσκήν, μεγαλυτέραν
ποσότητα συμπληρωματικων τροφών και καλύτερα καταφύγια διά νά κρυφάσωνται
νά ζώα κατά τάς θυελλώδεις ήμέρας του χειμῶνος.

Γ. ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ - ΠΡΟΩΠΗΚΟΝ
ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΙΣ

Γ. ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ, ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

Πρίν η ή Δασική Υπηρεσία συμπληρώση τας οργανωτικάς της έλλείψεις, νομίζω ότι όφείλει να γνωρίζη περισσότερο καταλεπτός τὰ μελλοντικά καθήκοντά της - και τούτο θά γίνει άφοῦ πρώτον θεσπισθῆ ή άνωτέρω μνημονευθεῖσα νομοθεσία.

Έν τούτοις, εὐθύς ως διευκρινισθοῦν τὰ καθήκοντα της Δασικής Υπηρεσίας, αὐτή δύναται να συστήσῃ μιαν ὀργάνωσιν πρὸς αντιμετώπισιν τῶν σχετικῶν ἀναγκῶν.

Ότε ἀφίχθην ἐν Ἑλλάδι πρό πενταετίας, ἐν ἀπό τὰ κύρια σημεῖα ἅτινα κατέκρινα ἦτο και τὸ γεγονός ὅτι εἰς τὰς μεγάλας πόλεις και τὰ ἀστικά κέντρα εἶχεν ἐγκατασταθῆ δυσαναλόγως μέγας ἀριθμός δασικῶν, συνεπεία τοῦ ὅποιου οὗτοι δέν εὐρίσκοντο ἐν ἐπαφῇ μέ τοὺς κατοίκους της περιοχῆς. Ἐκτοτε παρετήρησα σημαντικήν βελτίωσιν εἰς τὸν τομέα τούτου. Ἡδη εἰς τὰ δάση κτίζονται ὀλονέν και περισσότερα δασορχεῖα και οἰκῆματα φυλάκων. Ἐκεῖνο ἕως τὸ ὅποιον ἐνέχει μέγιστην σημασίαν εἶναι τὸ γεγονός ὅτι οἱ δασικοὶ ἀποκαθιστοῦν εὐχερέστερον φιλικὰς σχέσεις μέ τοὺς κατοίκους τῶν χωρίων. Τούτο εἶναι λίαν σημαντικόν καθότι ἐλάχιστα δύναται να ἐπιτευχθοῦν ἄνευ της συνεργασίας τῶν κατοίκων της περιοχῆς.

Ἐτερον μέτρον ἀποκαταστάσεως της ἀνωμαλίας ἦτο ή μετατόπισις τῶν "μεσοδασικῶν" ἦτοι τῶν ἀποφοίτων μέσων δασοκονικῶν σχολῶν ἀπό γραφειακάς ὑπηρεσίας εἰς καθήκοντα ἐν τῇ ἑπαίθρῳ. Ἐγὼ ὑπ' ὄψει ὅτι ή πλήρης τακτοποίησις της ἀνωμαλίας ταύτης θά ἀπαιτήσῃ κάποιον χρονικόν διάστημα, δεδομένου ὅτι δέν εἶναι δυνατή ή μετατόπισις τῶν γηραιότερων ἐξ αὐτῶν. Οὐχ' ἦντον ἕως ή ἐπανόρθωσις αὕτη ἤρχισε μέ καλοὺς οἰωνούς. Ἡ ἀνάθεσις περιφερειακῶν καθηκόντων εἰς τοὺς ἐκ τῶν μέσων σχολῶν προερχομένους δασικούς ὑπαλλήλους θά παράσχη εἰς τοὺς δασικούς τῶν ἀνωτάτων σχολῶν τήν εὐκαιρίαν ὅπως ἀφοσιωθοῦν εἰς μείζονος σημασίας ἔργα.

Ἐγὼ να κάμω μερικάς ἐπικρίσεις ὡς πρὸς τήν θέσιν ὠριμῶν ἐκ τῶν νέων ἑπαρχείων. Γενικῶς τὸ δασορχεῖον δέον να μὴν εὐρίσκεται ἐντός τοῦ χωρίου ἀλλ' ἀκριβῶς εἰς τὰς παρυφάς του. Τούτο ὀφείλει να περιβάλλεται δι' ἐπαρκοῦς γῆρου προκειμένου να ὑπάρχη ή δυνατότης φυτεύσεως συστάδος τινός δένδρων ὡς

καί τῆς κατασκευῆς βοηθητικῶν κτιρίων διά τὴν ἀποθήκευσιν ἐξοσκλησιοῦ κλπ.

Αἱ πλεῖστοι τῶν νεωτέρων δασικῶν ὁδῶν εἶναι καλά. Ἡ κλίσις εἶναι γενικῶς περίπου ὀρθή ἢ δὲ ἀποχέτευσις τῶν ὑδάτων ἐπαρκής. Ἐν τούτοις μερικά ἐκ τῶν δευτερευουσῶν ὁδῶν ἐντός τῶν δασῶν δὲν πληροῦν τελείως τοὺς καθιερωμένους κανόνας. Ἐἰς μερικάς ἐξ αὐτῶν ἡ κλίσις εἶναι λίαν ἀπότμος, αἱ καμπύλαι εἶναι ἐξαιρετικῶς γωνιώδεις καί ἐπὶ κλίον σὺδεμία ἐγένετο πρόβλεψις διά τὴν ἀποχέτευσιν τῶν ὑδάτων. Ἐσάυτως δέον νὰ προβλεφθῇ ἐν σύστημα ἐτησίας συντηρήσεως, προφανῶς σὺδεμία πρόβλεψις ἐγένετο διά τὴν συντήρησιν τῶν ὁδῶν μετὰ τὸ πέρας τῆς κατασκευῆς των. Κάποιος διακανονισμὸς θὰ ἤδύνατο νὰ ἐξευρεθῇ βάσει τοῦ ὁποίου αἱ κοινότητες θὰ ἀνελάμβανον μέρος τῆς εὐθύνης.

Πομίζω ὅτι ἡ δασικὴ Ἑγκηρσία δὲν διαθέτει ἰσχυρὸν τμήμα προπαγάνδας ἢ δημοσίων σχέσεων. Οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς μένουσιν συχνὰ ἀκαταπόριστοι ὡς πρὸς τὰ σχέδια καί τοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς τῆς δασικῆς Ἑγκηρσίας. Τοῦτο ἐπιφέρει συχνὰ ἐνεργὸν ἀντίδρασιν ἐνῶ θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ ἐνεργὸς ὑποστήριξις. Αἱ δασικαὶ ἀρχαὶ δέον νὰ ἐπωφελοῦνται ἐκάστης εὐκαιρίας διὰ νὰ κάμουν περισυτῆρας ἀμιλίας πρὸς χωρικοὺς τῆς περιοχῆς καί νὰ δίδουν περισυτῆρας δημοσιεύσεις εἰς τὸν ἐγχώριον τύπον. Πομίζω ὅτι θὰ ἦτο ὠραία ἰδέα, ἴαν εἰδικῶς ἐκκαιδευθεῖς ὑπάλληλος διετίθετο ἀποκλειστικῶς διὰ νὰ κάμῃ διαλέξεις καί νὰ προβάλλῃ ἐγχρόμους εἰκόνας ἢ φιλμ εἰς τοὺς κατοίκους τῶν ὄρειων χωρίων.

Πολύ συχνὰ οἱ κοιμένες καί γεωργοὶ τῆς περιοχῆς ἔτυχον μεταχειρίσεως τρίτης κατηγορίας πολιτοῦ καί κατὰ τὸ μάλλον καί ἤττον ἠγνοήθησαν, ἐκτός ὁσῶς διέπραττον παράβασιν τινα τοῦ νόμου περί δασῶν. Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ὅτι κατὰ τὸ παρελθόν οἱ κάτοικοι τῶν ὄρειων περιοχῶν ἐθεωροῦσαν τὸν δασολόγον ὡς ἐχθρόν. Ἐγώμαι ἐν τούτοις εὐτυχῆς διαπιστώσων ὅτι κατὰ τὴν παρελθοῦσαν

διετίαν ή τριετίαν έπήλθεν άξιοσημείωτος μεταβολή προς τό καλύτερον. Μερικά και κινύτητες τάς όποιας γνωρίζω μετέβαλαν τελείως στάσιν έναντι τών δασικών.

Έτέρα άδυναμία της δασικής Ύπηρεσίας σήμερα είναι τό σύστημα ή μάλλον ή έλλειψις συστήματος τηρήσεως άρχείων και στατιστικών στοιχείων. Κατά τήν κρίσιν μου δέον είς έκάστην έπιθεώρησιν δασών να τοποθετηθή είδικώς έκπαιδευθείς υπάλληλος όστις θα συγκεντρώνη και τηρή άπαντα τά άπαιτούμενα στοιχεία τά άνήκοντα είς τήν διοικητικήν μονάδα τών έπιθεωρητών. Κατόπιν πρέπει να υπάρχει είς είδικός υπάλληλος είς τό Γραφεϊόν *Αθηνών όστις και θα συγκεντρώνη τά στοιχεία άτινα θα διαβιβάζωνται έκ τών διαφόρων Έπιθεωρήσεων. Ο έν λόγω υπάλληλος δέν όφείλει κατ'ανάγκην να είναι απόφοιτος της δασολογίας, αλλά μάλλον πρόσωπον είδικευμένον είς τήν τήρησιν άρχείων.

ΠΡΟΒΛΗΤΙΚΟΝ

Οί κλειστοί τών νέων δασολόγων της Ελλάδος μοι ένεκοίησαν ζήτηάν έντύκωσιν. Είναι γενικώς ένθουσιώδεις, άρκούντως καλά κατηρτισμένοι και διαφέγονται υπό της έπιθυμίας να δημιουργήσουν κάτι. Είμαι βέβαιος ότι εάν έκποιηθή έν ύγιές πρόγραμμα τό όποϊον να τήχη της έγκρίσεως τών άρμοδίων άρχών, οί νέοι αυτοί άνθρωποι είναι είς θέσιν να τό φέρουν είς πέρας. Μερικοί έκ τών γηραιότερων έχουν δυστυχώς αποθαρρυνθή λόγω του ότι δέν έτυχον πάντοτε της ύποστηρίξεως τών δικαστηρίων και τών διαφόρων κυβερνητικών ίδρυόντων, τήν όποιαν ούτοι ένδιέζον ότι έδικαιοούντο. Αντιλαμβάνομαι τήν στάσιν των, άλλ' έπιθυμώ να είπω είς τούς νέους υπάλληλους ότι ή Ελλάς έχει ανάγκην όρθολογικής έκμεταλλεύσεως τών δασών και βοσκοτόπων και ότι χρειάζεται είδικευμένους υπάλληλους διά τήν έφαρμογήν του προγράμματος. Θάττον ή βράδιον ή άξία της προσφοράς των θα αναγνωρισθή είς τήν χώραν.

Ἄγαθὴν ἐντύπωσιν μοι ἐπροξένησαν ἐπίσης οἱ νεαροὶ ἀπόφοιτοι τῶν μέσων δασοπονικῶν σχολῶν οἵτινες ἀπεφοίτησαν κατὰ τὴν τελευταίαν διετίαν. Οἱ δασοκοι οὔτοι μὲ πτυχίον μέσης δασικῆς σχολῆς προερχόμενοι ὡς ἐκί τὸ κλειστόν ἀπὸ ὀρεινὰ χωρία, δύνανται νὰ ἀναπληρώσων λίαν σημαντικὰς θέσεις ἐνεργοῦντες ὡς ἀντιπρόσωποι τῶν δασολόγων μὲ πτυχίον ἀνωτέρας σχολῆς. Λαμβανόμενου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἀμιλοῦν τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ καὶ γνωρίζουν τὰς ἐπιθυμίας καὶ ἀνάγκας του, θά εἶναι εἰς θέσιν νὰ προλειάνουν τὸν τρόπον τιὰ τὸν δρόμον τῶν δασολόγων κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματός των. Παραμένοντες τὸν περισσότερον καιρὸν εἰς τὰ χωρία θά εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐξυπηρετήσων μίαν ἐξαιρετικῶς σημαντικὴν ἀνάγκην ἀπὸ ἀπόψεως δημοσίων σχέσεων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνωτέρω ὑπαλλήλων δεόν νὰ αὐξηθῆ εἰς μεγάλην κλίμακα.

Παρά ταῦτα ἔχω τὴν γνάμην ὅτι ἡ λειτουργία τῆς δασοφυλακῆς δὲν εἶναι ἱκανοποιητικὴ καὶ δεόν νὰ ἐπενεχθοῦν εἰς αὐτὴν οὐσιώδεις μεταβολαί. Ἡ ση-
ρενὴ μορφή της ἀποτελεῖ σπατάλην ἀνθρώπινου ὑλικοῦ καὶ χρήματος. Δεόν νὰ ἐκλιέγεται προσηπικὸν καλύτερας κάπως κοιδοτήτος, νὰ παρέχεται εἰς αὐτὸ μία κατὰ τι μεγαλυτέρα ἀμοιβὴ καὶ κατοκιν νὰ δίδονται εἰς αὐτὸ περισσότεραι ἀρμο-
ιδότητες. Ὑπάρχουν πολλὰ καθήκοντα τὰ ὅποια δύνανται νὰ ἀναλάβη εἰς ἱκανὸς δασοφύλαξ, ὡς λ.χ. προϊστάμενος συντηρήσεως ἀτραπῶν ἢ ὁδῶν, ἢ τῆς τοποθετήσεως τηλεφωνικῶν γραμμῶν εἰς τὰ δάση, νὰ ἐπιβλέπη ἐπὶ τῆς καταστολῆς τοῦ πυρός καὶ νὰ προσφέρη τὰς ὑπηρεσίας τους ὡς θηροφύλαξ.

Ἐάν ἡ δασικὴ Ὑπηρεσία πρόκειται νὰ ἀναλάβη τὴν ἐκτέλεσιν ἐνός εὐρέος προγράμματος ὀρθολογικῆς ἐπιμεταλλεύσεως τῶν δασῶν, οἱ φύλακες τῶν δασῶν ἢ σκοτόπων δεόν νὰ ἐπαμισθοῦν σημαίνοντα ρόλον εἰς τὸ πρόγραμμα. Ὑπάρχουν κατὰ καθήκοντα τὰ ὅποια δὲν ἀπαιτοῦν ἐξαιρετικὴν ἐπαγγελματικὴν εἰδίκευσιν, καὶ τὰ ὅποια εἰς εὐφυῆς δασοφύλαξ δύνανται νὰ φέρη εἰς πέρας. Μεταξὺ αὐτῶν

θά ἠδύναντο νά συγκαταλεχθοῦν ὁ ἔλεγχος τῶν ἀδειῶν βοσκήσεως, ἡ μέτρησις τῶν ζώων, ἡ ἐφαρμογή τῶν κανονισμῶν βοσκήσεως καί ἐνδεχομένως ἡ ἐπίβλεψις μέρος τῶν ἔργων κατασκευῆς ἅτινα θά γίνουν διὰ τὴν ἐνδεδειγμένην ἐκμετάλλευσιν τῶν βοσκοτόπων.

Διὰ τὴν ἐξέψωσιν τοῦ ἡθικοῦ τῶν μονίμων δασικῶν ὑπαλλήλων ἀπαιτεῖται ἡ στενοτέρα ἐπαφή μεταξὺ τῶν. Διατυκῶν τὴν σχέσιν ὅπως ἐκδοθῆ μηνιαῖον Δελτίον τῆς δασικῆς Ὑπηρεσίας ἢ ὅλη τοῦ ὅποιου θά προσφέρεται κατὰ μέγα μέρος ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν δασικῶν. Οἱ δασικοὶ τῶν διαφόρων διαμερισμάτων τῆς χώρας δεόν ὅπως ἐνθαρρύνωνται εἰς τὴν ἀποστολὴν τῶν ἄρθρων εἰς τὰ ὅποια θά ἐξηγοῦν τὸ ἐπιτελούμενον ὑπ' αὐτῶν ἔργον. Τὰ περισσύτερα ἄρθρα δεόν νά συνοδεύωνται διὰ φωτογραφιῶν πρὸς καλύτεραν ἀπεικόνισιν τοῦ ἔργου. Ἡ ἀνταλλαγὴ αὐτῶν γνησίων θά παρορμήσῃ τὸ προσωπικόν εἰς ἀσυνήθη δραστηριότητα προκειμένου νά διπλασιάσῃ ἢ βελτιώσῃ τὴν ἐπιτελεσθεῖσαν ὑπὸ ἑτέρου συναδέλφου τῶν ἐργασίαν.

Πιστεύω ἐπίσης ὅτι πρέπει νά ρυθμισθῇ μίᾳ νέα διάταξις διὰ τὴν ἐνδυμασίαν ἢ στολὴν τῶν δασικῶν. Πρέπει νά ὑπάρχῃ εἰδικὴ στολὴ διὰ τοὺς ἐπιστήμονας δασολόγους, διὰ τοὺς μεσσοδασικούς καί τοὺς δασοφύλακας. Ἐνδεδειγμένη λύσις ἴσως θά ἦτο ἡ καθιέρωσις δύο στηλῶν: μιᾶς ἐπιστήμου στολῆς καί μιᾶς δι' ὑπηρεσίαν ἐν τῇ ὑπαίθρῳ. Ὁ ἱματιοφύλαξ ὁ προοριζόμενος δι' ὑπηρεσίαν ἐν τῇ ὑπαίθρῳ δεόν νά τυποποιηθῆ ἵνα μὴ οἱ διάφοροι δασικοὶ λειτουργοὶ φέρουν διαφορετικὴν ὃ εἰς ἀπὸ τῶν ἄλλων. Ἐκεῖνο ἕως τὸ ὅποιον ἐνέχει μεγαλύτεραν σημασίαν εἶναι ὅτι ὀφείλουσαν νά ἀπαλλαγῶν τῶν στρατιωτικῶν κηλίκιων. Ἐξ ὧν ἀντιλαμβάνεται, αἱ ἐνδυμασίαι αὗται μὲ τὴν στρατιωτικὴν καθιέρωσιν ἀρχικῶς διὰ νά ἐπιβληθῆ εἰς τοὺς χωρικούς τὸ κῆρος τοῦ δασικοῦ ὑπαλλήλου. φρονῶ ὅτι ὁ λόγος αὐτός ἐξέλικεν κλέον. Κατὰ συνέπειαν πρέπει νά καθιερωθῆ ἐφεξῆς ἐν περισσύτερον εὐχρηστο καπέλλο ἢ κηλίκιον.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

Ἡ ποιотική στάθμη τῶν ἀποφοίτων τῆς Δασολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης εἶναι πρὸς τὸ παρὸν ἱκανοποιητικὴ κατὰ τὴν γνώμην μου. Ἐάν προέχεται ἕως νὰ ἐπεκταθοῦν τὰ καθήκοντα τῆς Δασικῆς Ὑπηρεσίας θὰ παραστῇ ἀναμφιβόλως ἀνάγκη μερικῶν μεταρρυθμίσεων. Ἐλπίζω ὅτι εἰς τὸν κατάλογον τῶν διδασκομένων μαθημάτων δύναται νὰ προστεθῇ συντόμως ἔδρα "Ὁρθολογικῆς Ἐκμεταλλεύσεως Δασῶν καὶ Βοσκοτόπων" ἢ "Ὁρειῶν Βοσκοτόπων". Δίσθητή πρὸδος ἐσημειώθη ἐν τῇ προσπαθείᾳ ὅπως οἱ κάτοικοι τῶν ὀρειῶν περιοχῶν ἀποκτήσουσιν συνείδησιν τῆς ἐνόδευγμένης μεταχειρίσεως τῶν βοσκοτόπων, παρά ταῦτα ἕως ἔάν προέχεται νὰ διεξαχθῇ τὸ πρόγραμμα κατὰ τὸν ἐπιβαλλόμενον τρόπον, θὰ παραστῇ ἀνάγκη εἰδικευμένου προσωπικοῦ.

Ἐπιπλέον πιστεύω ὅτι ἐπιβάλλεται περισσοτέρα κατάρτισις εἰς τὸν τομέα τῶν "δασικῶν προϊόντων" ἐπὶ τῷ τέλει ὅπως οἱ ἀπόφοιτοι ἐνθαρρυνθοῦν νὰ ἐργάζωνται εἰς ἰδιωτικὰς ἐπιχειρήσεις. Ἡ ζήτησις ἐπιστημονικῶν δασολόγων ἐκ μέρους τῆς Δασικῆς Ὑπηρεσίας προσήγγισε τὸ σημεῖον χορευμοῦ. Δέν εἶναι ὀλίγοι οἱ ἀπόφοιτοι οἱ ἀναμένοντες ματαίως τὴν κρῶληψιν των εἰς κυβερνητικὴν τιμὴν ὑπηρεσίαν. Εἰς τὰς ἠνωμένας Πολιτείας μόνον τὸ ἕν τρίτον περίπου τῶν ἀποφοίτων δασολόγων προσλαμβάνεται ἀπὸ τὴν Δασικὴν Ὑπηρεσίαν τῶν ΗΠΑ. Ὅλον ἐν καὶ περισσύτεροι ἀνευρίσχουν σήμερον ἐργασίας κλησίον ἰδιωτικῶν βιομηχανιῶν κατεργασίας ξύλου.

Ἡ Δασικὴ Ὑπηρεσία τῶν ΗΠΑ ἔχει καθιερώσει αὐστηράς ἐξετάσεις καὶ ὁ μόνιμος διορισμὸς ἐνὸς ὑποψήφιου προϋποθέτει ἐπιτυχῆ δοκιμασίαν τῶν ἀνωτέρων ἐξετάσεων. Ἐγὼ τὴν γνώμην ὅτι τὸ μέτρον αὐτὸ θὰ ἦτο καλὸν καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἀμα τῇ ἀποφαιτῆσει των οἱ ἐπίδοχοι ὑποψήφιοι μιᾶς θέσεως παρά τῇ Δασικῇ Ὑπηρεσίᾳ θὰ ὑποβάλλωνται εἰς αὐστηράς ἐξετάσεις. Ὁ διορισμὸς ἐκάστου ὑπαλλήλου θὰ γίνεταί βάσει τῆς σειρᾶς ἐπιτυχίας ἐκάστου. Τοῦτο θὰ ἀπετέλει πρᾶξιν

δικαιοσύνης διὰ τοὺς ἀποφοίτους καὶ θά ἐδιημιούργει διὰ τὴν Δασικὴν Ὑπηρεσίαν τὴν δυνατότητα νὰ προσλαμβάνη τοὺς ἀριστεῖς.

Ἐπιθυμῶ νὰ συγχαρῶ τὴν Σχολὴν Δασολογίας διὰ τὰ ἄριστα μέσα τὰ ὅποια διαθέτει πρὸς πληρεστέραν κατάρτισιν τῶν νέων δασολόγων. Τὸ δάσος Πετρούλης τῆς Σχολῆς ὅταν συμπληρώσῃ τὰς ἐλλείψεις του, θ' ἀποβῆ ἕν ὑποδειγματικὸν ἐργαστήριον διὰ τὴν διεξαγωγὴν πάσης φύσεως δασικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἀρχίζοντες ἀπὸ τὰ δασικὰ προϊόντα καὶ φθάνοντες ἕως τὴν ὀρθολογικὴν ἐπιμετάλλευσιν τῶν βοσκοτόπων. Ἀναγνωρίζω τὰς δυσχερείας αἰτινες συννητήθησαν διὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν ἀπαραιτήτων τεχνικῶν μέσων, οὐχ' ἦντον ὅμως ἐσμειώθη μεγάλη πρόοδος.

Παρατήρησα μίαν τάσιν μεταξὺ τῶν νέων δασολόγων ὅπως μετακινοῦνται μὲ τὴν πρώτην εὐκαιρίαν εἰς τὰ ἀστικά κέντρα. Τοῦτο ἀποτελεῖ μέγα σφάλμα τὸ ὅποιον γρήξει ἐπανορθώσεως. Ὁ δασολόγος ἰδίως δὲ ὁ νέος ἀνήκει εἰς τὸ δάσος· ἄλλως δὲν εἶναι δασολόγος. Οἱ νέοι ἀπόφοιτοι τῆς δασολογίας ὀφείλουν νὰ κατανοήσουν πρὸ τοῦ διορισμοῦ των ὅτι θά ὑποχρεωθοῦν νὰ παραμείνουν τὰ πρῶτα δεκαπέντε ἔτη - ἢ περίπου τόσα - τῆς ἐπαγγελματικῆς των ζωῆς εἰς τὸ δάσος. Καὶ μάλιστα θά ἦτο ἕως ὁρθόν νὰ τοὺς λεχθῆ τοῦτο πρὶν ἐγγραφοῦν εἰς τὴν Σχολὴν.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς φοιτήσεώς των εἰς τὴν Σχολὴν θά πρέπει νὰ ἐπιβληθῆ εἰς αὐτοὺς νὰ ἀσχολοῦνται κατὰ τὸ θέρος μὲ διαφόρους δασικὰς ἐργασίας. Ἐάν δὲν τοὺς ἴψῃσι ἡ ἐργασία ἢ δὲν θέλουν νὰ διαμείνουν εἰς κάποιο ἀπομακρυνμένον χωριὸν ὀφείλουν νὰ ἀλλάξουν Σχολὴν καὶ νὰ ἀκολουθήσουν κάποιο ἄλλο ἐπάγγελμα τὸ ὅποιον θά τοὺς ἐπιτρέψῃ νὰ ζήσουν ἐντός ἢ πλησίον τῶν πόλεων. Μετὰ δεκαπενταετητεῖαν εἰς διαφόρους καὶ ποιικίλας περιφερειακὰς ὑπηρεσίας, οἱ ἐνεργητικώτεροι καὶ εὐφυέστεροι ἐξ αὐτῶν πρέπει νὰ ἐπιλέγωνται

διά τήν κλήρωσιν άνωτάτων έποπτικῶν θέσεων, αίτινες φυσικά θά τούς δώσουν τήν δυνατότητα νά ζήσουν εἰς τάς μεγάλας πόλεις καί τά άστικά κέντρα.

Ήπιθυμῶ νά προσέσω επίσης ὅτι ἡ κατάρτισις ἢ ἀκόμη ἢ φοίτησις τοῦ δασολόγου ὀφείλει ὅπως μή διακοπῆ μετὰ τήν ἀποφοίτησιν του ἐκ τῆς Σχολῆς. Ἀπό πολλάς ἀπόψεις ἀμφότεραι πρέπει νά ἀποτελοῦν μόνον τήν ἀρχήν. Ἡ Δασική Ὑπηρεσία τῶν ΗΠΑ καί ὀρισμένοι ἐκ τῶν ἄλλων κυβερνητικῶν ὀργανισμῶν διατηροῦν πρόγραμμα ἕπερ ἀποκαλεῖται "Κατάρτισις διαρκούσης τῆς Ὑπηρεσίας τῶν Ὑπαλλήλων". Διά μαθημάτων μέσω ἀλληλογραφίας οἱ ὑπάλληλοι διδάσκονται εὐρείαν ποικιλίαν θεμάτων στενῶς συνδεδεμένων πρός τήν δασοποιαν. Ὑπάρχουν τόσον πολλά πράγματα τά ὅποια ὀφείλει νά γνωρίζῃ ἕκαστος δασολόγος ὥστε εἶναι ἀδύνατον δι' αὐτόν νά τά ἐκμάθῃ ἐντός τεσσάρων ἢ πέντε ἐτῶν. Τά ἐν λόγῳ ἐκπαιδευτικά μαθήματα τά ὅποια διεξάγονται συνήθως κατά τοῦς χειμερινούς μήνας - ὅποτε οἱ δασολόγοι δέν εἶναι ὑπερβολικά ἀνησυχουμένοι - παρέχουν εἰς αὐτούς τήν εὐκαιρίαν νά ἀποκτήσουν συμπληρωματικῶς γνώσεις τῆς ὁποιᾶς δέν ἠδυνήθησαν νά ἔχουν κατά τήν διάρκειαν τῆς φοιτήσεώς των ἐν τῇ Σχολῇ.

Μεταξύ τῶν τύπων ἐκπαιδεύσεως περιλαμβάνεται καί ἡ πραγματοποιήσις συντόμων ταξειδίων ἐν τῇ ὑπαίθρῳ, κατά τά ὅποια ἀριθμός δασολόγων ἐκ διαφόρων περιοχῶν τῆς χώρας συνέρχονται καί ἀνταλλάσσουν γνώμας. Μεγάλον ὄφελος θά ἀπέφερε μία σειρά μορφωτικῶν μαθημάτων κατά τό ἔαρ καί ὀλίγον πρό τῆς ἐποχῆς τῶν πυρκαϊῶν, διά τοῦς "μεσοδασικούς" καί τοῦς δασοφύλακας. Συναυροίσεις ὡς αἱ ἀνωτέρω δέν νά πραγματοποιοιοῦνται ἐντός τοῦ δάσους ὅπου τά διάφορα προβλήματα δύνανται νά συζητηθοῦν εἰς τό φυσικόν τους περιβάλλον. Ἐάν διά τόν ἀνωτέρω σκοπόν ἤθελεν ὑπάρξῃ διαθέσιμον προαπικόν, καλόν θά

ήτο να διειπίθετο δασολόγος με ανάλογα προσόντα, όστις δέν θά έχαμεν άλλο τι παρά να έποπτεύη τήν λειτουργίαν πᾶν ένδοξπηρεσιακῶν τούτων μαθημάτων εκ-
παιδείσεως.

Μ. Κλεμπε
31 Οκτωβρίου 1955

Μετάφρασις άριθ. 1288
Τμήμα Μεταφράσεων, ΚΔΥ